UKULI

Julkaisija:
Turun Lintutieteellinen
Yhdistys r.y.
PL 67, SF-20101 TURKU 10.

Toimitus:
Päätoimittaja: Tapani Veistola.
Tilausasiat, vanhat ja irtonumerot: Simo Veistola.
Toimituksen osoite: Hämeenkatu 14 B 26, SF-20500 TURKU (Puh. 921-333 081)

Tilausmaksut:
Ukuli ilmestyy v. 1985 neljästi. Se sisältyy TLY:n jäsenmaksuun. Muut maksavat 30 mk postisiirtotilille TU 5138 66-3 TLY:n osoitteella.

Prenumeration till Norden:
Ukuli utkommer med fyra häften per år. Betala 30 Fmk per postgiro TU 5138 66-3 till Sinikka Jalonen, Kuninkaankartanonkatu 6 as 14, SF-20810 TURKU.

Ilmoitushinnat:
1/1 sivu 300:-
1/2 sivu 180:-
1/4 sivu 125:-

Valoladonta ja asemointi:
Hämeenkyrön Sanomat

Painopaikka:
Domus Offset 1985

Aineiston viimeiset jättöpäivät:
Ukuli I 15.02. Ukuli III 15.08.
Ukuli II 25.04. Ukuli IV 01.11.

TURUN LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS R.Y.
TLY

SISÄLLYS:

Käpyjen käpyily kuriin! 99
Seppo Pekkala: Petolintujen pesinnästä Varsinais-Suomessa 1984 100
Hannu Klemola & Jarmo Komi: Syysmuutto 1984 Varsinais-Suomessa 104
Juha Kylänpää: Merimetson vuosi Varsinais-Suomessa 122
Jyrki Normaja: Arktisten Brantahanhien esiintyminen Varsinais-Suomessa 127
Ilpo Hämäläinen: Pähkinähakin esiintymisestä Varsinais-Suomessa . 131
Rauno Laine: Muutamia lintuhavaintoja DDR:stä 152
Rauno Laine: Pyöräillen Varanginvuonolla 152
Rauno Laine & Ari Laine: Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry:n toimintakertomus 1984 156
Tapani Veistola: Väänteleme kivitaskua 165
TLY:n osoitemuistio 169

Kansikuva: Matti Valta

Käpyjen käpyily kuriin!

Käpy merkitsee lintumiesslangissa virhemääritystä, väärää havaintoa. Kävyt ovat roskia, jotka ornitologisen julkaisun toimittaja haluaa lakaista pois. Tieteellisen tekstin on oltava luotettavaa.

Lintutiede hautaa kävyt hiljaisuudessa. Riittämättömästi dokumentoituja havaintoja ei julkaista. Epäilemättä moni virheetönkin havainto joutuu tällöin selvien vääntöjen kanssa historian roskatunkiolle.

Suuremman kohun kävyt nostavat lintuharrastajien keskuudessa. Määritykselle vihkiytyneet haluavat karsia käpyjä kantavat puut kokonaan pois maisemia pilaamasta.

Käpyily on nimittäin pyhäinhäväistys bongo-kulttia kohtaan. Harvinaisuuden pimittämisen tavoin se on kuolemansynti, joka syöksee erehtyneen veljen oitis kirkonkiroukseen. Häntä kohtaa pinnapanna ja henkinen henkipattous.

Ja tämän paavillisen vallan sitoa ja päästää voi ottaa kuka vaan, joka haluaa heittää ensimmäisen kiven. Tätä rajatonta mahtia kahdehtivat kirkkoruhtinaat ja diktaattorit haudoissaan: Käpykaartilaisella ei ole mitään mahdollisuuksia kenttäoikeuden edessä. Lintumiesten pikaoikeudessa syyttäjä on samalla tuomari ja pyöveli. Mitään tutkintaa, inkvisitiota, ei tarvita. Syytetty vaietkoon: epäilys on jo tuomio! Eikä elinikäisen häpeärangaistuksen langettaminen ole bongarien toverituomioistuimelle vaikeata, koska se ei ole vastuussa kenellekään maan päällä tai taivaassa.

On häpeä, ettei kävyistä käydä kunnon käräjiä eikä tieteellistä keskustelua. Mahdollisesti jopa yleisesti naurunalaisten käpyjen joukossa on käpyiltyjä käpyjä. Monia havaintoja pidetään ehkä virheellisesti virheellisenä. Niiden epäilyksenalaisuutta voidaan epäillä.

Käpyjä on vaikeata määrittää. Väännöt pitäisi erottaa ehdotuksista, "työhypoteeseista" yms. Vastaavasti tieteellisesti todennettavat virhemääritykset ja katteettomat epäilykset ovat kaksi eri asiaa. Lopuksi olisi tuomittava onko väärässä syytetty vai syyttäjä — vai molemmat! Tämä ei ole helppoa. Tarvitaan laajaa todistusaineistoa ja puolueetonta harkintaa.

Käpyjä on helpompi käpyillä kuin lintuja. Linnut ovat ainetta. Havainnot ovat ajatuksina aineettomia. Niitä voidaan siis mielin määrin käsitellä — myös väärin käsittää tai väärin käyttää, jopa täysin tuulesta temmata.

Suosittu käpyjen käpyilytapa on huhuleikki. Me lintumiehet olemme oikeita juoruämmiä. Tiedolla taas on ikävä taipumus matkalla hajota. Näin huhu paisuu tosi tiedon vähetessä. Kuka nyt näki missä mitäkin ja miten?

Kuppikunnat pahentavat asiaa. Itsevarmuuden vahvistaminen tuntemattomia halveeramalla oli tuttua jo syrjääniserkuillemme. He nimesivät itsensä vaatimattomasti komeiksi, ihmisiksi. Mutta lahkolaistuminen ei ole hyvä tapa suhtautua ulkomaailmaan. Heimoveljemme sortuvat kovaan ympäristöönsä eli muiden neuvostokansojen jalkoihin ja venäläisen höyryjyrän alle.

Nykyisen kaoottisen kaikkien sodan kaikkia vastaan voi lopettaa vain käpyjen tieteellinen tutkiminen. Tyhjänpäiväisten vääntöjuorujen näivertäessä lintumieshenkeä syövän tavoin pitäisi TLY:n tehdä jotakin.

Ehdotukseni on, että TLY:n aluerarireettikomitea alkaa tarkastaa myös käpyilmoituksia. Sillä on valmis ja havaintojen käsittelyyn tottunut organisaatio. Sillä on myös turkulaisia perinteitä velvoittamassa pinnaideologian kehittämisessä. Oikeutta käpymiehille!

T.V.

Petolintujen pesinnästä Varsinais-Suomessa 1984

Seppo Pekkala

Aineisto ja kattavuus

Tämä katsaus on kuudes TLY:n toimialueen petolintujen pesintäkatsaus. Ensimmäinen käsitteli vain kolopöllöjä ja kanahaukkaa. Toinen myös varpushaukkaa. Vuosina 1983 ja 1984 mukaan on otettu muitakin petolintuja.

Vuoden 1984 katsaus on laadittu TLY:n petolinturyhmän vetäjälle suoraan toimitettujen pesintähavaintojen sekä niitä jossain määrin täydentävien TLY:n lintuhavaintoarkistossa olleiden havaintojen perusteella. Määrätietoisesti ja ainakin osittain järjestelmällisesti petolintujen pesintöjä seuraavia ja petolintujen pesintäkatsauksen havaintojen pääosan kerääviä henkilöitä tai ryhmiä on noin 15: S. Aspelund, H. Heikkilä, K. Hiivola, R. Hyvönen ja V. Sarola, J. Karhumäki, A. Karlin veljinensä, H. Laine, V. Multala, T. Numminen ja S. Aatonen, S. Pekkala, P. Siitonen, J. Tittonen sekä L. Vilhunen. Saaristo- ja rannikkoalueen kunnista on merkittävästi enemmän tietoja kuin Varsinais-Suomen sisämaan kunnista.

Tämän katsauksen pohjana olevan aineiston kattavuus vaihtelee ilmeisesti suuresti lajeittain. Talvella 1985 J. Karhumäki, S. Pekkala ja S. Aspelund arvioivat oman tietämyksensä pohjalta Varsinais-Suomen petolintukantoja Rengastustoimiston P. Saurolan tarpeisiin. Verrattaessa tämän katsauksen laatimiseen käytettyä aineistoa em. kanta-arvioon, niin paras kattavuus on ruskosuohaukalla, yli 75%.

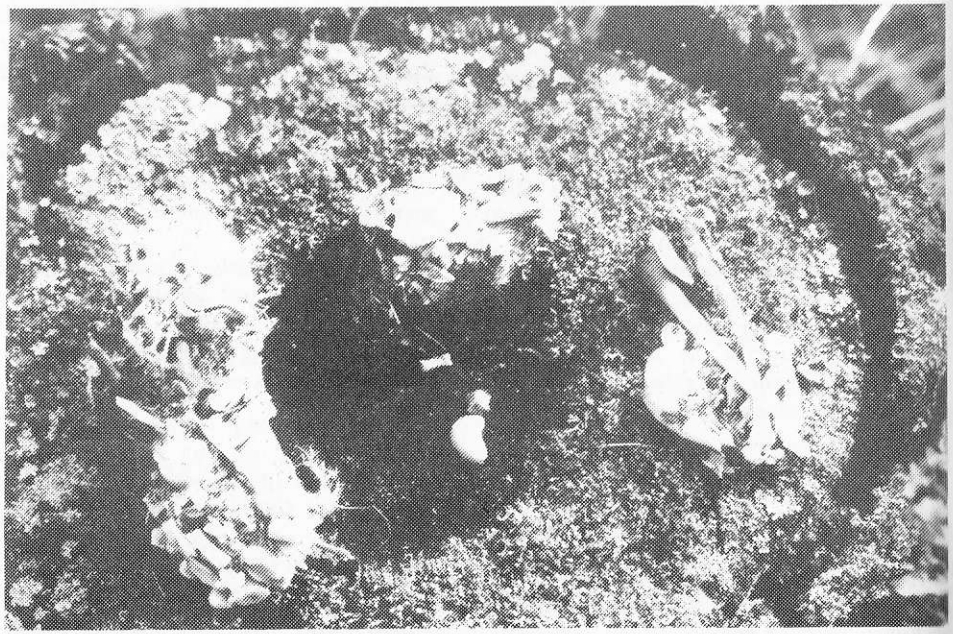

Oksennuspallon sisältöä. Kuva Seppo Rytkönen.

Kanta-arvion ulkopuolisista lajeista merikotkan ja kalasääsken kattavuus lienee myös yli 75%. Huuhkajatietojen kattavuus on yli 50% ja kanahaukkatietojen noin 25—30%. Muiden lajien pesintätietojen kattavuus on tasolla 10%.

Myyräkannat olivat Varsinais-Suomessa huipussaan 1982—1983, minkä takia monet petolintulajit pesivät runsaasti ja tuloksellisesti. Kesällä 1983 myyräkannat romahtivat ja vuonna 1984 myyriä ei juurikaan ollut muutamia paikallisia keväisiä esiintymisiä lukuunottamatta. Myyriä on loukuttanut vain Jouni Tittonen Halikossa. Hän teki aktiivisesti 12 loukulla kahden päivän pyyntejä sekä keväällä että syksyllä eri paikoissa. Tulokset olivat nollia. Myyrien ohella myös kanalintujen ja oravien kannat olivat heikohkoja.

Pöllöt

Pönttöjä tai koloja tarkastettiin 828 eli 64 enemmän kuin 1983. Niistä oli varpuspöllökokoa 54, helmipöllökokoa 273, lehto-viirupöllökokoa 444 ja viirupöllökokoa 57. **Varpuspöllöillä** todettiin yksi pesintä, samoin **helmipöllöillä, lehtopöllöillä** 14 ja **viirupöllöillä** yksi.

Lehtopöllöillä oli pesissään keskimäärin 2,6 munaa (otos 12 pesää). Pesinnöistä epäonnistui munavaiheessa kolme. Viirupöllöllä oli pesässään kaksi munaa. Lehtopöllöt saivat keskimäärin 2,6 poikasta (otos 9 pesää) ja ainoalla helmipöllöparilla oli pesässään kolme poikasta.

Oheisessa taulukossa 1 on esitetty pöllöjen pesintäosuus (pesintöjen määrä tarkastetuista ko. pöllölle optimikokoisten pönttöjen ja kolojen yhteismäärästä) vuonna 1984 ja edellisinä seurantavuosina. Helmipöllön ja viirupöllön pesintäosuudet ovat selvästi alle huippuvuoden 1982. Lehtopöllön pesintäosuus on sensijaan keskimääräistä tasoa, vaikka keskimääräinen poikastuotos osoittaakin myyräravinnon saannin niukkuuden.

Sarvipöllön pesintöjä ei todettu lainkaan. Viitteitä reviireistä todettiin rannikolla kolmessa paikassa. **Suopöllön** pesintähavaintoja ei todettu. **Huuhkajalla** oli vajaat kymmenen pesintää, mutta poikasmäärät olivat pieniä, alle kaksi poikasta pesintää kohti.

Taulukko 1. Kolopöllöjen pesintäosuudet 1979—1984.

Pöllölaji	pesintöosuus (% kolojen/pönttöjen määrä)						keskim.
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1979-1984
Varpuspöllö	-(13)	-(32)	-(18)	4(32)	3(30)	2(54)	2
Helmipöllö	10(158)	7(139)	0,5(176)	11(216)	11(266)	0,5(273)	6
Lehtopöllö	5(249)	3(192)	4(259)	3(343)	7(387)	3(444)	4
Viirupöllö	11(63)	2(46)	-(90)	13(31)	10(81)	2(57)	6

Haukat

Kanahaukan pesintätiedot ovat oheisessa taulukossa 2. alueellisesti jaoteltuina. Saaristoon kuuluvat kunnat: Merimasku, Rymättylä, Parainen, Nauvo, Korppoo, Houtskari. Turun ympäristöön: Turku, Naantali, Lieto, Nousiainen, Mynämäki, Pöytyä ja Oripää. Vakka-Suomeen: Taivassalo, Vehmaa, Lokalahti, Kalanti ja Laitila. Salon länsipuoleen: Paimio, Sauvo, Marttila, Halikko. Salon itäpuoleen: Salo, Kuusjoki, Pertteli, Per-

niö, Särkisalo, Muurla, Kisko ja Suomusjärvi.

Kanahaukan reviirien, pesintöjen ja poikasten määrä oli pienempi kuin 1983, mutta kuitenkin samaa tasoa kuin aiempina vuosina. Asuttuja reviireitä todettiin 93 ja pesiä 71, joista noin 20% epäonnistui. Saaristossa ja Vakka-Suomessa epäonnistui noin 30% pesinnöistä. Keskimääräinen munaluku oli 3,0 ja poikasluku 2,3. Keskimääräinen poikasluku todettua ja poikasvaiheessa tarkastettua pesintää kohti oli 1,8 sekä asuttua ja poikasvaiheessa tarkastettua reviiriä kohti 1,4. Yhteenveto kanahaukan poikasluvuista eri vuosina on oheisessa taulukossa 3.

Vuoden 1984 keskimääräiset poikasluvut olivat alimmat kuuden vuoden tarkkailujakson aikana. Syyt eivät ole tiedossa.

Taulukko 2. Kanahaukan pesintätulos 1984.

	saaristo	Turun ympäristö	Vakka-Suomi	Salon länsipuoli	Salon itäpuoli	yhteensä
asuttuja reviirejä	23	20	16	8	26	93
todettuja pesintöjä	20	12	12	7	20	71
epäonnistuneita pesintöjä	6	2	4	1	—	13
onnistuneita pesintöjä	14	10	8	6	20	58
keskim. munaluku/pesäotos	2,5/8	3,3/10	3,0/6	3,0/2		3,0/26
keskim. poikasluku/pesäotos	2,4/13	2,5/6	2,6/7	2,2/6	2,2/20	2,3/52
rengastus-ikäisiä poikasia	31	15	18	13	44	121

Taulukko 3. Kanahaukan keskimääräiset poikasluvut. Sulkeissa aineiston koko.

	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Keskim. poikasluku todettua ja poikasvaiheessa tarkastettua pesintää kohti	2,4 (35)	2,4 (38)	2,0 (64)	2,3 (42)	2,1 (82)	1,8 (66)
asuttua ja poikasvaiheessa tarkastettua reviiriä kohti	1,95 (43)	1,85 (50)	1,45 (88)	1,80 (50)	1,60 (106)	1,40 (87)

Taulukko 4. Varpushaukan pesintätulos 1984.

	saaristo	Turun ympäristö	Salon länsipuoli	Salon itäpuoli	yhteensä
todettuja pesintöjä	16	4	4	5	29
epäonnistuneita pesintöjä	1	—	—	1	2
onnistuneita pesintöjä	15	4	4	4	27
keskim. munaluku/pesäotos	3,7/3	4,5/2	6/1	4,5/2	4,4/8
keskim. poikasluku/pesäotos	3,0/12	3,3/3	5,0/4	3,3/3	3,5/22
rengastus-ikäisiä poikasia	36	10	20	11	77

Varpushaukan pesintätietoja saatiin 8 henkilöltä ja 15 kunnan alueelta, joista ilmeisesti vain Nauvon tiedot ovat kohtuullisen kattavia. Pesintätulokset ovat oheisessa taulukossa 4. Saariston alueelta on saatu tietoja Rymättylästä, Paraisilta, Nauvosta, Korppoosta ja Houtskarista; Turun ympäristöstä Turusta, Kaarinasta, Mynämäeltä ja Yläneeltä; Salon länsipuolelta Paimiosta ja Halikosta sekä Salon itäpuolelta Perttelistä, Perniöstä, Muurlasta ja Suomusjärveltä. Pesintöjä todettiin 29, joista 7% epäonnistui. Rengastusikäisiä poikasia todettiin vähintään 77. Keskimääräinen poikasluku todettua ja poikasvaiheessa tarkastettua pesintää kohti oli vähintään 3,1. Vuosien 1980—1984 keskimääräiset poikasluvut ovat oheisessa taulukossa 5.

Taulukko 5. Varpushaukan keskimääräiset poikasluvut 1980—1984.

	1980	1981	1982	1983	1984
keskim. poikasluku todettua ja poikasvaiheessa tarkastettua pesintää kohti	4,0	2,4	3,3	3,6	3,1

Hiirihaukan asuttuja reviireitä löytyi 26, joista puolet oli saaristoalueella. Asuttuja pesiä oli 17, joista kaksi epäonnistui. Poikasia oli vähintään 30 (otos 15 pesää). **Mehiläishaukan** asuttuja reviireitä löytyi kahdeksan, joista kuudella oli pesä. Yksi niistä epäonnistui. Neljästä pesästä varttui yhteensä seitsemän poikasta. Asuttujen reviirien lisäksi todettiin pesintäaikana 10 alueella mehiläishaukkoja.

Merikotkalla oli Turun saaristossa muutamia asuttuja reviireitä, joista yhdellä oli pesä, josta varttui yksi poikanen. **Kalasääskien** pesintätietoja ei kerätty, vaikka sääksien pesintää oli seurattu varsin tehokkaasti. Varsinais-Suomen kalasääskistä on ollut TLY:n petolinturyhmässä tekeillä oma yhteenvetonsa, mutta Rengastustoimiston johto ei ole toimittanut lupaamiaan vanhoja tietoja.

Perniöstä löytyi **ruskosuohaukan** pesä, jossa varttui neljästä munasta kaksi poikasta. Saaristossa ja Laitilassa oli 7—8 todennäköisesti pesinyttä ruskosuohaukkaparia. Muita pesintäaikaisia ruskosuohaukkahavaintoja ilmoitettiin 13.

Nuolihaukan pesiä löydettiin neljä, jotka tuottivat seitsemän poikasta. Kolmessa pesässä oli kussakin kolme munaa. Pesintään viittaavia nuolihaukkahavaintoja tehtiin lisäksi kuudella alueella. Muita pesintäaikaisia nuolihaukkahavaintoja oli noin 15 paikasta. **Ampuhaukan** pesiä löytyi yksi ja lisäksi yksi poikue. Tämän lisäksi on yhdestä paikasta pesintään viittaavia havaintoja. Muita pesintäaikaisia ampuhaukkahavaintoja oli viidestä paikasta. **Tuulihaukan** pesiä ei löytynyt. Mahdollisesti pesintään viittaavia havaintoja oli kolme sekä muita pesintöaikaisia havaintoja viisi.

Katsausten tulevaisuus

TLY:n petolinturyhmässä mukana olleiden tunnot ovat olleet petolintukatsauksien jatkamisen puolella. Katsausten kattavuus paranee laajemmalla kenttätyöllä, mikä merkitsee uusien petolintuharrastajien mukaantulon tarvetta, sillä nykyisten harrastajien voimat eivät riittäne toiminnan merkittävään laajentamiseen. Tyhjiä petolintuharrastajareviireitä petolintutoimikunnalla on osoitettavanaan ja apuakin annetaan tarvittaessa.

Syysmuutto 1984 Varsinais-Suomessa

Hannu Klemola & Jarmo Komi

Syysmuuttokaavakkeen palautti tällä kertaa 25 retkeilijää. On tietysti ikävää, etteivät sadat yhdistyksemme jäsenet huomaa lintuakaan syksyisin. Toisaalta löysäläiset säästävät katsauksen tekijöiden työtaakkaa.

Kaavakkeiden niukkaa lukumäärää korvaa niiden korkea laatu. Monet lähettivät pitkiä havaintosarjoja, jotka auttoivat muuton kulun hahmottamista.

Muina lähteinä olemme käyttäneet mm. Jurmon asemakaavakkeita ja Yliopiston pinnalistaa. Suurkiitos havaintojaan palauttaneille!

Työnjakomme on ollut seuraava: Hannu Klemola kirjoitti alusta vesilintujen loppuun, kurki- ja ruokkilinnut, käen, pöllöt, kehrääjät, kirskulinnut ja tikat. Jarmo Komi kirjoitti päiväpetolinnut, kahlaajat, kihut, lokit, tiirat, kyyhkyt ja säihkylinnut. Varpuslinnuista kirjoitti Komi alkuosan kirjosieppoon asti tilheä ja hippiäistä lukuunottamatta, jotka käsitteli Klemola samoin kuin lajit pyrstötiaisesta pajusirkkuun.

Lyhenteet:

p = paikallinen
m = muuttava
ä = äänteleva
1/ = koiras
/1 = naaras (pukuinen)
kp = kesäpukuinen
vp = vaihtopukuinen
tp = talvipukuinen
juv = nuori
subad = esiaikuinen
ad = vanha
kv = kalenterivuosi: kesän poikanen on 31.12. asti (1 kv), mutta 1.1. (2kv) jne.
ex = yksilö (monikko exx)
yks = yksilö/yksilöitä
a = parvi: 2a on kaksi parvea, a2 kahden linnun parvi.
N, W, S/E = (lensi) pohjoiseen, länteen, ensin etelään kääntyen sitten itään.
n = noin
max = maksimi
kko = kirkonkylä
VII, VIII = heinäkuu, elokuu

TLY:n havaintojenkeruualue kuntalyhenteineen

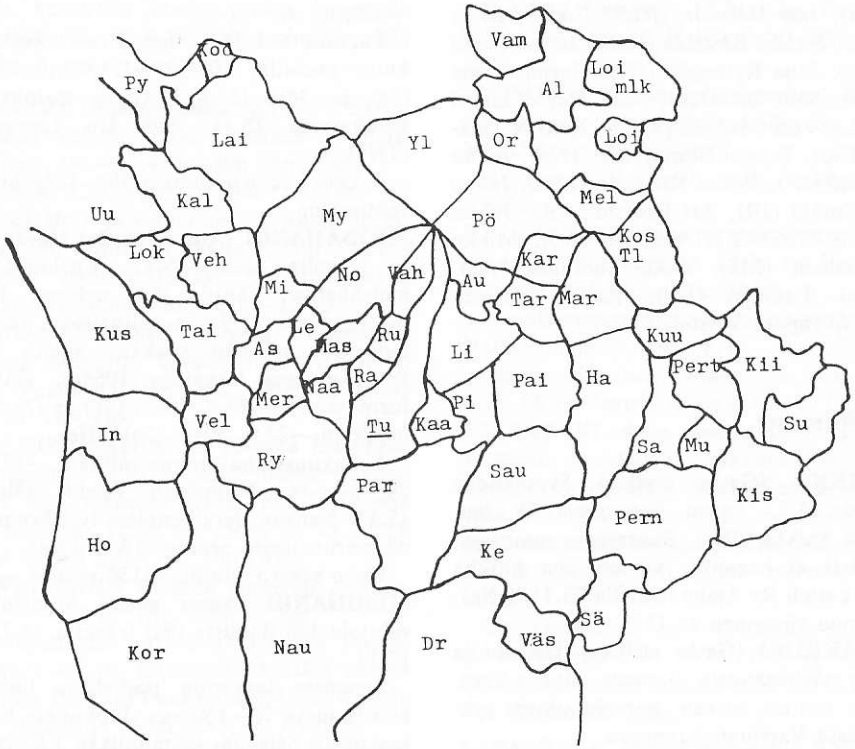

Alastaro	Al	Lemu	Le	Piikkiö	Pi
Askainen	As	Lieto	Li	Pyhäranta	Py
Aura	Au	Loimaa	Loi	Pöytyä	Pö
Dragsfjärd	Dr	Lokalahti	Lok	Raisio	Ra
Eura	Eu	Marttila	Mar	Rusko	Ru
Halikko	Ha	Masku	Mas	Rymättylä	Ry
Houtskari	Ho	Mellilä	Mel	Salo	Sa
Iniö	In	Merimasku	Mer	Sauvo	Sau
Kaarina	Kaa	Metsämaa	Met	Suomusjärvi	Su
Kalanti	Kal	Mietoinen	Mi	Särkisalo	Sä
Karinainen	Kar	Muurla	Mu	Taivassalo	Tai
Kemiö	Ke	Mynämäki	My	Tarvasjoki	Tar
Kiikala	Kii	Naantali	Naa	Turku	Tu
Kisko	Kis	Nauvo	Nau	Uusikaupunki	Uu
Kodisjoki	Kod	Nousiainen	No	Vahto	Vah
Korppoo	Kor	Oripää	Or	Vampula	Vam
Koski TL	Kos	Paimio	Pai	Vehmaa	Veh
Kustavi	Ku	Parainen	Par	Velkua	Vel
Kuusjoki	Kuu	Perniö	Pern	Västanfjärd	Vä
Laitila	La	Pertteli	Pert	Yläne	Yl

Havainnoitsijat

Pekka Alho (PA), Annika Forsten (AF), Mika Hallen (MiH), Heikki Heikkilä (HH), Jari Helstola (JHe), Jukka Kivelä (JKi), Hannu Klemola (HKl), Jarmo Komi (JKo), Juha Kylänpää (JKy), Jarmo Laine (JLa), Soili Leveelahti (SL), Tapio Lineri (TaL), Vesa Multala (VMu), Jyrki Normaja (JNo), Tapani Numminen (TNu), Jukka Nurmi (JN), Pekka Rautsala (PRa), Janne Riihimäki (JR), Ari Rivasto (AR), Jukka Saario (JuS), Kari Salonen (KS), Mikko Suominen (MS), Asko Suoranta (AS), Jouni Tittonen (JTi), Kalle Toivonen (KT), Tapani Veistola (TVe).

Vesilinnut

KUIKKA (Gavia arctica) Syyskauden avasi 14.7. Turun Satamassa W lentänyt kuikka (JHe). Suurempia muuttajamääriä ei havaittu ja viimeinen kuikka polskutteli Ry Ajolanlahdella 25.11. (JNo). Jurmon viimeinen 11.11.

KAAKKURI (Gavia stellata) Havaintoja noin viidestätoista linnusta läpi syksyn. Laji tuntuu olevan harvalukuinen syksyisessä Varsinais-Suomessa.

SILKKIUIKKU (Podiceps cristatus) Muuton alku: 17.6. 1 SW Kus Kaurissalo (JHe). Merkittäviä kertymiä ei laskettu koko syksynä ja viimeiset viivyttelivät yli vuodenvaihteen.

HÄRKÄLINTU (Podiceps grisegena) Mantereen viimeinen jo 3.11. 1p Py Rihtniemi (PA, HKl). Jurmossa vielä 10.11. 1p.

MUSTAKURKKU-UIKKU (Podiceps auritus) Todellinen "pikkurarireetti" syksyisin, havaintoja tulee vielä vähemmän kuin heinätavista. Viimeiset: 7.10. Kus Kaurissalo (S. Kallio) ja Jurmo 23.10. 1 tp.

LAULUJOUTSEN (Cygnus cygnus) Jurmon 2 ad p 1.—12.9. eivät liene Lapin laulujoutsenia vaan kotoisin jostakin etelämpää. Dr Vänössä 25.9. 2 W, 30.9. 6 W ja 1.10. äm (JHe).

Varsinainen syysmuutto alkoi pienellä ryntäyksellä 13.10., jolloin havaittiin 40m (5a). Lokakuussa nähtiin vielä 22m (4a) + 35p (7 a).

Päämuutto lajityypillisesti vasta marraskuun puolella, 10.—27.11. nähtiin 90p (5a) ja 34m (5 a). Ainoa mainittava kerääntymä 25.11. 55p Uu Latvavesi (TNu).

Syksyn kokonaissumma 96m 127p hyvin vaatimaton.

METSÄHANHI (Anser fabalis) Havaintoja jaksolta 13.9.—15.11. Ensimmäiset metsähanhet nähtiin tänä syksynä Jurmossa, jossa 13.9. 2p. Hiljaiseloa jatkui aina 23. päivään saakka, jolloin viikon kuluessa laskettiin 1058m. Näistä Jurmossa 26.—29.9. 406m (8a) ja Dr Vänössä 26.—27.9. 304m (5a) (JHe).

Lokakuussa havaintoja väliltä 5.—17.10. 29 exx:stä. Viimeinen hanhi nähtiin 15.11. Nauvon Berghamnissa lyöttäytyneenä merimetsojen seuraan (AF, TNu).

Koko syksyn summa: 1130 yksilöä.

MERIHANHI (Anser anser) Muuttohavaintoja 136 linnusta (9a) jaksolta 14.7.—17.11.

Jurmossa laskettiin paikallisia lintuja heinäkuussa 10—150 exx. Elokuussa kahtenatoista päivänä, enimmillään 1.8. 26p. Syyskuussa viisi havaintoa yhdeksästä linnusta.

Mynälahdelta vain yksi ilmoitettu lepäilijäsumma: 11.8. 170p (AF).

Hyvin mielenkiintoisena voidaan pitää havaintosarjaa lepäilevistä merihanhista eräältä lahdelta Kemiössä, jossa 29.9. peräti massiiviset 1100p, 4.10. 1000p, 5.10. 920p, 10.10. 220p ja 11.10 11p. Huomiota herättävää yksilömäärien suuruuden lisäksi on huipun myöhäinen ajankohta.

Viimeinen merihanhi nähtiin 17.11. Py Ylikylässä (PA, HKl, JKo, J. Sillanpää).

HARMAAT HANHET (Anser sp.) Jakson 9.8.—20.9. havainnot 51:stä yksilöstä koskevat ilmeisesti lähes kaikki merihanhea.

Metsähanhen päämuuton aikoihin (23—29.9.) laskettiin 2004m, mutta luku sisältänee jonkun verran myös tundrahanhia, joita havaittiin useita parvia kyseisellä ajanjaksolla. 30.9.—14.10. laskettiin vielä 237m Anser sp:tä.

HANHET (Anser/Branta sp.) 29.7. Särkisalossa nähdyt a30m koskenevat merihanhea. 14.—15.9. nähtiin 98m (3a). Jaksolla 23.—29.9., jolloin nähtiin yhteensä 1607 metsähanhea ja Anser sp:tä, laskettiin Anser/Brantoja 521m. Lokakuussa nähtiin lisäksi 270 muuttavaa määrittämätöntä hanhea 1.—12.10.

KANADANHANHI (Branta canadensis) Ainoa suurempi kerääntymä 4.10. 105p Per Taamarla (HKl ym). Jurmon ainoa 22.10. 1p (JHe).

VALKOPOSKIHANHI (Branta leucopsis) Ruissalon "pullahanhen" lisäksi havaintoja vain ulkosaaristosta. Kor Jurmossa 11.10. 11p, 12.10 5p 150m ja 19.10 5p Kor Utössä 5.—7.11. 13p (AR).

SEPELHANHI (Branta bernicla) Jurmossa 8.9.—23.10. yht. n38p + 6m.

Mantereelta havaintoja lyhyeltä jaksolta 16.9.—1.10. Ensimmäiset kaksi parvea nähtiin 16.9. Sa Paukkulassa (MS) 47m ja Tu Slalomilla 250m (JNo, P. Kangas).

Muut havainnot: 24.9. a200 S Tu Ylioppilaskylä (KS), 26.9. 100 S Lieto (JLa), 30.9. 110 SE Sa Paukkula (MS) ja 1.10. 2 S Kaa Kuusisto (JNu). Lisäksi Kor Utössä 16.10 2ad 7juv (AR).

RISTISORSA (Tadorna tadorna) Ensimmäiseksi syysmuuttajiksi tulkitut: 2.6. a13 SW Nau Nötö. Halikonlahdella 12.8. alkaen 4p.

Jurmon pesivistä viivytteli nuori lintu aina 25.8. asti.

HAAPANA (Anas penelope) Syksyn ensimmäinen: 14.7. /1p Tu Länsilaituri (HKl). Halikonlahdella päämuuttoon viittaava kertymä 1.9. 130p (JHe, JR).

Halikonlahdella viimeinen 13.11. 1p (KT), jossa laji nähtiin taas joulukuussa. Syksyn viimeinen 24.11. 1 Tu Länsilaituri (JHe).

TAVI (Anas crecca) Suurimmat kertymät Uu Liesluodossa 120p 28.8. (JLa) ja Halikonlahdella 250p 1.9. (JHe).

Syksyn viimeiset: 18.11. 2p Raisionlahti (MiH) ja 1p Halikonlahti (MS, JR, KT).

SINISORSA (Anas paltyrhynchos) Pyssymiesten unelmakertymä: 1400p Sa Halikonlahti 25.10. (KT ym.).

Turun paras: 7.10. 650 Åvikissa (J. Kivelä).

JOUHISORSA (Anas acuta) Syysmuuton avaus jo heinäkuussa: 13.7. 1p Paimion Jätevedenpuhdistamolla (MiH).

Tavalliseen tapaan suurin kertymä tulee Halikonlahdelta, jossa 8.10. 70p (KT).

Salon viimeinen ruikukaula havaittiin 4.11. (KT). Jurmossa vielä 10.11. 10p.

HEINÄTAVI (Anas quequerdula) Laji on syksyisin todellinen pikkurarireetti ja harvan harrastajan kaavakkeelta löytyy edes yhtä havaintoa tästä piilottelevasta pitkänmatkanmuuttajasta. Havainnot keskittyvät lisäksi muutamalle harvalle paikalle.

Ensimmäiseksi syysmuuttajaksi tulkittu Sa Halikonlahdella 13.7. (KT) ja viimeiset tyypillisesti jo varhain syksyllä: 2.9. 2p Tai Rantalahti (AS).

LAPASORSA (Anas clypeata) Halikonlahti on tunnetusti lepäilevien Anas-lajien suosiossa ja 5.8. laskettiin paikalta 140 lapasorsaa (JHe).

Viimeinen havainto myös Halikonlahdelta: 27.10. 1p (MS).

PUNASOTKA (Aythya ferina) Hyvällä lintujärvellä Uu Ahmasvedellä 16.9. mukavat 200p (JuS), joka oli ylivoimaisesti suurin laskettu lepäilijämäärä. Viimeinen punasotka Tu Ruissalossa 20.11. (AF).

TUKKASOTKA (Aythya fuligula) Kemiön Björnholmenissa 5.8. peräti 500p (JT). Kustavin Kunnaraisissa 29.10. 200p (AF, TNu). Alkukesältäkin korkea määrä: 3.6. 335p Sa Halikonlahti (JHe).

LAPASOTKA (Aythya marila) Syksyn ensimmäiset /2p Sa Halikonlahdella (HKl

ym) 14.9. Marraskuun alussa vielä monella paikalla ja viimeinen havainto 15.11. /1p Halikonlahdella (MS). Jurmossa tosin vielä 27.11. 3p.

HAAHKA (Somateria mollissima) J. Helstolan, tunnetun lukumäärien laskijan, kaavakkeelta löytyy muutamia suuria kertymiä ulkosaaristosta: 27.5. 4000/Kor Utö, 8.8. 2500p 75m Dr Örö, 12.9. Dr Hangon W-selkä 895p ja 27.9. 1000p Dr Vänö.

Jurmossa 24.8. 5000p.

ALLI (Clangula hyemalis) Halikonlahdella laji nähtiin jo heinäkuussa, mutta ensimmäisiksi syysmuuttajiksi on tulkittu vasta 26.9. samalla lahdella lepäilleet 17/ (KT).

Ulkosaaristosta ei tule mitään suurempia muuttajamääriä ja "sisämaan" parhaaksi jää Paimionlahden 28.9. a45m (JL).

Viimeisiä vielä marraskuun lopulla.

MUSTALINTU (Melanitta nigra) Elokuulta kaksi aikaista havaintoa: 14.8. 1p Uu Lepäinen ja 28.8. Uu Liesluoto (JL). Seuraava havainto vasta syyskuun lopulta: 26.9. /1p Tu Pihlajaniemi (HKl).

Marraskuussa vielä runsas: esim. 17.11. 105p Py Letto (PA; HKl). Viimeiset 27.11. /5m Uu Liesluoto. (JLa).

PILKKASIIPI (Melanitta fusca) Laji aloittaa saaristossa muuton jo hyvin varhain heinä-elokuussa ja yksittäisiä lintuja jää ulkomerelle talveksikin. Syysmuuton

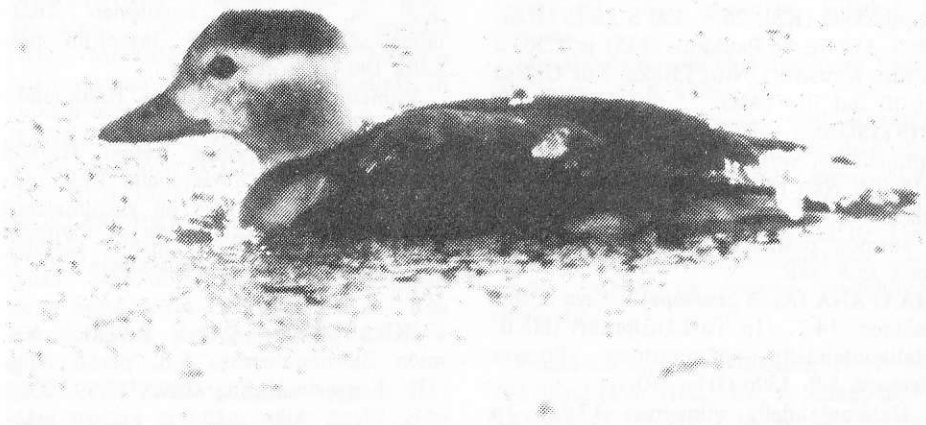

Alli. Kuva Matti Valta.

viimeinen: 25.11.—2.12. /1p Sa Halikonlahti (KT).

TELKKÄ (Bucephala clangula) Suurimmat kertymät 2.10. 280p Pärnainen (JHe) ja Kustavin Kaurissalossa 3.11. peräti 613p (JHe).

UIVELO (Mergus albellus) Yllättävän runsaslukuinen muuttaja alueellamme syksyisin varsinkin Kustavin-Uudenkaupungin hajanaisella saaristovyöhykkeellä.

Syyskuun lopulla muuton alku: 16.9. Suurimmat kertymät: 3.11. 36+36 Kus Rahi+Kaurissalo ja 4.11. 48 Lok Pitkäluoto (JHe).

Viimeinen havainto: 17.11. 1/ p Tu Rauvolanlahti (MiH).

TUKKAKOSKELO (Mergus serrator) 25.11. 1m Py Rihtniemessä (AF, TNu) jäi syksyn viimeiseksi.

ISOKOSKELO (Mergus merganser) Muuton alku: 8.9. 10m Sa Halikonlahti (MS). Suurimmat kertymät tavalliseen tapaan vasta joulukuussa. Jurmossa kuitenkin 16.9. 200p (lisäksi 200 serratoria ja 1100 sp:tä).

Merimetso ja harmaahaikara

MERIMETSO (Phalacrocorax carbo) Korppoon, Nauvon, Dragsfjärdin ja Houtskärin ulkosaaristossa loka-marraskuussa yhteensä n128 exx. Korppoon Lohmissa jo 7.9. 1p (JHe) ja 23.—27.9. 15—18p Dr Vänössä.

Muut havainnot kunnittain (exx): Uusikaupunki (154), Pyhäranta (17), Velkua (12), Kustavi (4) ja Parainen (1). Uudenkaupungin korkea yhteissumma selittyy ulkosaaristossa 8.9. havaituista n120 S-SW muuttavista linnuista.

Sisämaasta vain kaksi havaintoa: Salon Halikonlahdella 25.8. a28m (JR) ja 2.9. 1 S (JHe ym).

Utöstä ilmoitettu loka-marraskuulta vain n40 exx (JHe).

Jurmossa yksittäishavaintoja jo heinäkuulta. Elokuun yhteissumma 33 exx. Syyskuun maksimi 8.9. 80p. Muuttavia merimetsoja syyskuussa 14 exx. Lokakuun maksimi: 25.10. 45p, marraskuun 11.11. 33p. Syksyn kokonaismäärä n600 exx.

HARMAAHAIKARA (Ardea cinerea) Sa Halikonlahdella välillä 21.7.—30.9. 1—7 exx (monet). Lokakuussa 4.10. 1p, 8.10. 4p ja 20.—21.10. 1p. Muuttavia Ardeoita nähtiin välillä 28.7.—14.10. 9 exx.

Tu Åvikissa oli välillä 4.7.—23.10. 1—5 exx, runsaimmillaan heinäkuun lopulla (monet). Kaa Rauvolan jätevedenpuhdistamolla 10.7.—27.10. 1—5 exx (monet), viimeinen kuitenkin vielä 12.11. 1p (J. Saarnio). Tu Slalomilta nähtiin muuton tarkkailun yhteydessä läpi syksyn 1—2 exx lennossa Rauvolan-Friskalan suunnalla (HKl, JNo ym.)

Muualla Turussa nähtiin syksyn aikana 8 m ja kiertelevää. Mainittakoon Hirvensalon Illoistenjärvellä 20.8. nähty lintu, joka lentäessään järven yli NE aiheutti mustahaikaraa odottelevassa sankassa bongarilaumassa sydämen tykytystä vääränlaisen hälytyksen muodossa.

Muut havainnot kunnittain (exx): Rymättylä (11), Dragsfjärd (4), Uusikaupunki (3), Halikko (2), Kemiö (2), Korppoo (2), Lieto (2), Salo (2), Taivassalo (2), Iniö (1), Kaarina (1), Mietoinen (1), Mynämäki (1), Naantali (1), Raisio (1), Västanfjärd (1) sekä Pöytyä (?).

Jurmossa havaittiin 22.7.—22.10. välillä 9 harmaahaikaraa, joista 3 muuttavana.

Syksyn kokonaissumma TLY:n alueelta vähintään 74 exx, mutta jos parhailla ardeapaikoilla oletetaan olevan edes pientä vaihtuvuutta, on totuus lähempänä sataa yksilöä.

Lopuksi yksi myöhästynyt kesähavainto: 9.6. 1 SE Tu Pääskyvuori (J. Vartiainen).

Päiväpetolinnut

MEHILÄISHAUKKA (Pernis apivorus) Kaksi massapäivää yli muiden: 19.8. 5 Halikonlahdella (TNu) ja 1.9. 4m Kus Laupusissa (AS). Viimeinen 13.9. Paimionlahdella (TNu).

MERIKOTKA (Haliaeetus albicilla) Ajanjaksolta 9.9.—27.11. ilmoitettiin 25 havaintoa 36:sta yksilöstä, joista noin kolmannes lokakuun lopulla-marraskuun alkupuolella.

Kunnittain havainnot jakaantuivat seuraavasti: Kor (9 yks), Nau (6), Dr, Kus, Uu ja Py kukin 3 yks, Hou (2), Väs ja In 1 yks.

RUSKOSUOHAUKKA (Circus aeruginosus) Viimeinen 25.9. 1 Paimionlahti (TNu).

SINISUOHAUKKA (Circus cyaneus) Ensimmäinen hyvin varhain, jo 2.8. 1/ m Par Laukanlahti (JR). Seuraava 10.8. 1/ Al Tammiainen (HH).

Päämuutto syyskuun puolessavälissä: 16.9. 8m sekä Dr Lövössä että Ku Laupusissa (JHe, AF, AS).

Viimeinen naaras saalisteli 17.11. Utössä (JHe).

KANAHAUKKA (Accipiter gentilis) Ainoa yli kahden yksilön muutto: 13.10. 3m Kus Laupunen (AS).

VARPUSHAUKKA (Accipiter nisus) Jurmoon ensimmäinen ehti 10.8.

Parhaat muutot olivat 16.9. 73m Dr Lövö (AF, JHe), samana päivänä Jurmon huippu 60m 15p. Vielä 13.10. Nau Högsar 100m (JHe).

HIIRIHAUKKA (Buteo buteo) Hiirihaukan paras muuttopäivä oli 16.9., jolloin Lövössö muutti 35 (JHe). Viimeinen 13.10. Nau Högsarissa (JHe).

PIEKANA (Buteo lagopus) Ensimmäinen havaittiin Jurmossa 16.9. Suurin muuttajamäärä havaittiin Vänössä 30.9., 36m ja lisäksi 24m Buteota — hiirihaukkoja määritettiin ainoastaan 3 (JHe). Jurmon massapäivänä 9.10. havaittiin 20m. Viimeinen 18.11. Jurmossa.

MAAKOTKA (Aquila chrysaetos) Havaintoja melko vähän, ainostaan viisi yksilöä: 13.10. Kus Laupunen 1 juv m (AS), 15.10. Ry Aaslaluoto 1 juv m (AR), 21.10. 1 juv p Nau Kaasivuori (JKi), 10.11. 1 subad m Py Rihtniemi (K. Koponen, S. Kotiranta, R. Lumio), 27.11. 1 subad p Ho Kyrkfjärden (JHe).

KALASÄÄSKI (Pandion haliaetus) Viimeinen muutti SW Vänössä 27.9. (JHe).

TUULIHAUKKA (Falco tinnunculus) Suurin muuttajamäärä 5 Laupusissa (AS), viimeinen 23.11. Ha Puotila /1p (JTi).

NUOLIHAUKKA (Falco subbuteo) Viimeinen melko myöhään 4.10. Vänössä (JHe).

Rantakanat ja kurki

LUHTAKANA (Rallus aquaticus) Ainut havainto: 18.8. 1 ad p Halikonlahdella (M. Ahti).

LUHTAHUITTI (Porzana porzana) Ainut havainto: 19.8. 1 ad p Ha Viurilanlahti (M. Ahti).

LIEJUKANA (Gallinula chloropus) Tästä todellisesta rarireetista kaksi pesintään viittaavaa havaintoa: 29.8.—22.11. Sa Halikonlahdella, enimmillään 30.9., jolloin 1 ad, 1 (1kv) ja yksi iälleen määrittämätön (JR, KT ym.) Tu Shell 8.9. 1 juv (H. Lehto, JNo).

NOKIKANA (Fulica atra) Uudenkaupungin Ahmasvedeltä pieni havaintosarja: 16.9. 550p, 30.9. 300p, 21.10. 900p ja 3.11. 600p (JuS).

Ruissalon Kolkassa 29.9. 700p (JNo). Kustavin Rahissa 29.10. 500p (AF, TNu) ja 3.11. 680p (JHe).

KURKI (Grus grus) Halikonlahdella syksyn ensimmäiset 2 S 14.8. (KT, JR).

Elokuussa 34m (5a), syyskuussa 668m (23a), lokakuussa 290m (7a) ja vielä marraskuussa 137m (3a) — muutto jatkui siis harvinaisen myöhään. Hyviä yksittäisiä muuttopäiviä olivat 15.9., jolloin 194m (4a) ja 16.9., jolloin 265m (8a) sekä 10.10. a200m Ha Joensuu (JT).

Viimeinen kurki muutti 25.11. Hinnerjoella. Syksyn kokonaismuuttajamäärä 1128 exx. Suurin ja samalla ainoa ilmoitettu paikalliskerääntymä: Pöytyän Kontolanrahka 24.9. 400p (H. Perkiö). Jurmossa ei kurkea havaittu koko syksynä.

Kurjet tuovat kesän — ja vievät sen pois. Kuva Matti Valta.

Kahlaajat

MERIHARAKKA (Haematopus ostralegus) Ensimmäiset mahdolliset syysmuuttajat 4.6. Raisionlahdella 4p (JHe). Jurmossa enimmillään 16.7. 70p 38m (3a).

PIKKUTYLLI (Charadrius dubius) Halikonlahdella paras noteeraus, 14p, melko myöhään 9.8. Viimeinen samalla paikalla 3.9. (KT).

TYLLI (Charadrius hiaticula) Ensimmäiset kaksi syysmuuttajiksi tulkittavaa 14.7. Halikonlahdella (KT).

Ainoastaan Jurmossa päästiin yli kymmenen yksilön päiväsummiin, enimmillään 34p 6.8.

Mantereen viimeinen 23.9. Halikonlahdella (KT), Jurmossa nähtiin vielä 26.10. hyvin myöhäinen yksilö.

KAPUSTARINTA (Pluvialis apricaria) Ensimmäiset 2 ad Tu Åvikissa jo 30.6. (JKi).

Mantereen paras kerääntymä 50p 22.9. Kuusistonlahdella (PA, HKl, JKo, J. Sillanpää). Jurmossa enimmilään 21.9. 70p.

Halikonlahdella viimeinen 8.10. (KT), Jurmossa 24.10.

TUNDRAKURMITSA (Pluvialis squatarola) Ensimmäinen ehti jo 10.7. Jurmoon, jossa päämuutto 4.8. 5p 55m. Viimeiset 4 nähtiin Jurmossa 3.11. Jurmon ulkopuolella havaittiin vain vähäisiä määriä pitkin syksyä.

TÖYHTÖHYYPPÄ (Vanellus vanellus) Ensimmäiset 5m 3.6. Kus Laupusissa (AS).

Ensimmäinen suurempi kerääntymä jo 5.8. Sa Suomen Sokeri 95p (JHe). Muut

suuremmat määrät syyskuun loppupuolella: 22.9. 130p Kaa Kuusistonlahti (PA; HKl, JKo, J. Sillanpää), 24.—25.9. 100 Pai Puhdistamo (TNu).

Viimeiset varsin myöhään, 23.11. Mynämäellä (maallikkohavainto) ja 25.11. Halikonlahdella (JR, MS, JTi, KT).

ISOSIRRI (Calidris canutus) Jurmossa nähtiin pieniä määriä 21.7.—16.9., heinäkuun maksimina 5 29.7., syyskuussa enimmillään 11 12.9.

Ainoa havainto Jurmon ulkopuolelta: Utö 1.9. 4 (AR).

PULMUSIRRI (Calidris alba) Ainoa havainto Jurmon ulkopuolelta tehtiin Halikonlahdella 25.7. 1p (KT ym.).

Jurmossa laji nähtiin 22.7.—8.10 kymmenenä päivänä, enimmillään 3 yksilöä 20.9.

PIKKUSIRRI (Calidris minuta) Ensimmäinen 18.7. Halikonlahdella (JR).

Suurimmat kerääntymät olivat melko vaatimattomia, elokuun maksimi 16.8. 20 Halikonlahdella (KT), syyskuun paras summa 14.9. 25 Åvikissa (JKi).

Halikonlahdella viimeiset 5.10. (MS), Jurmossa 1 10.10.

LAPINSIRRI (Calidris temminckii) Ensimmäiset 2.7. Halikonlahdella ja Åvikissa (KT, MiH). Suurimmat määrät Halikonlahdella 13.7. 15 ja 25.7. 14 (KT, MS). Viimeiset 5 muuttivat SW 16.9. Lo Ahmasvedellä (JoS).

KUOVISIRRI (Calidris ferruginea) Määrät Jurmoa lukuunottamatta vaatimattomia. Tu Åvikissa 13.—22.7. enimmillään 4 ad, 6.—14.9. 1 juv (JKi, MiH). Tu Länsilaiturilla 14.7. ja 3.8. 3 ad (JHe, Henry Lehto, JNo), Ruissalossa 4 ad 15.7.

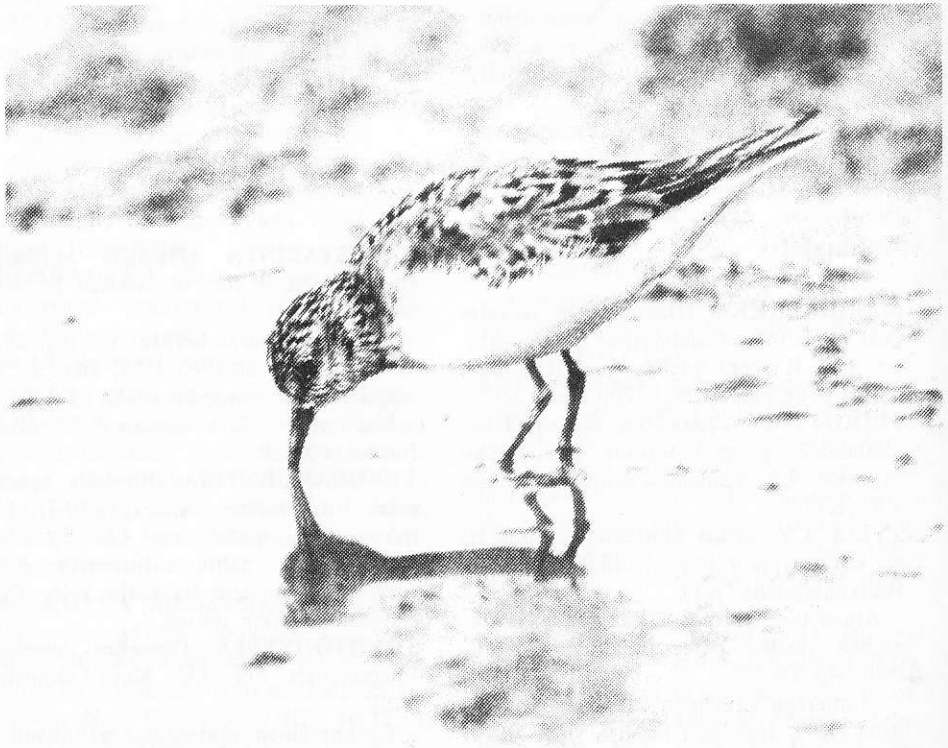

Lapinsirriksi ovat kuulemma nimenneet. Kuva Tuukka Pahtamaa. (Elokuu).

(JNo). Pai Puhdistamolla 13.—15.7. 2 ad, 24.7. 1 ja 13.9. 1 (MiH, JKo, TNu).

Halikonlahdella 13.7.—17.8. max 10 ad 15.7. ja 15.—20.9. 1—2 juv (KT, JR, MS ym.).

Utössä 15.9. 2 (AR).

Mielenkiintoinen sisämaahavainto tehtiin 9.8. Lai Kirkonkylässä, jossa 1 ad oleili vastakynnetyllä kesantopellolla (JKy).

Jurmossa havaintoja 8.7.—5.10., selvä huippu 40p 15.—18.7.

MERISIRRI (Calidris maritima) Ensimmäiset saapuivat Jurmoon 5.10., lokakuussa enimmillään 13 20.10. ja marraskuussa 1.11. 20.

Utön Länganissa havaittiin 17.10. 9 ja matkalla Utö-Jurmo 29.10. 4 NE (AR).

SUOSIRRI (Calidris alpina) Ensimmäinen saapui Halikonlahdelle jo 23.6. (JHe). Vanhojen lintujen päämuutto heinäkuun puolivälissä: 13.7. Tu Åvik 70 (JKi), 14.7. Halikonlahti 75 (KT) ja Jurmossa 300 14.7. ja 17.7.

Nuorten huippu, joka havaittiin vain Jurmossa, ilmeisesti elo-syyskuun vaihteessa, jolloin 31.8. 75juv 5ad ja 1.9. 110p.

Mantereen viimeinen 19.10. 1 SE Tu Uittamo (JLa, AF), Jurmossa 1 8.11. asti.

JÄNKÄSIRRIÄINEN (Limicola falcinellus) Jurmossa havaittiin lähes päivittäin 14.7.—7.8., enimmillään 3 yksilöä.

Jurmon ulkopuolella harvinaisuus: kaikki havainnot: Halikonlahdella 7.—10.7. 1 (MS) ja 16.7. 1 (KT, P. Sirva), Utö 21.7. 1 (AR) ja Tu Ruissalon Rantatie 23.7. 1 (TaL, P. Kangas, HKl).

SUOKUKKO (Plilomachus pugnax) Ensimmäiset 7 koirasta Halikonlahdella 6.6., ensimmäinen naaras 14.6. (KT).

Suurimmat määrät nähtiin elokuun alkupuolella, jolloin Halikonlahdella monena päivänä yli 200, runsaimmin 9.8. 320p (KT ym). Pai Puhdistamolla 5.8. 90 ja 9.8. 80 (JHe, TNu). Samalla paikalla myös myöhäisempi piikki 18.—19.8. 80 (HKl, JKo, JHe).

Viimeinen viivytteli Sa Passelissa kurppien kaverina aina 29.10. asti (KT ym.).

JÄNKÄKURPPA (Lymnocryptes minimus) Ensimmäinen nähtiin Jurmossa 31.8.

Syksyllä alueen parhaaksi jänkäkurppapaikaksi osoittautui Sa Passelin piskuinen kosteikko, jossa nähtiin mukavia määriä pitkin syksyä, mm. 22.9. 11p, 26.9. 16p, 27.10. 11p. Sinnikkäimmät pikkukurpat viivyttelivät paikalla ajoittaisesta jäätymisestä huolimatta joulukuulle (KT, JR, MS ym.).

Paras summa Passelin ulkopuolelta: 3.10. 5 Paimionlahdella (MiH).

TAIVAANVUOHI (Gallinago gallinago) Ensimmäinen jo 25.6. Tu Åvikissa (JKi). Eniten pukkeja nähtiin 1.8. Halikonlahdella, 70 (KT).

Viimeisiä talvenkärkkyjiä nähtiin marraskuun loppupuolella, 25.11. Salossa ja Paraisilla.

LEHTOKURPPA (Scolopax rusticola) Viimeinen 27.11. 1 Tu Perno (JKi).

MUSTAPYRSTÖKUIRI (Limosa limosa) Kaksi havaintoa tästä syksyisin harvoin tavattavasta lajista: 4.8. 1 ad Me Taattistenjärvellä (Markku J. Saarinen) ja 1 5.8. Jurmossa.

PUNAKUIRI (Limosa lapponica) Ensimmäinen 9.7. Tu Länsilaituri (JNo). Viimeiset 3 27.9. Utön Sandöran (AR).

PIKKUKUOVI (Numenius phaeopus) Ensimmäiset 3 Halikonlahdella 17.6. (AF). Jurmossa enimmillään 21.7. 75p.

ISOKUOVI (Numenius arquata) 25.5. Uu Liesluodossa 2m ulkomerellä (JKy). Viimeinen 15.9. Al Männistössä (HH).

MUSTAVIKLO (Tringa erythropus) Ensimmäiset 7 2.6. Rauvolassa (JNo). Määrät pysyivät koko muuttokauden vaatimattomina, Jurmon paras päivä 6.8. 18. Viimeinen 29.9. 1 Tu Shell (KSa).

PUNAJALKAVIKLO (Tringa totanus) Suurin määrä 30, 10.7. Pai Puhdistamolla (TN). Viimeinen Jurmossa melko myöhään 13.9.

VALKOVIKLO (Tringa nebularia) Ensimmäinen syysmuuttajaksi tulkittava23.6. Pai Puhdistamolla (JHe). Samalla paikalla syksyn paras summa 10.7. 20 (TNu).

Mantereen viimeinen 6.9. Tu Åvikissa; Jurmossa 1 24.9.

METSÄVIKLO (Tringa ochropus) Ensimmäinen 3.6. Halikonlahdella (JHe). Suurin määrä 18.7. 5 Ruissalossa (JN). Viimeinen 21.8. Halikonlahdella (MS).

LIRO (Tringa glareola) Muutto alkoi kesäkuun alkupuolella; alun määrittäminen vaikeaa, koska esim. Halikonlahdella lintuja tasaisesti touko-kesäkuun vaihteessa.

Parhaat lepäilijämäärät mantereelta edellisvuoteen verrattuna vaatimattomia: 23.6. 70 Pai Puhdistamo (JHe), Halikonlahdella 80 13., 18. ja 30.7. (JR, KT, MS, JHe).

Jurmon paras summa 160 21.7.

Mantereen viimeinen 21.9. Paimonlahdella (MiH), Jurmon viimeinen 2.10.

RANTASIPI (Actitis hypoleucos) Parhaat kerääntymät 24.7. Tu Åvik 24 (JKi) ja Halikonlahti 30.7. 14 (KT).

Viimeinen 16.10. Tu Åvik (JKi). Lisäksi havaittiin Uu Pitkäluodossa 16.11. lajilleen määrittämätön Actitis, ilmeinen rantasipi (T. Lindroos ym).

KARIKUKKO (Arenaria interpres) Viimeinen nähtiin varsin myöhään, 22.10. Jurmossa.

VESIPÄÄSKY (Phalaropus lobatus) Jurmossa 12.7.—24.8. viitenä päivänä, paras päivä 17.7. 7.

Kaikki havainnot muualta: Ensimmäiset syysmuuttajat 2.7. Halikonlahdella (KT), missä myös 18.7. 1 (MS, JHe). Pai Puhdistamolla 10—14.7. 1 ja 14.8. (TNu, MiH). Utöstä 5 km NE merellä havaittiin 21.7. 2 (AR).

Kihut, lokit ja tiirat

MERIKIHU (Stercorarius parasiticus) ja **KIHULAJI (Stercorarius sp.)** Viimeinen merikihu havaittiin 24.9. Vänössä (JHe) ja seuraavana päivänä lajilleen määrittämätön kihu Paimionlahdella (TNu).

PIKKULOKKI (Larus minutus) Kaikki havainnot Jurmon ulkopuolelta: 21.—24.7. 1 (1kv) ja 5.—6.8. 2 (1kv) Halikonlahdella (JR, JHe). 25.7. 1 (1kv) Kor Vidharunilla (AR). 11.9. Kus Laupunen 2 (1kv) S (AS).

Jurmossa havaittiin hyvää muuttoa vielä lokakuussa: 11.10. 5 saapui saarelle, 20.10. 4(2a) SW, 21.10. 21(5a) S-W.

RÄYSKÄ (Sterna caspia) Ensimmäiset kesäkiertelijät ilmaantuivat 8.7. Länsilaiturille (HKl), seuraavat 13.7. Halikossa ja Yläneellä. Viimeinen 25.8. Halikonlahdella (JR).

KALATIIRA (Sterna hirundo) Viimeinen 12.9. Kus Laupunen (AS).

Ruokkilinnut

RUOKKI (Alca torda) Jurmossa 8.9. 33p ja 16.9. 32p.

Kyyhkyt

UUTTUKYYHKY (Columba oenas) Suurin kerääntymä 23.9. 100p Piikkiönlahdella (MiH).

SEPELKYYHKY (Columba palumbus) Kaksi kertaa päästiin hieman yli tuhannen linnun muuttosummiin: 15.9. Kor Bonäsissä ja 27.9. Vänössä (AF, JHe).

Mantereen viimeinen 18.10. Mynälahdella (AF, TNu), Jurmossa 1 myöhästelijä vielä 10.11.

TURKINKYYHKY (Streptopelia decaoto) Syyskaudella nähtiin turkinpuluja seuraavissa paikoissa: Tu Yo-kylä max 7 (KS), Koroinen-Maarian kko max 4 (JNo ym), Piispankatu 1 (VMu). Rai Tehtaat-Hakinmäki max 3 (JuS ym), Naa Luonnonmaa Käkölän metsä 10.11. 1 (JuS, Jouni Saario). Tai kko 2 (KS ym.) Sa Sairaalanmäki 3 (KT, JR). Lai kko max 13 (JKy).

TURTURIKYYHKY (Streptopelia turtur) Kaksi havaintoa: 24.9. 1 ad p Hal Putolassa (P. Sirva, M. Ahti, JR) ja 8.10. alkaen Utössä, josta se siirrettiin Jurmoon 23.10. ja jossa se viihtyi aseman ympäristössä 4.11. asti (AR ym.).

Käet

KÄKI (Cuculus canorus) Viimeinen jo 2.9. Halikonlahdella, jossa 1 reng. (TNu, JHe).

Pöllöt

TUNTURIPÖLLÖ (Nyctea scandiaca) Suomen kuuluisin ukulipaikka näytti jälleen kyntensä: 26.—27.10. 1 nuori naaras p. Kaikille sivistymättömille tiedoksi, että paikkahan on tietysti Jurmo!

HIIRIPÖLLÖ (Surnia ulula) Ainoa havainto koskee jonkinlaista kiertelijää: 12.9. 1 ENE Tu Slalom (HKl).

VARPUSPÖLLÖ (Glaucidium passerinum) Kaksi havaintoa tästä korpikuusikon viheltäjästä: 12.10. 1 Lai Särkijärvi (JKy) ja marraskuun alussa 1p Kor Gyltö (T. Grön).

SUOPÖLLÖ (Asio flammeus) Syksyn ensimmäiset kahdella taholla 20.9: Halikonlahdella 1 E (KT) ja Kus Laupustensalmi 1p (AS). Yksittäisiä havaintoja tasaisesti läpi loka-marraskuun lähinnä ulkosaaristosta. Viimeinen 27.11. 1p Jurmossa.

SARVIPÖLLÖ (Asio otus) Marraskuun alussa 7p Kor Utö (AR). Jurmossa 27.9.—25.10. 13 exx, joista 11 rengastettiin. 25.10. sai peräti neljä sarvipöllöä kihlat koipiinsa.

HELMIPÖLLÖ (Aegolius funerus) Jurmossa 11., 14., 23. ja 26.—27.10. 1 ex, joista viimeksimainittu rengastettiin ja 23.10. yksilö oli kuollut. Lisäksi Dr Vänössä 30.9. 1p (JHe). Muualta ei vaellushavaintoja.

Kehrääjät ja kirskulinnut

KEHRÄÄJÄ (Caprimulgus europaeus) Ainoat "manterehavainnot" Halikonlahdelta, jossa 6.—20.8. 4p, joista kaksi rengastettiin (TNu).

Jurmo: 30.8. 1p, 8.9. 2p, 15.9. 2p ja 20.9. 1p.

TERVAPÄÄSKY (Apus apus) Tu Vuoksenniska 19.8. n1400 nW (JHe). Viimeinen 26.9. Halikonlahdella (JR, KT).

Säihkylinnut

KUNINGASKALASTAJA (Alcedo atthis) Vel Teersalossa kiisi 1 yksilö havainnoitsijoiden ohitse 8.11. (E. Tarponen, R. Baarman). Lisäksi maallikkohavainto Kemiöstä: loka-marraskuun vaihteessa 1p Tosnäsissä (Kulmala).

HARJALINTU (Upupa epops) Upupasta tehtiin keskimääräistä enemmän havaintoja, tosin Utön seudun ja Kaarinan-Turun havainnoissa ei välttämättä ole kyse yhtä useammasta yksilöstä.

Utö Sandöranilla 27.9. 1p, Pääsaarella 1p 5.—7.10. ja 15.—18.10. (AR).

Myös Turun ensimmäinen Upupa näkyi 27.9: Kaa Jätevedenpuhdistamo (J. Saarnio). 18.10. alkaen oleili Ispoisten lumenkaatopaikan lähituntumassa 1 tyypillisen kähmy yksilö, jota eräät lintumiehet yrittivät huhujen mukaan bongata lähes 10 kertaa; turhaan (maallikot ym). Lintu havaittiin tiettävästi viimeisen kerran 27.10. klo 14.10.

Samaisena päivänä saapui klo 14.30 1 SE:stä Länsilaiturille ja nähtiin klo 15.00 paikallisena Vuoksenniskalla (R. Lumio, K. Koponen).

6.11. havaittiin Shellillä 1p, joka lähti Vuoksenniskan suuntaan (J. Saarnio). Sama Upupa näyttäytyi 13.10. (P. Sirva ym).

Lisäksi kaksi maallikkohavaintoa: Ukissa lokakuun lopussa ja sisämaan vuoden viimeinen veteli huurteisesta maasta matoja 16.11. Marttilassa (Seppo Airas).

Tikat

KÄENPIIKA (Jynx torquilla) Viimeinen havainto: 31.8. 1p Kor Jurmo.

HARMAAPÄÄTIKKA (Picus canus) Ei vaellushavaintoja.

PALOKÄRKI (Dryocopus martius) Yksi ilmoitettu vaellushavainto: 16.9. 1 korkealla E Kus Laupunen (AS).

KÄPYTIKKA (Dendrocopos major) Jurmossa 16.—30.8. lähes päivittäin 1—2 exx ja 11.—17.9. 1—4 exx sekä 6.—22.10. 1—5 exx. Eri yksilöitä n. 15.

Mitään suurempaa vaellusta ei käpytikalla ollut ja selvässä muuttolinnussa laji nähtiin 11 kertaa, lähes poikkeuksetta suuntana oli S-SW.

PIKKUTIKKA (Dendrocopos minor) Pikkutikasta ilmoitettiin 13 havaintoa, jotka kaikki koskivat paikallisia lintuja. Havainnot jakaantuvat ajalle 30.8.—25.11. Esiintymisellä ei ole mitään selvää painopistettä. Jurmossa ei pikkutikkaa havaittu.

POHJANTIKKA (Picoides tridactylus) Yksi ainoa havainto! Kaa Vaarniemessä 30.11. 1/ p (J. Saarnio). Laji tuntuu olevan vuosi vuodelta yhä harvinaisempi.

Varpuslinnut

KANGASKIURU (Lullula arborea) Suurimmat päiväsummat 11m 27.9. Vänössä (JHe) ja 29.9. Laupusissa (AS). Viimeinen 10.11. Jurmossa.

KIURU (Alauda arvensis) Viimeisiä marraskuun loppupuolella.

TUNTURIKIURU (Eremophila alpestris) Harvinaistuvasta tunturikiurusta tehtiin kolme havaintoa, kaikki ulkosaaristosta: Jurmossa 2 yksilöä 12.10. ja 27.—28.10., Utössä 1p 30.11.—2.12.

TÖRMÄPÄÄSKY (Riparia riparia) Viimeiset 15.9. Ha Viurila 3 (KT).

HAARAPÄÄSKY (Hirundo rustica) 5.10. 2m Tu Pihlajaniemessä olivat syksyn viimeiset (HKl).

METSÄKIRVINEN (Anthus trivialis) Ensimmäisiä muuttajia tavattiin elokuun alkupäivinä, suurimpia muuttajamääriä havaittiin elokuun puolenvälin jälkeen: 18.8. 120m Ry Hajavuori (JHe), 24.8. 200m 50p Jurmo.

Vielä syyskuun lopulla runsaslukuinen: 27.9. Vänö 95m 10p (JHe). Viimeinen havaittiin 8.10. Jurmossa.

NIITTYKIRVINEN (Anthus pratensis) Ensimmäiset 3m 1.9. Ku Laupusissa (AS).

Parhaimpia muuttoja olivat 20.9. Jurmossa 710m 250p ja 16.9. Kus Laupusissa 775m (AS). Viimeiset lähtivät vasta joulukuun alkupuolella.

LAPINKIRVINEN (Anthus cervinus) Ensimmäiset muuttajat 18.8. Ry Hujavuorella ja Tu Åvikissa (JHe, MiH).

Halikonlahdella oli enimmillään 29.8. 22p (KT) ja Jurmossa 2.9. 20m 15p.

Viimeinen muutti SW Vänössä 1.10. (JHe).

KELTAVÄSTÄRÄKKI (Motacilla flava) Ensimmäinen nähtiin Tu Länsilaiturilla 14.7. (JHe).

14.8. nähtiin Halikonlahdella mukavaa keltavästäräkkimuuttoa: 2100m parissa tunnissa illansuussa (KT, JR).

Viimeiset 16.9. 1 Dr Sunnanå (JHe), 29.9. Jurmo.

VÄSTÄRÄKKI (Motacilla alba) Ensimmäiset mahdollisesti muuttavat linnut tavattiin 28.7. Ku Laupusissa: 2 korkealla määrätietoisesti SW (AS).

Suurin väiskimäärä 400 m+p nähtiin 1.9. Ha Viurilanlahdella (KT). Viimeinen lintu viivytteli Tu Jalostajalla 26.11. asti (PA).

TILHI (Bombycilla garrulus) Laitilan kirkonkylässä jo 24.9. 3p ja 2.10. 5p (JKy) syksyn ensimmäiset.

Muualla nähtiin 4.10. 1 ex, 8.10. 28 exx, 10.10. 17 exx (Jurmo) ja 11.10. 1 ex.

12.—18.10. laskettiin 1250 exx ja 19.—31.10. 3423 exx. Mainittakoon19.10. 460p Tu Ylioppilaskylä (JNo). Jurmossa 24.10. 235m 10p.

1.—15.11. enää vain 473 exx ja marraskuun lopulle jäi tilhiä vetelehtimään ruokamestoille vaivaiset 242 exx. Viimeinen ilmoitettu tilhi 29.11.

Syksyn kokonaissumma hieman runsaat 5000 exx.

KOSKIKARA (Cinclus cinclus) Ensimmäiset 2 karaa havaittiin 17.11. Lai Pehtjärvellä (PA, HKl, JKo, E. Tarponen ym.)

PEUKALOINEN (Troglodytes troglodytes) Suurimpia paikkakohtaisia määriä olivat 8 Vänössä 28.9. (JHe) ja 10 Jurmossa 26.10. Viimeinen 17.-18.11. Utössä (JHe).

RAUTIAINEN (Prunella modularis) Ensimmäinen muuttaja havaittiin 9.8. Tu Jäkärlässä (VMu). Ylivoimaisesti voimakkainta muuttoa havaittiin 27.9. Vänössä: 320m 80p (JHe). Utössä viimeisiä 17.11: 2—3p (JHe).

PUNARINTA (Erithacus rubecula) Huippu syyskuun lopulla: Vänössä 27.9. 230 (153 rengastettua) ja 28.9. 200 (JHe, J. Virtanen). Jurmon paras päivä 29.9. 130p. Viimeinen 18.11. Utö (JHe).

SINIRINTA (Luscinia svecica) Ensimmäinen 18.8. Jurmossa, viimeiset 3.10. Vänössä (J. Virtanen) ja Tu Länsilaiturilla (JNo, HKl).

LEPPÄLINTU (Phoenicurus phoenicurus) Huippu, 40p, Jurmossa 27.8. Viimeinen 10.10. samassa paikassa.

PENSASTASKU (Saxicola rubetra) Viimeiset havainnot jo 26.9., jolloin Vänössä oli vielä 7 ja Sa Passelissa 2 lintua (JHe, KT).

KIVITASKU (Oenanthe oenanthe) Viimeinen 13.10. Utössä (HKl).

MUSTARASTAS (Turdus merula) Paras muuttajamäärä 30.9. Lie Vanhalinnassa 21m (AS).

RÄKÄTTIRASTAS (Turdus pilaris) Parhaat muutot lokakuun puolivälissä: 13.10. 500m Tu Rauvola (TaL) ja 14.10. 408m Kus Laupunen (AS).

LAULURASTAS (Turdus philomelos)2.10 Tu Pihlajaniemessä 65 yömuuttavaa(HKl). Viimeinen 27.11. Uu Liesluodossa (JKy).

PUNAKYLKIRASTAS (Turdus iliacus) Päämuutto lokakuun puolivälissä: 13.10. Ha Lehtiniemessä 430m ja Ptur 650m (laulurastaita vain 2m) (KT). Kus Laupusissa 375m 14.10. (AS). Aikaisempi samanveroinen muuttolukema 2.10. Tu Pihlajaniemessä 365 yömuuttavaa (HKl).

Viimeisiä usealla taholla marraskuun viimeisellä viikolla, viimeinen 29.11. Tu Suikkila (HH).

KULORASTAS (Turdus viscivorus) Selvästi paras noteeraus 7.10. Kus Laupusissa 35m 4p (AS). Viimeinen 17.11. Utössä (JHe).

PENSASSIRKKALINTU (Locustella naevia) Ainoa syyshavainto: 22.9. rengastettiin 1 (1kv) Jurmossa.

RUOKOKERTTUNEN (Acrocephalus schoenobaenus) Rengastussarja Halikonlahdelta: 25.7. 72, 29.7. 85, 3.8. 83, 5.8. 52 (TNu). Viimeinen Halikonlahdella 3.10. (KT).

RYTIKERTTUNEN (Acrocephalus scirpaceus) Viimeiset 27.9. Halikonlahdella (KT) ja Rauvolassa (PA).

HERNEKERTTU (Sylvia curruca) Viimeinen 23.10. Tu Pihlajaniemessä (HKl).

PENSASKERTTU (Sylvia communis) Viimeinen 3.10. Vänössä (JHe).

LEHTOKERTTU (Sylvia borin) Vihoviimeinen lehtokerttu sai renkaan nilkkaansa 26.10. Jurmossa.

MUSTAPÄÄKERTTU (Sylvia atricapilla) Viimeisiä marraskuun puolivälissä: 17.—18.11. /1 Halikonlahti (KT, MS, JR) ja 17.11. /1 Py kko (HKl, PA, JKo, J. Sillanpää).

TILTALTTI (Phylloscopus collybita) Viimeinen havaittiin 15.11. Tu Satamassa (J. Hoviseppä).

UUNILINTU (Phylloscopus trochilus) Lämpimän syksyn takia oli pajulinnun muutto monien muiden lajien tapaan myöhäinen. Vielä 23.9.—2.10. rengastettiin Vänössä yli 80 uunilintua, parhaana päivänä 24.9. 28 (JHe, J. Virtanen). Päämuuttoajan paras summa Jurmossa 29.8. 60p. Viimeiset kaksi 9.10. Jurmossa.

HIPPIÄINEN (Regulus regulus) Dr Vänössä 25. ja 29.9. 100p (JHe). Kus Laupunen 6.10. 160p (mm. a60+a80p) (AS).

Jurmon ensimmäinen hippiäinen nähtiin

22.8. Jurmon maksimi 7.10., jolloin 250p. Vielä 11.11. 4p.

HARMAASIEPPO (Muscicapa striata) Jurmossa suurimmat määrät elokuun loppupuolella: 21.8. 100p ja 24.8. 150p. Viimeinen Utössä 13.10. (PA, HKl, JKo, ym.).

PIKKUSIEPPO (Ficedula parva) Jurmossa havaittiin 24.8.—8.10. yhdeksänä päivänä yhteensä 15—20 yksilöä, huippuna 7 30.8.

Utössä havaittiin 29.8. 6—7 ja 5.9.—8.10. viitenä päivänä yksi yksilö (AR). Vänössä taas oli 23.9.—30.9. 9, joista 6 rengastettiin (JHe, J. Virtanen, K. E. Tuominen). Ainoa havainto saariston ulkopuolelta: 27.9. 1p Tu Pääskyvuori (J. Vartiainen).

KIRJOSIEPPO (Ficedula hypoleuca) Huippu samanaikaisesti harmaasiepon kanssa: Jurmossa 24.8. 35p. Viimeinen 25.9. Vänössä (JHe).

PYRSTÖTIAINEN (Aegithalos caudatus) Hyvin vähissä. Havainnot ajoittuvat lyhyelle jaksolle 30.9.—28.10., jolloin nähtiin 39 yksilöä kuudessa parvessa eri puolilla maakuntaa.

KUUSITIAINEN (Parus ater) Jurmossa ainoastaan 12.10., jolloin 1m 1p. Muualta ei juuri havaintoja, ainoastaan kaksi ilmoitusta: 13.—14.10. 1p Kor Utö (HKl ym) ja 3.11. 5 vaeltavaa Py Rihtniemi (HKl).

SINITIAINEN (Parus caeruleus) 14.9.—3.11. havaintoja n65:stä selvästi vaeltavasta yksilöstä. Mitään yhtenäistä vaellussuuntaa ei ole nähtävissä.

Parhaita vaellussummia: 14.9. a15 S Tu Pansio (JHe) ja 20.10. 17 S-SE Py Rihtniemi (HKl).

TALITIAINEN (Parus major) 4.10.—3.11 havaintoja pienistä, lähinnä S-SE vaeltavista parvista. Py Rihtniemessä 20.10. yht. 36 S-SE (HKl).

PIKKULEPINKÄINEN (Lanius collurio) Syksyn viimeinen 29.9. 1 juv p Tu Shell (KS).

LAPINHARAKKA (Lanius excubitor) Syksyn ensimmäinen lekku nähtiin muuttolennolla Kus Laupusissa 15.9. (AS). 16.9. laji rynnisti jo 10 yksilön voimalla ja päämuutto osui välille 1.—8.10., jolloin havaittiin n50 exx. Pienempi huippu oli tosin jo 20.—22.9., jolloin 13 exx.

15.10. oli eräänlainen rajapyykki: tämän jälkeen nähtiin enää 14 exx, viimeinen 29.11.

Koko syksynä havaittiin n110 eri yksilöä eli 1984 muistettakoon hyvänä lapinharakkasyksynä.

Mainittakoon vielä yksi paikalliskerääntymä: 1.10. 7p Dr Vänö (JHe).

NÄRHI (Garrulus glandarius) Heikkoa vaellusta syyskuussa. Välillä 6.—29.9. nähtiin 14 S-E vaeltavaa närheä Kustavissa, Salossa ja Alastarolla.

HARAKKA (Pica pica) Yksi vaellushavainto: 23.10. 1m Uu Liesluoto (JKy).

PÄHKINÄHAKKI (Nucifraga caryocatactes) Kaikki havainnot: 15.7. alkaen 5p Sa keskusta (JR), 14.8. 2 SE/E Halikonlahti (JR).

22.8. 1 SW Kaa Kuusisto (JN). 29.8. 1 Nau Ön (AS).

2.9. 2 ja 16.9. 3—5 In Kolko (ET). 6.9. 3p Kor Galtby (M. Lappalainen), 15.9. 9p Kor Bonäs (AF, JHe, J. Hakala). 16.9. 1 NW Ha Vesitorni (KT, PSi). 21.9. Kor Jurmo 1p. 23.—30.9. 2—3p Tu Maarian kko (monet). 29.9. 1 Dr Ekhamn (JLa).

Loka-marraskuulta havaintoja Turusta (7), Nauvosta (6), Halikosta (1) ja Nauvosta (1).

NAAKKA (Corvus monedula) Päämuutto samana päivänä kuin variksella: 13.10. 103m (4a) Nau Högsar (JHe) ja 121m Kus Laupunen (AS).

MUSTAVARIS (Corvus frugileus) Koko syksynä vain yksittäisiä tai muutaman linnun parvia. Ensimmäiset 16.8. 4p Tu Oriketo (VM) ja 19.8. 1 ad p Uu Kasarminlahti (PA).

VARIS (Corvus corone) Parhaat päivämäärät 13.10 1042m Nau Högsar ja 2098m Kus Laupunen (AS).

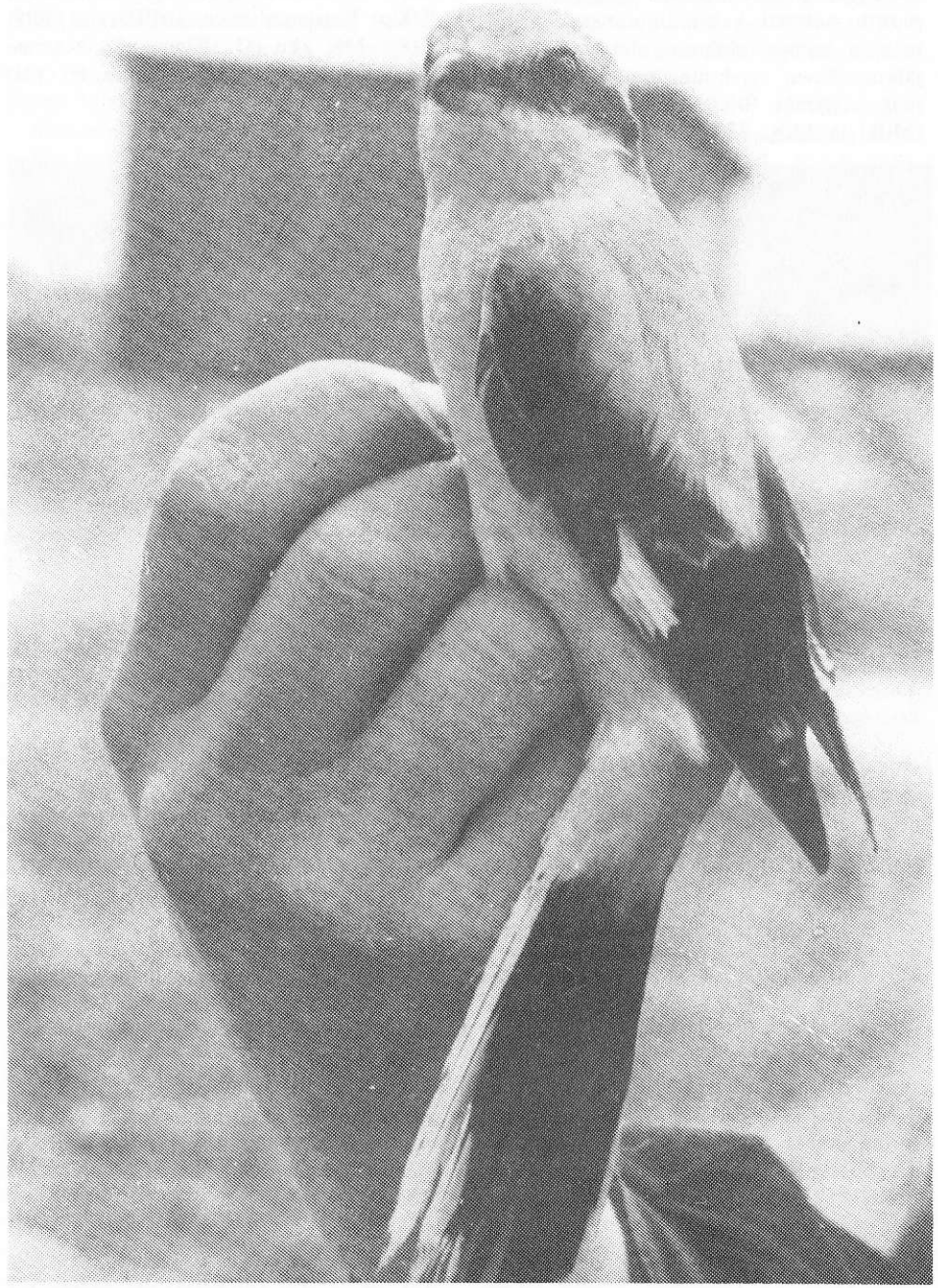

Lapinharakka (Lanius excubitor) syksyisessä Isokarissa. Kuva Jouko Hakala.

KOTTARAINEN (Sturnus vulgaris) Syysmuutto selvästi kaksihuippuinen: ensimmäinen huippu elokuun alkupuoliskolla, jälkimmäinen syyskuun lopulla. Suurimmat kertymät 9.8. 3000p Tu Rauvola (MiH) ja 13.8. 3200p S Halikonlahdella (KT). Syyskuun lopun kertymät: 24.9. 3000p Raisionlahdella (MiH) ja 30.9. 5000p Mie kko (O. Kivivuori). Marraskuun lopulla kymmeniä useilla eri paikoilla.

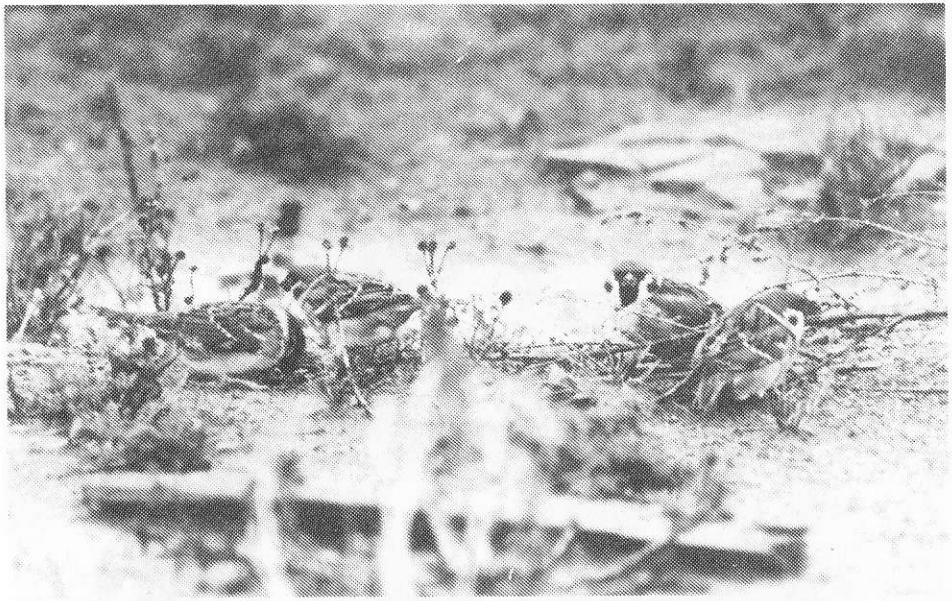

Pikkuvarpunen on valitettavan harvinainen näky Varsinais-Suomessa. Nämä linnut on kuvattu Maarianhaminassa! Kuva Jouko Hakala. (Joulukuu).

VARPUNEN (Passer domesticus) Kor Utössä 13.10 4p (HKl ym) ja Jurmossa 24.10. 4p Kylällä.

PIKKUVARPUNEN (Passer montanus) Ainoa havainto tästä Kaakkois-Suomessa tavallisesta lajista 8.—17.11. 2p Sa Halikonlahti (KT, MS).

PEIPPO (Fringilla coelebs) Ensimmäiset syysmuuttajiksi tulkitut 11.8. 5m Tu Shell (VM). 27.9. Dr Vänössä 16500m Fringilla sp:tä, pääosa juuri peippoja (lisäksi 9500 pikkulintua) (JHe).

JÄRRIPEIPPO (Fringilla montifringilla) Syksyn ensimmäinen 25.8. 1m Kus Laupunen (AS). Jurmossa tosin järripeippo jo 10.8. 30.9. Tu Palokallio 3283m 600p, joukossa muutama sata peippoa (AS).

VIHERPEIPPO (Carduelis chloris) Kus Laupunen 11.8. 1m (AS). Maskun kirkonkylällä 17.10. 300p (MiH).

TIKLI (Carduelis carduelis) Halikonlahdella 2.9. 50p (JHe) ja Sa Suomen Sokeri 30.9. 52p (JR).

VIHERVARPUNEN (Carduelis spinus) Heikko vihervarpussyksy. Elokuun alusta marraskuun loppuun nähtiin pieniä parvia. Enintään muutaman sadan linnun muuttopäiviä, lähinnä syyskuun lopulla.

HEMPPO (Carduelis cannabina) 8.10. 150p Par kko (AS).

VUORIHEMPPO (Carduelis flavirostris) Halikonlahdella 25.10. 5p, 27.10. 1p, 8.11. 3p, 17.11. 1p, 18.11. 3p, 22.11. 4p, 25.11. 4p (JR, KT, M. Ahti, MS). Lisäksi 27.11. 1 Tu Ruissalo (JLa) ja 30.11. 3p Kaa Rauvola (J. Saarnio).

URPIAINEN (Carduelis flammea) Saapui varsin varhain: 3.9. 4p Sa Varesvuori (KT). Jurmossa 10.10. 590m ja huippu 24.10. 1600 E 150p.

Kustavin Laupusissa 14.10. 772m 50p ja Uu Liesluodossa 23.10. 457m (JKy).

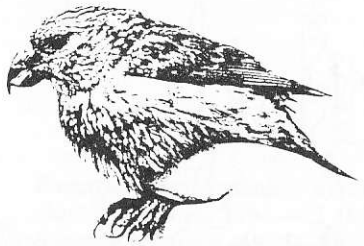

Pieni isokäpylintu Jurmossa 28.8.1963. Kuva Jouko Hakala.

KÄPYLINTU (Loxia curvirostra & pytyopsittacus & sp.) Jurmon ensimmäinen pikkukäpylintu nähtiin 26.7., isokäpylintu 22.8. ja sp. jo 12.7.

Heinäkuussa vielä hyvin hiljaista, ilmoitettuja käpylintuja 28 exx. Hiljaiselo jatkui vielä elokuun: summa 45 exx.

1.—15.9. laskettiin jo 202 exx. Syyskuun jälkimmäisellä puoliskolla sitten repesi: Dr Vänössä 27.9. 240m (JHe) ja Py Rihtniemessä 29.9. 200p (KS). Jakson kokonaissummaksi saatiinkin 1377 exx.

Jurmossa 4.10. 45p, jakson 1.—15.10. kokonaissumma 449 exx. Jälkimmäiselle puoliskolle riitti enää vain 61 exx. Koko marraskuussa vain 56 exx.

PUNAVARPUNEN (Carpodacus erythrinus) Huippu jo heinäkuun lopulla: 20.7. 25 m+p Tu Shell (VM). Viimeinen 2.9. Halikonlahdella (JHe, TNu). Jurmossa kuitenkin vielä 8.9. 3m 1p.

TAVIOKUURNA (Pinicola enucleator) Kaksi havaintoa: 18.10. 2 SW Lai kko (JKy) ja 23.10. 1 SW Kor Jurmo.

PUNATULKKU (Pyrrhula pyrrhula) Jurmossa ensimmäinen 15.9. Samalla saarella 10.10. peräti 119m. Muualta havaintoja syyskuun lopulta marraskuun alkuun enintään 20m päivässä.

NOKKAVARPUNEN (Coccothraustes coccothraustes) Kaikki havainnot: Jurmossa 21.—22.7. 1p, 5.8. 1p, 7.8. 2p, 30.9. 1m, 6.—7.10. 1p ja 10.10 1p. Kor Utössä 29.8. 1p (AR).

Sa Rappula 19.—24.9. 1p (M. Ahti), mutta 20.9. 10—15 exx (paikalliset asukkaat), 22.9. ja 7.10. 1p Sa Putola (MS, HKl, JKo, J. Saarnio).

26.9. 1p Kaa Kuusisto (JNu, SL), 28.10. 1p Tu Ruissalo (J. Saarnio), 11.11. 1—2 Kus Laupunen (AS) ja 30.11. 1p Tu Vähäheikkilä (HKl).

LAPINSIRKKU (Calcarius lapponicus) Jurmoon lapinsirkku ehti jo 20.8. ja mantereellakin ensimmäinen nähtiin elokuun puolella: 31.8. 1p Tu Åvik (MiH). Viimeinen lapinsirkku Jurmossa 10.11. (JHe).

PULMUNEN (Plectrophenax nivalis) Syksyn ensimmäinen lintu toi terveiset tuntureilta Jurmoon jo 9.10.

12.10. nähtiin koko syksyn ylivoimaisesti suurin pulmusparvi a150p Nou Nummi (JKy). Laji oli vähissä koko syksyn.

PELTOSIRKKU (Emberiza hortulana) Jurmossa 29.8. 40m 25p. Viimeinen peltosirkku nähtiin 8.9. Kor Bonäsissä (AF).

POHJANSIRKKU (Emberiza rustica) ja "TSIK"-SIRKKU (E. rustica/pusilla/aureola) Jurmossa 21.8.—1.10. yhdeksänätoista päivänä joko pohjansirkku ja/tai "tsik"-sirkku ja/tai molempia. Huippu elokuun lopulla; 27.8. 6p pohjansirkkua. Koko syksynä yhteensä n30 yksilöä.

Kor Utössä 1.—26.9. kuutena päivänä 1p "tsik"-sirkku ja lisäksi 21.9. 1p pohjansirkku. Dr Vänössä 21.9.—2.10. kuutena päivänä 1—4 pohjansirkkua ja "tsik"-sirkkua.

Ainoa havainto ulkosaariston ulkopuolelta: 15.9. 1 NE Kus Laupunen (AS).

PAJUSIRKKU (Emberiza schoeniclus) Harvinaisen suuri paikalliskertymä: 16.9. 300p Sa Passeli (KT, JR). Syksyn viimeinen: 18.11. 1p Halikonlahdella (monet).

Merimetson vuosi Varsinais-Suomessa

Juha Kylänpää

Varsinais-Suomessa ei ole monta sellaista lintulajia, joita tavataan alueella kautta vuoden, mutta jotka eivät täällä pesi. Eräs näistä harvoista erikoisuuksista on merimetso, "musta helmi".

Merimetsossa on lisäksi jotain alkukantaista eksotiikkaa, joka tekee sen sykähdyttäväksi tuttavuudeksi retkillä. Seuraava tarina perustuu näitä sykähdyksiä kirjanneiden kiikarinkantajien TLY:n arkistoon vuoteen 1982 asti lähettämään 666 Phacarhavaintokorttiin. Niistä kiitos meille kaikille!

Sydänsuvi

Kesäkuu on Varsinais-Suomen vähämerimetsoisin kuukausi. Elämää kuhisevan alkukesän ajalta on ilmoitettu havainnot 14 muuttavasta ja 17 ei-muuttavaksi tulkitusta mustasta helmestä.

Iälleen määritetystä kolmesta linnusta on — vastoin odotuksia — nuoria ollut vain yksi, 16.6.1937 Yläneeltä Turun Yliopiston kokoelmiin talletettu. Sattuma korjaa satoaan näin pienessä aineistossa.

Kuten kartasta 1. näkyy, havainnot sirottuvat saaristoon sangen tasaisesti. Nauvon pohjoispuolella vuonna 1969 majailleet viisi lintua viihtyivät paikalla vielä heinäkuun.

Heinäkuussa on ei-muuttolennossa tavattu merimetsoja kesäkuuta enemmän, yhteensä 36; suurimpana parvena 29.—31.7.1977 Uudenkaupungin Vekarassa vaikuttaneet 26 kalastajaa.

Heinäkuun havainnot painottuvat kesäkuista pohjoisemmas. Linnut vetäytynevät kesän kuluessa "veren vetäminä" pikkuhiljaa pohjoisemmas. (Kartta 2).

Ensimmäinen selvä syysmuuttohavainto on kaksi eteläänlentänyttä 24.7.1980 Kustavin Iso-Hauterissa.

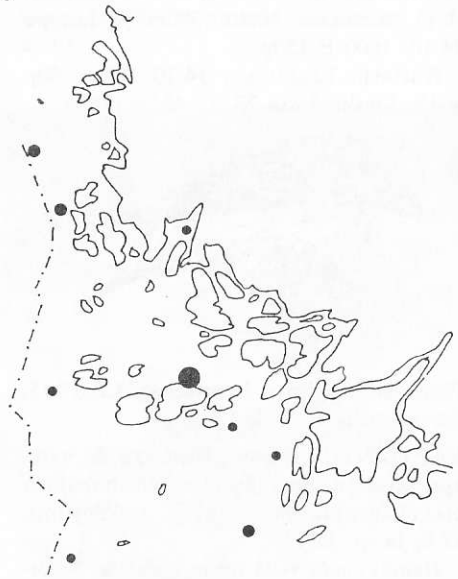

Kartta 1. Merimetsojen esiintyminen kesäkuussa TLY:n alueella vuoteen 1982 asti. (Pienin ympyrä 1 yks., suurin 5 yks.)

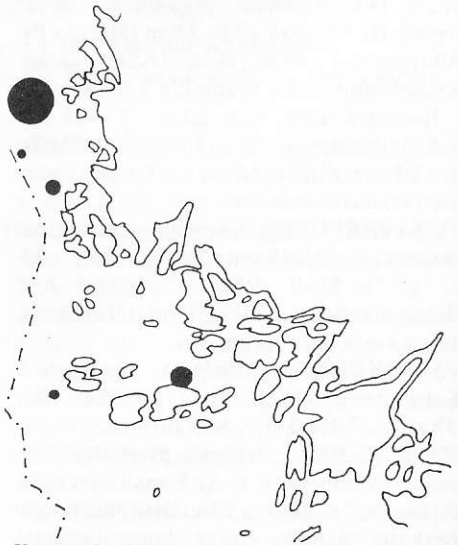

Kartta 2. Merimetsojen esiintyminen heinäkuussa TLY:n alueella vuoteen 1982 asti. (Pienin ympyrä 1 yks., suurin 26 yks.)

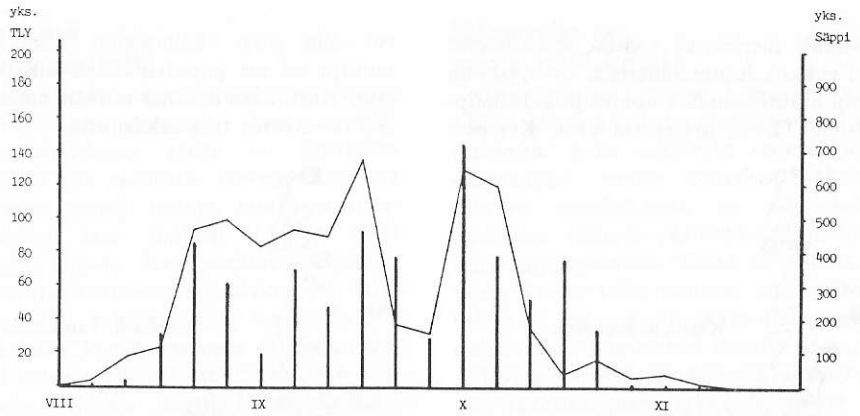

Kuva 1. Merimetsojen syysmuutto viiden päivän jaksoissa TLY:n alueella vuosina 1964—82 (käyrä, lukumäärät vasemmalla) ja Luvian Säpissä vuosina 1977—79 ja -82 (pylväät, lukumäärät oikealla) siten, että Säpin havaintoja on siirretty kolme jaksoa eteenpäin.

Elo-marraskuussa merimetsot matkustavat muille maille

Elokuussa ilmoitettujen paikallisten määrä on pienimillään, vain kuusi leyhyttelijää. Toisin kyllä luulisi, koska kuun loppupuoli on vilkkaan merimetsomuuton aikaa.

Muutto lähtee käyntiin 10.8. tienoilla. Matkailijamäärät kasvavat heti huikeasti ja lähelle huippulukemia päästään jo kuun viimeisellä kolmanneksella.

Syyskuu on kormoranttimuuton valtakuukausi. (Kuva 1). Syysmuuton ensimmäinen huippu osuu syyskuun puolenvälin jälkeiseen jaksoon 16.—20.9. Toinen selvä, syyskuista vahvempi huippu on lokakuun ensimmäisen kolmanneksen aikana. Tästä muuttaja- ja havainnoitsijamäärät laskevat nopeasti ja muutto loppuu vitkutellen marraskuun puoliväliin mennessä.

Syyskuun lopulla huippujen väliin jäävä syvä lama herättää kysymyksen: "Miksi näin?"

Ensimmäisenä tulee tämänkaltaisessa havaintojenkeruujärjestelmässä mieleen aineiston puutteet. Syyskuussa on seitsemän sellaista päivää, joilta ei ole ainuttakaan alkulintuhavaintoa, mutta nuo päivät ovat hajallaan pitkin kuukautta. Syyskuun loppupuoli on syksyisen staijauksen kulta-aikaa. Kaikesta päättäen on seisoskeltu Pohjanlahdenkin rantamilla. Havainnoinnin vähyys tuskin tuollaista kuoppaa kaivaa juuri tuohon aikaan.

Luvian Säppi on tunnettu merimetsomuuttopaikka. Vertailun vuoksi rakensin käyrän Säpin havainnoista suhteellisen hyvin havainnoiduilta syksyiltä 1977—79 ja 1982. Ei mitään yhtäläisyyttä. Muutto kuitenkin näkyi alkavan ja päättyvän Säpissä pari viikkoa aikaisemmin kuin Varsinais-Suomessa. Siirsin Säpin käyrää kaksi viikkoa eli kolme jaksoa eteenpäin...

Siirrettynä Säpin muuttokäyrä käy hämmästyttävällä tavalla yksiin TLY:n vuoristoradan kanssa. Yhdenmukaisuus on niin suuri, että sattuman vaikutukseen on vaikea uskoa.

Säpistä on matkaa Kustavin Isokariin n. 80 km. Mikäli muutossa todella on kahden viikon viive, se tarkoittaa, että merimetsot letkuttelevat eteläänpäin keskimäärin 6 km/vrk. Olisi siinä aikaa käydä kalaravintolassa ja heittää nokkaa kavereiden kanssa. Ei tunnu järkevältä sekään.

Mikäli merirosvot todella vitkuttelevat pari viikkoa Raumanmerellä, on syyskuun lopun muuttajamäärämonttu ja kaksihuippuisuus TLY:n arkistossa aito. Kyseessä voi olla joko ikäluokkien eriaikainen muutto tai eri populaatioiden aikataulu-erot. Korttikasa ei anna mitään mahdollisuutta selvittää tätä salaisuutta.

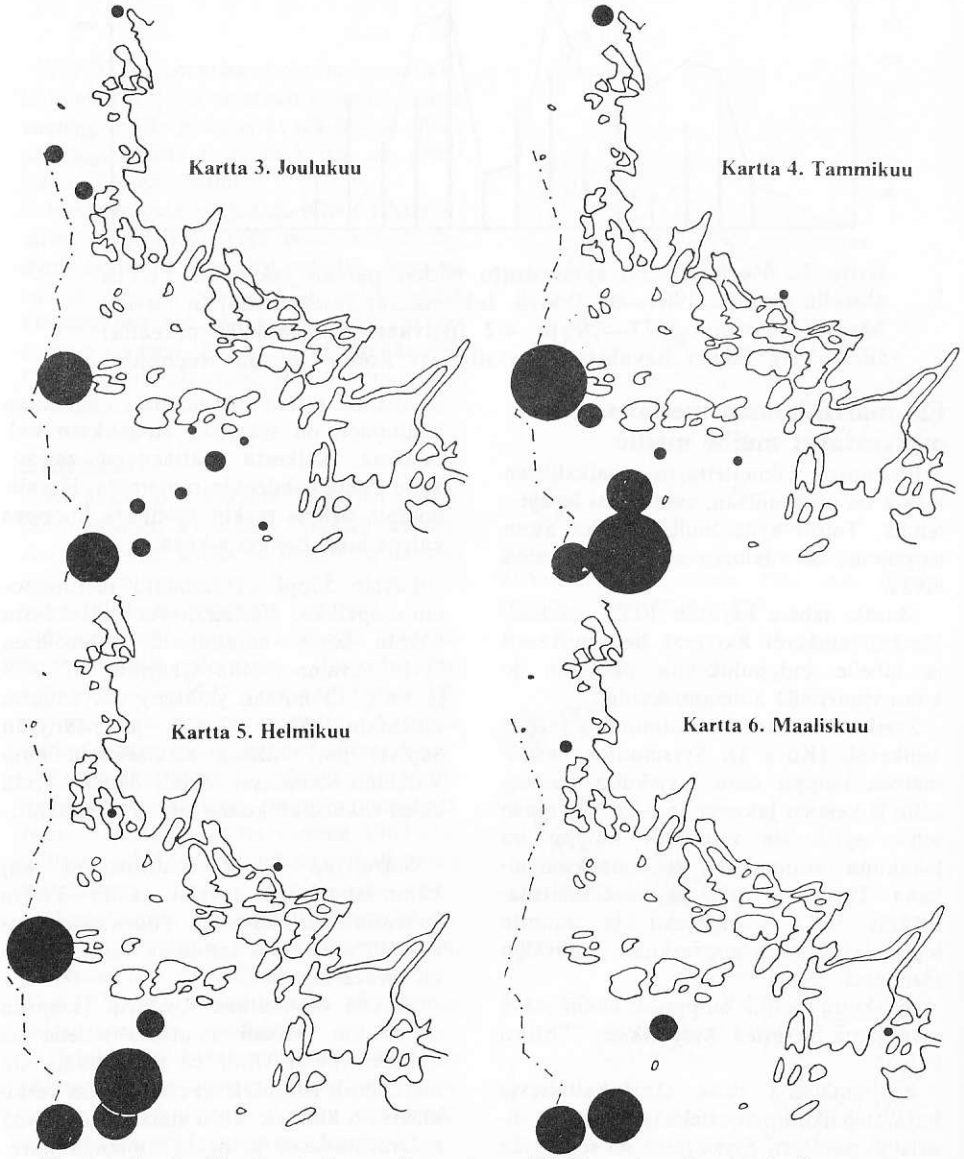

Kartat 3—6. Merimetsojen esiintyminen TLY:n alueella talvisaikaan vuoteen 1982 asti. (Pienin ympyrä kaikissa 1 yks., suurin joulukuussa 38, tammikuussa 81, helmikuussa 55 ja maaliskuussa 36 yks.)

Talviloma TLY:n reviirillä

Talvella on merimetsoja saaristossa huomattavasti enemmän kuin kesällä. Joulu-maaliskuun ajalta on kortitettu havainto 562 yksilöstä. Havainnoista osa koskenee samoja lintuja, mutta suuruusluokkaan nuo tuplasti tavatut eivät suuresti vaikuta. Kuukausittain havainnot jakautuvat seuraavasti: joulukuu 99, tammikuu 218, helmikuu 168, maaliskuu 77.

Parhaan kuvan carbojen talviesiintymisestä saa vertailemalla karttoja 3—6 keskenään. Eniten mustia koukkunokkia liikkuu saaristossa tammikuussa. Pilkkikairojen puuttuessa lintujen on paettava jäätyvää merta etelämmäs ja ulommas.

Turussa on merimetso nähty talvella kahdesti: 10.1.1982 ja 17.—25.2.1978. Maaliskuun lopulta on muutama muuttohavainto, joita ei ole mukana em. luvuissa.

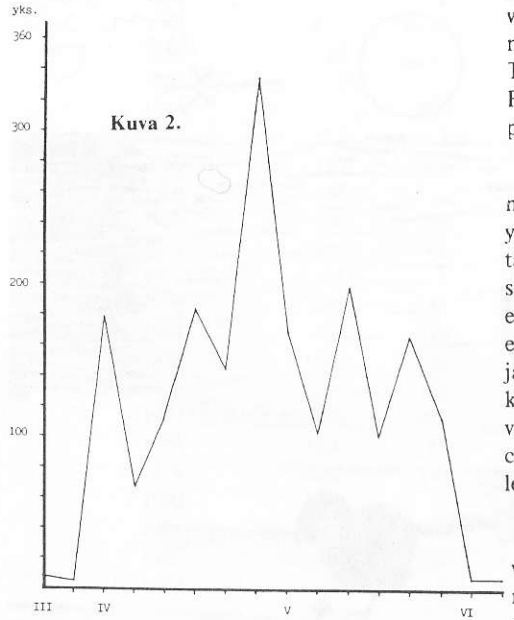

Kuva 2.

Kuva 2. Merimetsojen kevätmuutto viiden päivän jaksoissa TLY:n alueella vuosina 1964—82.

Jäämerelle — mutta mitä kautta

Carbomuutto alkaa maaliskuussa. TLY:n aikaisin havainto on tehty 24.3.1973 Raisiossa, jossa seitsemän veljestä aikoi sisämaahan, mutta palasivat takaisin. Muuten maaliskuulta on vain kolme havaintoa viidestä yksilöstä, nekin aivan kuun loppupäiviltä. Tämä ei antane oikeata kuvaa lajin muuton alusta. Maaliskuussa vain ei juurikaan havainnoida siellä, missä merimetsot muuttavat.

TLY:n korttien perusteella viiden päivän jakoissa piirretty käyrä (Kuva 2.) kormoranttimuutosta on kuin Alppien profiili, lakea ja laaksoa vuorotellen. Muuton huippu on huhtikuun lopulla.

Merimetsokevätmuuton valtavirta letkuttelee yleisen tietämyksen mukaan Ahvenanmaan pohjoispuolitse. TLY:n alueella on havaintoja vähän verrattuna Säppiin, jossa nähdään usein kevään parhaana päivänä enemmän mustia helmiä kuin TLY:ssä koko keväänä. Carboparvet haukkaavat palan kaakkoista Selkämerta ja vain tämän pääreitin reuna hipoo TLY:n alueen luoteisnurkan saaristoa ja Rihtniemen kärkeä, joka lienee TLY:n paras merimetsopaikka keväällä.

Kartassa 7. on muutamassa "merimetsopaikassa" havaittujen muuttavien yksilöiden määrät ja lentosuunnat. Tästä paljastuu muuttoväyläksi myös Kihdin selkä. Kihdin linnut tullevat Ålandin eteläpuolitse. Mahdollista tietenkin on, että linnut lentäisivät Itämeren itäreunaa ja tulisivat Saarenmaan-Hiidenmaan kohdalta yli. Tätä vastaan puhuu vakavasti se, että Jurmon ja Utön keväiset carbot on lähes kaikki merkitty kierteleviksi tai paikallisiksi.

Sitävastoin Dragsfjärdin eteläosissa havaitut länteenmenijät voisivat olla Viron kautta loikanneita Pohjanlahdelle menijöitä. Dragsfjärdissä itään matkaavat aikonevat Laatokalle tai Ääniselle.

Merenselät (Airisto, Gullkrona, Iniön aukko) johdattavat muuttajia merenlahdille, mantereen tuntumaan. Osa näistä jatkaa sisämaahan, melkoinen osa kääntyy luoteeseen, Pohjanlahdelle. Erityisesti Mietoistenlahden havainnoissa näkyy selvästi haluttomuus mantereen yli lentämiseen: kuudennes linnuista laskeutuu lahdelle moittimaan kartanlukijaa ja neuvottelemaan jatkoreitistä ja viidennes tekee suosiolla heti täyskäännöksen porhaltaen takaisin merelle. Näitä käännynnäisiä lienevät Kustavin Laupusissa nähdyt länteenmenijät. Ja kun osa Lahden carbohavainnoista on jo valmiiksi lounaan-luoteen välille lentävistä linnuista, jää sisämaahan lentävien osuudeksi siellä 40%. Merimetso on siis todella nimensä veroinen.

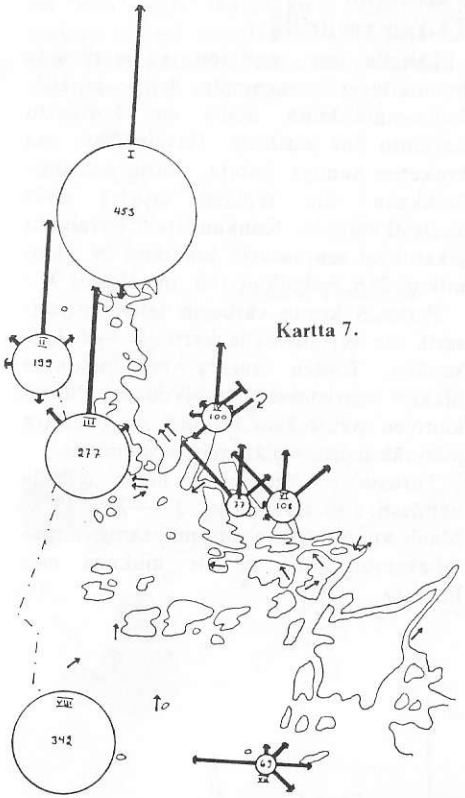

Kartta 7.

Kartta 7. Muuttolennossa havaittujen merimetsojen määrät vuosina 1964—82 absoluuttisina lukuina sekä tästä määrästä eri ilmansuuntiin lentäneiden osuudet prosentteina seuraavilla havaintoalueilla: I Uusikaupunki-Pyhäranta II Kustavin ulkosaaristo III Kustavin ja Brändön välinen saaristo IV Mietoistenlahti V Naantali VI Turku-Raisio VII Dragsfjärd-Hiittinen VIII Utö.

← havainto näiden alueiden ulkopuolella merimetsoparvesta, joka on ko. paikassa lentänyt nuolen osoittamaan suuntaan.

"Käymään vain...". Kuva Leo Karlsson.

Arktisten Branta -hanhien esiintyminen Varsinais-Suomessa

Jyrki Normaja

Aineisto ja menetelmät

Aineistona olen käyttänyt TLY:n arkistohavaintoja vuosilta 1926—1983. Tämä aineisto käsittää yhteensä 298 korttia, joista 166 on täytetty sepelhanhesta, 110 valkoposkihanhesta ja 22 Branta sp:stä. Aineistosta olen poistanut 46 korttia siten, että lopullisena se käsitti 152 sepelhanhi-, 78 valkoposkihanhi- ja 22 Branta sp-korttia. Poistamisen syinä ovat olleet esim. se, ettei havainto ole TLY:n alueelta, samasta linnusta on täytetty useampia kortteja tms. Myöskin tarhakarkurit, joita ovat olleet Skansenilta karanneet valkoposkihanhet, on poistettu. Muista menetelmistä mainittakoon monin paikoin tehty lukumäärien pyöristys, sillä vain kaikkein pienimmät parvet on pystytty laskemaan yhden yksilön tarkkuudella.

Taulukko 1. Eri vuosina Varsinais-Suomessa havaitut Brantat.

	Bber	Bleu	Bsp.	
1926	1			
1937	1			
1952		1		
1960	1			
1961		1		
1962		36		
1963	15			
1965	2			
1966		200		
1967	13	2	43	
1968	110	260		
1969	2		1	
1970	35	14		
1971	1040	61	1200	
1972	65	1	135	
1973	890	46	86	
1974	450	18		
1975	1050	120		
1976	1050	48		
1977	750	260		
1978	3300	15		
1979	6050	240	135	
1980	1800	1	1040	
1981	12400	4		
1982	3270	2180	16600	(15600 Ans/Bra)
1983	59	2		
	32350	3280	19240	

Historia

Sepelhanhi havaittiin ensimmäisen kerran Varsinais-Suomessa vuonna 1926, valkoposkihanhi 1952. Sepelhanhi on ollut vuosittainen vierailija vuodesta 1967, valkoposkihanhi 1970 lähtien. Yli tuhat sepelhanhea vuodessa nähtiin ensimmäisen kerran 1971. Tämän jälkeen yli tuhannen sepelhanhen vuosia on ollut 7 kappaletta, parhaana 1981. Valkoposkihanhi on alueellamme sepelhanhea harvinaisempi, ja yli tuhannen yksilön onkin päästy vain kerran, 1982 (Taulukko 1.).

Kevätmuutto

Valkoposkihanhi muuttaa aikaisemmin kuin sepelhanhi. Aikaisimmat havainnot valkoposkesta on tehty huhtikuun kymmenennen päivän tienoilla. Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että lajilla olisi pienempi huippu huhtikuun 25. päivän vaiheilla, ja varsinainen päämuutto kutakuinkin yhtäaikaisesti sepelhanhen kanssa toukokuun loppupuolella. Myöhäisimmät kevätmuuttohavainnot valkoposkihanhesta on tehty kesäkuun ensimmäisellä viikolla.

Sepelhanhi on aikaisimmillaan havaittu alueellamme vappuna. Usein muutto tapahtuu hyvin keskittyneesti siten, että yhtenä päivänä toukokuun 24. ja 30. päivänä välillä havaitaan massamuutto, parhaimmillaan useita tuhansia lintuja muuttamassa itään tai koilliseen. Tällaisen huippupäivän jälkeen saattaa muutto tyrehtyä kokonaan. Joinakin vuosina saattavat kovat tuulet painaa muuttavat parvet idemmäksi, ja Varsinais-Suomessa havaitaan vain pienehköjä muuttajamääriä. Myöhäisimmät viivyttelijät on tavattu aivan kesäkuun lopussa.

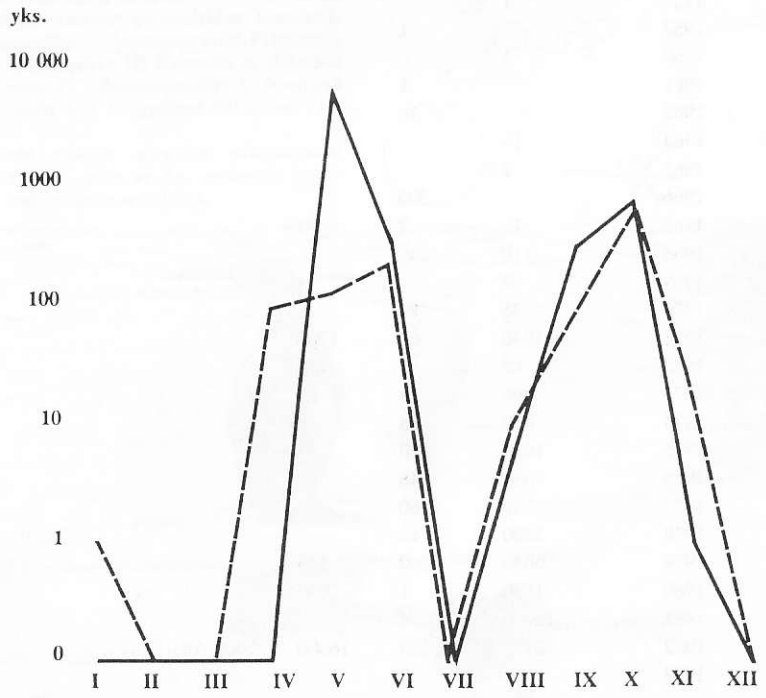

Taulukko 2. Kuukausittain havaitut sepel- ja valkoposkihanhet (valkoposkihanhi ---, sepelhanhi ——).

Syysmuutto

Syysmuutto alkaa kummallakin lajilla normaalisti syyskuun alkupäivinä. Valkoposkihanhelta tunnetaan kuitenkin yksi hyvin aikainen havainto, 11 lintua matkaamassa kaakkoon 3.8.1968. Valkoposken päämuutto ajoittuu normaalisti lokakuun alkupuolelle. Esimerkiksi syksyllä 1982 havaitun voimakkaan hanhimuuton yhteydessä muutti 2.10. 930 valkoposkihanhea, ja muutto jatkui lähes viikon ajan voimakkaana. Vielä 8.10. havaittiin 1035 muuttavaa lintua. Valkoposkihanhen muutto loppuu lokakuun loppupuolella, viimeiset havainnot on kuitenkin tehty vasta marraskuun puolivälin jälkeen.

Ensimmäiset muuttavat sepelhanhet on havaittu elokuun viimeisenä päivänä. Päämuuton ajankohta vaihtelee suuresti vuosittain. Joinakin vuosina saattaa olla koko muutto ohi jo syyskuun lopussa, toisina taas ensimmäisetkin yksilöt nähdään vasta lokakuun alkupuolella. Näin kävi esimerkiksi vuonna 1982, jo valkoposkihanhen yhteydessä mainitun suuren hanhimuuton aikana. Tällöin määritettiin 2.10. eri puolilla maakuntaa noin 1500 määritettyä sepelhanhea. Määritettyjen sepel- ja valkoposkihanhien lisäksi nähtiin 2.—3.10. Nauvon Gullkronassa peräti 15 000 Anser+Brantaa. Näistä ei kuitenkaan valitettavasti ole tarkempia tietoja. Sepelhanhen muutto päättyy keskimäärin aikaisemmin kuin valkoposkihanhen, viimeiset havainnot on tehty marraskuun alkupuolella. (Taulukko 2.).

Talvehtiminen

Valkoposkihanhesta tunnetaan yksi talvehtimishavainto tarhakarkureiden lisäksi. Talvella 1979/80 oli Kemiön-Perniön seudulla suurehkossa kanadanhanhiparvessa yksi renkaaton valkoposkihanhi. Taulukkoon 2 se on merkitty vain tammikuun kohdalle, vaikka se selviytyi elävänä ainakin maaliskuulle asti.

Taulukko 3. Varsinais-Suomessa havaittujen Brantojen kunnittainen jakauma.

	Bber	Bleu	Bsp.	
Askainen	1			
Aura		30		
Dragsfjärd	21300	36	2230	
Halikko	130	2		
Kaarina		2		
Kemiö	10	280	160	
Korppoo	1150	235		
Koski		1		
Kustavi	90	120	50	
Kuusjoki		90		
Laitila	100			
Lemu	30			
Loimaa	1			
Mietoinen	1610	90		
Naantali		1		
Nauvo	155	11	15000	(Ans/Bra)
Paimio	480	75	43	
Parainen	420	120	1080	
Perniö	7	2		
Pertteli	340	200		
Pyhäranta	10			
Pöytyä	300			
Raisio	+	1	1	
Rusko	80			
Rymättylä	24	155		
Salo	4410	1190	660	(600 Ans/Bra)
Sauvo	+			
Suomusjärvi	77	43		
Särkisalo	185	135		
Taivassalo		2		
Tarvasjoki		60		
Turku	1030	528	45	
Uusikaupunki	33			
Yläne	330	100		

Muuton alueellinen jakautuminen

Varsinkin sepelhanhen kohdalla on selvästi havaittavissa arktisille muuttajille tyyppillinen Suomenlahtipainotteisuus, noin 66% kaikista havainnoista on tehty Dragsfjärdin kunnassa. Huomattavan paljon on havaintoja myös Salosta, pääosin keväältä. Tämä johtunee siitä, että sepelhanhiparvilla on kevätmuutolla tapana seurata syvällekin sisämaahan työntyviä merenlahtia, jollainen Halikonlahtikin on. Täältä ne taas usein palaavat ulkomerelle jatkamaan muuttoaan itää kohti.

Tätä oletusta tukevat useissa korteissa olleet merkinnät Halikon- ja Paimilahdilta, esim. "lensivät sisämaahan päin, tulivat puolen tunnin kuluttua takaisin ja suuntasivat merelle". Syksyllä sepelhanhia on tavattu huomattavasti tasaisemmin eri puolilla maakuntaa.

Valkoposkihanhia on tavattu keväällä huomattavasti enemmän kuin sepelhanhia suhteessa havaittujen yksilöiden kokonaismäärään. Tämä johtunee siitä, etteivät Suomen rannikolle saapuvat parvet lähde seuraamaan sepelhanhen tavoin rannikkoa, vaan työntyvät suoraan sisämaahan. Syksyisin valkoposkihanhia nähdään melko tasaisesti koko maakunnassa (Taulukko 3.).

Parvikoko

Sepelhanhi muuttaa keväisin huomattavasti suuremmissa parvissa kuin valkoposkihanhi. Valkoposkihanhen osalta pieneen keskimääräiseen parvikokoon vaikuttaa yksinään havaittujen lintujen suhteellisen suuri osuus. Myöskin sepelhanhen parvikoko saattaisi kasvaa, mikäli päämuuton ajalta olisi ilmoitettu kaikki havainnot. Syksyisin ovat valkoposkihanhiparvet keskimäärin sepelhanhiparvia suurempia aineiston perusteella. Tämä saattaa kuitenkin johtaa jossain määrin harhaan, sillä valkoposkihanhelle vaikuttavat muutamat suurparvet pienemmässä aineistossa huomattavasti enemmän kuin sepelhanhella. Lisäksi lienee pienempien parvien ilmoittamisaktiivisuus pienempi kuin suurempien parvien. (Taulukko 4.).

Taulukko 4. Sepel- ja valkoposkihanhen parvikoko.

	B ber		B leu	
Parven koko	Kevät	Syksy	Kevät	Syksy
1— 10	28	26	28	14
11— 50	34	19	6	15
51— 100	16	21	2	8
101— 500	19	10	2	9
501—1000	4	0	0	0
	n = 101	n = 76	n = 38	n = 46
	$\bar{x}$ = 92	$\bar{x}$ = 53	$\bar{x}$ = 16	$\bar{x}$ = 63

Pähkinähakin esiintymisestä Varsinais-Suomessa

Ilpo Hämäläinen

Johdanto

Varsinais-Suomi on pähkinähakin esiintymisen kannalta mielenkiintoista aluetta, sillä vakituisen pesivän kannan lisäksi ohjautuvat vaellusvuosina siperialaisten kapeanokkaisten hakkiserkkujen joukot väistämättömästi rantakallioittemme tuntumaan. Uskaltautuupa osa vaeltajista rohkeasti merelle, jossa ne tippuvat sopivien saarten kohdalla korkeuksista siivet suhisten levähtääkseen ja nauttiakseen levähdyspaikkojen antimista, jotka voivat vaihdella kuolleista kaloista rengastusverkoissa roikkuviin pikkulintuihin.

Materiaali tähän katsaukseen on kerätty TLY:n havaintokorteilta, joita on kertynytkin mukava lähes tuhannen kortin (992 kpl) pino. Niihin on kirjattu hieman yli 1250 havaintoa vuosilta 1887—1982.

Keskityn tässä katsauksessa pähkinähakin syysvaellusten tarkasteluun, mutta jotain on syytä kertoa myös pesivästä kannasta ja keväthavainnoista. Talvihavaintoja olen tarkastellut syysvaellusten jälkeen.

On sillä nokkaa! Kuva Leo Karlson.

Pesivä kanta ja sen kehityksestä

PLV:n mukaan pähkinähakki pesii tuoreissa kuusivaltaisissa metsissä mieluimmin etäällä asutuksesta kuin kylien liepeillä. Harvalukuinen kanta pesii Ahvenanmaalla ja lounaissaaristossa sekä laikuittain Lounais-Suomen rannikkoseudulla suunnilleen Helsingin ja Porin välisellä alueella.

TLY:n arkistokorttien mukaan ensimmäiset havainnot, jotka viittaavat pesintään on tehty Houtskärissä vuosina 1919—1922. Korppooseen hakki ilmestyi 1920-luvun puolivälissä, sillä ammuttuja elokuisia nimirodun lintuja on kolme vuosilta 1923—1925.

Vuoden 1927 jälkeen on Houtskarissä tehty pesimiseen viittaavia havaintoja vasta vuonna 1947. 1949 tavattiin laji Merimaskussa elokuun alussa. Lokalahdella hakki nähtiin kesällä 1954, Kökarissa pariskunta kesäkuussa 1958 ja Perniössä kesällä 1959.

Vuonna 1962 nähtiin pähkinähakkeja pesimisaikaan Korppoon, Kustavin ja Kökarin lisäksi Askaisissa ja Uskelassa Salon liepeillä. Muita kuntavalloituksia 60-luvulla olivat Turku 1963, josta pesä löytyi 1964, Halikko 1965 ja todennäköisesti Dragsfjärd 1964—1966.

1970-luvulla uusia kuntia olivat arkistokorttien perusteella Kisko 1975 ja todennäköisesti Iniö samana vuonna. Edelleen 1978 tulivat Parainen ja Raisio todetuiksi pähkinähakin asuinkunniksi.

Atlaslaskennat muuttivat aikaisempien tietojen perusteella saatua kuvaa pähkinähakin pesimisalueesta melko paljon. VUOLANTO (1983) toteaa pesimisalueen rajautuvan selvästi Ahvenanmaalle ja muualle lounaissaaristoon ja toisaalta Länsi-Uudellemaalle Hangon ja Kirkkonummen väliselle alueelle, joka sisämaassa ulottuu Nummelle. Itäisimmät tähän alueeseen liittyvät mahdolliset pesinnät ovat Helsingin ja Porvoon seuduilla. Vuosisadan vaihteen pesintä Rauman ja Porin seuduilla ei näytä jatkuvan.

Päälevinneisyysalue näyttää rajoittuvan VUOLANNON (1983) mukaan kasvimaantieteelliselle tammivyöhykkeelle. Lintuatlaksen havaintojen painopisteruutu on 676:26, joka on Yläneen kunnassa.

Yhdessä atlasruudussa on aikaisemmin arvioitu pesivän neljä hakkiparia. Tämä arvio näyttää VUOLANNON (1983) mukaan käyttökelpoiselta tälläkin hetkellä. Lounaisen kantamme suuruus olisi tällä tiheydellä noin 200 hakkiparia, joka edustaa arvioitua kantamme alarajaa kokonaisparimäärän liikkuessa jopa 500 parin tienoilla, lisäksi Vuolanto arvelee hakin kannan lisääntyneen varsinkin 70-luvulta alkaen.

Keväthavainnot

Arkistokorteista löytyi yhdeksän havaintoa kevätmuutolla nähdyistä hakeista. Yhdestätoista havaitusta linnusta neljä on nähty maaliskuun lopussa, viisi huhtikuussa ja kaksi toukokuun alussa. Havainnot ajoittuvat välille 21.3.—7.5. ja kolmen linnun parvea lukuunottamatta havainnot koskevat yksinäistä lintua.

Pähkinähakkihavainnot vuosisadan vaihteelta

PLV mainitsee ensimmäisen pähkinähakkien suurvaelluksen kirjatun ylös M. von Wrightin toimesta vuodelta 1844. Seuraava suurvaellus tapahtui vuonna 1887, tältä vuodelta on myös ensimmäinen tieto Turusta.

Vuonna 1900 tapahtunut suurvaellus on jäänyt Varsinais-Suomessa huomaamatta, kuten myös välivaellukset vuosina 1899, 1917, 1928 ja 1933 sekä 1950. Välivaelluksella tarkoitetaan Mac-rotuisten kohtalaisen voimakasta liikehdintää, joka ei kuitenkaan saavuta suurvaelluksen mittasuhteita.

Vielä vuosisadan alkupuolella haulikko ja vastaavat tuliaseet olivat lintumiesten parhaita määritystä parantavia apuvälineitä. Niinpä 1900-luvun ensimmäinen tieto pähkinähakista alueellamme on Halikossa 1907 ammuttu lintu, 1909 tehtiin näköhavainto samalla paikkakunnalla.

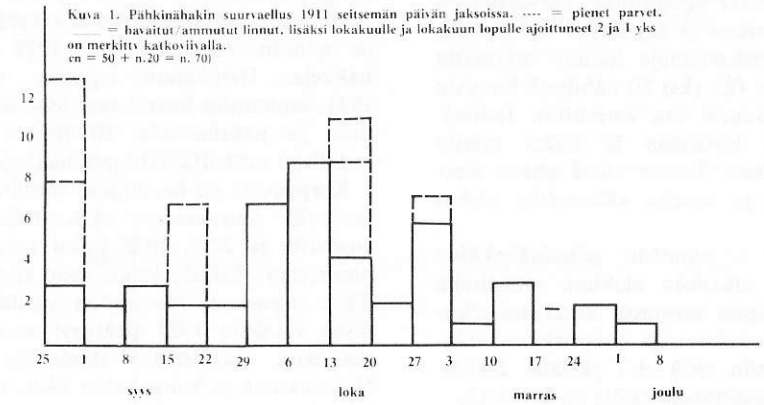

Kuva 1. Pähkinähakin suurvaellus 1911 seitsemän päivän jaksoissa. .... = pienet parvet. ——— = havaitut/ammutut linnut, lisäksi lokakuulle ja lokakuun lopulle ajoittuneet 2 ja 1 yks on merkitty katkoviivalla. en = 50 + n.20 = n. 70)

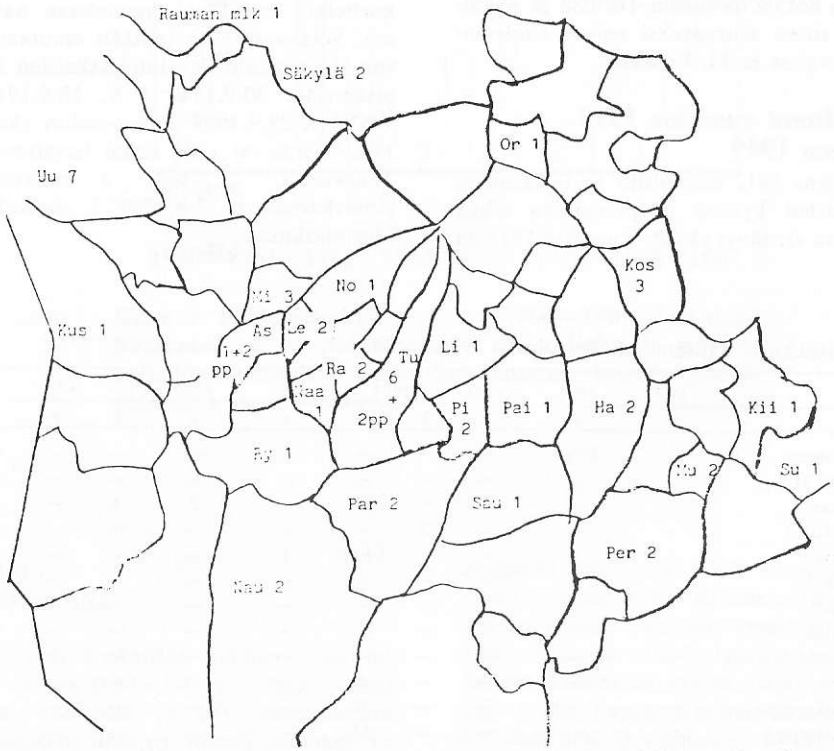

Kuva 2. Pähkinähakin esiintyminen kunnittain TLY:n alueella vuonna 1911. (pp = pieni parvi).

Vuoden 1911 suurvaellus

Vuonna 1911 tapahtunut suurvaellus on hyvin kirjattuna ja täytettynä arkistoissa. Niinpä parvihavaintoja lukuun ottamatta lähes puolet (23 yks) 50 nähdystä linnusta tapettiin. Suurin osa ammuttiin tuoreeltaan, yksi kivitettiin ja kaksi saatiin elävänä kiinni. Toinen niistä päätyi Korkeasaareen ja toiselta väännettiin niskat nurin.

Kuvassa 1 nähdään pähkinähakkien vaelluksen alkaneen elokuun viimeisellä viikolla huipun sattuessa lokakuun alkuviikoille. Lokakuun ja marraskuun vaihteessa nähtiin vielä +7 yksilöä. Hakkihavainnot ajoittuivat välille 26.8.—1.12.

Kuvan 2 mukaisesti hakkeja nähtiin ja ammuttiin tasaisesti pitkin rannikkoa. Eniten lintuja havaittiin Turussa ja Askaisissa, sitten seuraavaksi eniten Uudessakaupungissa ja TL Koskella.

Havainnot vuodesta 1912 vuoteen 1949

Vuonna 1912 ammuttiin 13.1. Lemussa Vitikaisten kylässä jo pidemmän aikaa talvensa viettänyt yksilö. Vuodelta 1913 on syksyisiä havaintoja: Turussa 2p, Naantalissa 19.9. 2p ja Taivassalossa +2p 5.10.

Houtskärissä ammuttiin 6.4. 1919 yksi ja nähtiin vuosina 1920—1922 useita hakkeja. Heinäkuun lopussa, vuonna 1921, ammuttiin lisäksi yksi Mac-rotuinen lintu ja nähtiin alle 10 linnun parvi rodulleen määrittämättömiä hakkeja.

Korppoosta on havaintoja vuosilta 1923 ja 1925 seuraavasti: 18.8. 1923 yksi ammuttu ja 20.8. 1925 kaksi ammuttua nimirodun yksilöä, jotka ovat täytettynä TY:n museossa. Nimirodun yksilöitä on myös vuodelta 1927 päätynyt samaiseen museoon, naarashakki ammuttiin 20.5. Houtskärissä ja koirashakki 29.9. Rymättylässä.

Kolmekymmentäluvulta ei ole arkistokortteihin tarttunut ainoatakaan havaintoa. Sotavuosilta on sentään muutama L. von Haartmanin havainto Askaisten Lempisaaresta: 30.9.1942 1 S, 18.9.1944 1 WSW ja 29.9.1944 2 mac-rodun yksilöä. 1940-luvulta on vielä kaksi havaintoa R. Tenovuolta: 15.7.1947 2 ruokailevaa Houtskarissä ja 7.8.1949 2 ruokailevaa Merimaskussa.

Taulukko 1. Pähkinähakkihavainnot 1950-luvulla.

	1950	1951	1952	1954		1957	1958	1959		
	s	s	s	k	s	s	k	k	s	t
Askainen	—	1+sp	—	—	—	1	—	—	—	—
Koski Tl	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kökar	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
Lokalahti	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Nauvo	—	—	—	—	3+pp	1	—	—	—	—
Parainen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Perniö	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Piikkiö	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Raisio	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Turku	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Uusikaupunki	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—
Västanfjärd	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—

s = syksy, k = kevät/kesä, t = talvi; pp = pieni parvi, sp = suuri parvi

Hakit 1950-luvulla

Taulukossa 1 näkyvät kunnittain 1950-luvulla tehdyt hakkihavainnot eriteltyinä kevät/kesä-, syys- ja talvihavaintoihin. Havaintoja ei ole lainkaan vuosilta 1953, 1955 ja 1956. 1954 on todennäköisesti tapahtunut pieni välivaellus.

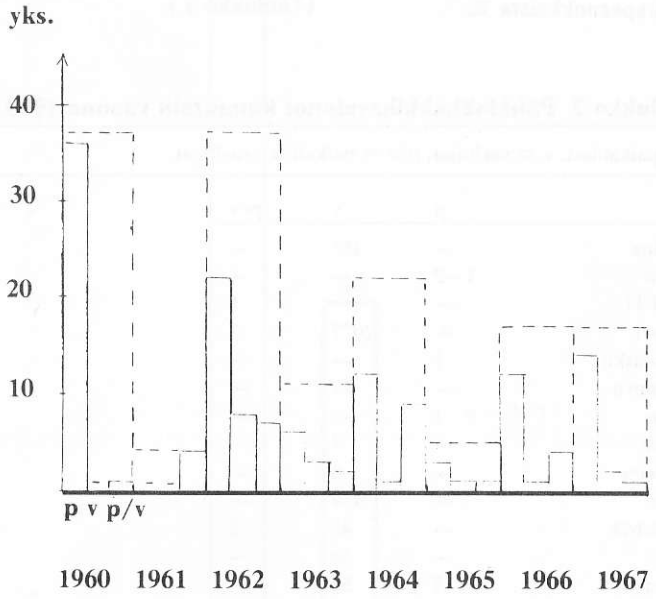

Kuva 3. Pähkinähakkihavainnot 1960—1967 Varsinais-Suomessa. p = paikalliset, v = vaeltajat ja p/v = paikalliset/vaeltajat. Katkoviiva ilmaisee kokonaisyksilömäärän kunakin vuonna.

Hakit 1960-luvulla

Kuvassa 3 nähdään hakkien esiintyminen vuosina 1960—1967 jaoteltuna paikallisiin, vaeltaviin ja p/v -havaintoihin. Paikallisten lintujen suuren osuuden ansiosta on parillisina vuosina nähty enemmän hakkeja kuin parittomina, poikkeuksena on vuosi 1967. Vaeltajia oli eniten vuonna 1962, silloinkin vain kahdeksan yksilöä todettiin varmoiksi vaeltajiksi. Vuonna 1964 lokakuussa oleili Salossa kahdeksan yksilön parvi, joka on voinut olla kapeanokkaisia lintuja. Paikallisten määrät vaihtelivat 5—36 välillä. Havainnot on tehty rannikkokunnissa ja saaristossa.

Vuoden 1968 suurvaellus

Suurvaellus alkoi voimakkaasti ja aikaisin loppukesästä, sillä jo heinäkuun loppuviikolla avasivat vaelluksen Kustavissa 24.7. 32 länteen ja Rymättylässä 25.7. 5 lounaaseen matkannutta hakkia. Isokarin lintuasemalla tunnistettiin ensimmäiset kaksi kapeanokkaista 26.7.

Kustavi oli vaelluksen seurannan kannalta keskeinen kunta, sillä Anavaisissa nähtiin 643 vaeltajaa ja Isokarissa +1434. Näiden havaintojen osuus on koko vaeltajamäärästä 77,6%. Seuraavaksi eniten hakkeja nähtiin Kaarinassa ja Raisiossa, sitten Turussa, Rymättylässä ja Salossa (Taulukko 2.).

Taulukko 2. Pähkinähakkihavainnot kunnittain vuonna 1968.

p = paikalliset, v = vaeltajat, p/v = paikalliset/vaeltajat.

	p	v	p/v
Kaarina	—	257	—
Kemiö	1—2	—	—
Koski Tl	—	—	1
Kustavi	—	2077	2
Merimasku	1	—	—
Mietoinen	—	17	—
Nauvo	1	—	—
Paimio	—	7	—
Parainen	—	8	—
Raisio	—	159	—
Rymättylä	—	45	2
Salo	—	38	—
Turku	2	54	—
Uusikaupunki	—	15	2
Yhteensä	5—6	2677	7

Kuvassa 4 nähdään pähkinähakkien vaellus viikon jaksoissa. Vaelluksen kaksi selvää huippua erottuvat selvästi alkuryntäyksen lisäksi.

Vaelluksen kulku: 24.—27.7. nähdyt 80 yksilöä kuuluivat alkuryntäykseen. Tämän jälkeen oli pari viikkoa hiljaista, sillä 28.—17.8. suurin päiväsumma kirjattiin 16.8. 49 yksilöä ja 17.8. vain 7 yksilöä, lisäksi jakson alussa kokonaan tyhjä viikko.

18.8. alkoi tapahtua, havaintokirjoihin vietiin jo 140 hakkia, seuraavana päivänä eli 19.8. rävähti suurvaellus huippuunsa ja taivaalta tavoitettiin päivän aikana peräti 799 vaeltajaa. Seuraavina päivinä havaittiin 293 ja 326 hakkia, yli sadan hakin päiväsumma saavutettiin vielä kerran päävaellusjakson aikana eli 23.8., jolloin nähtiin 140 yksilöä.

Tämän jälkeen vaellusinto laimeni viikon ajaksi. Uusi huippujakso alkoi 31.8. ja kesti kahdeksanteen päivään syyskuuta päiväsummien vaihdellessa 11—65 yksilön välillä, mutta huippupäivänä 3.9. kuitenkin peräti 245 hakkia.

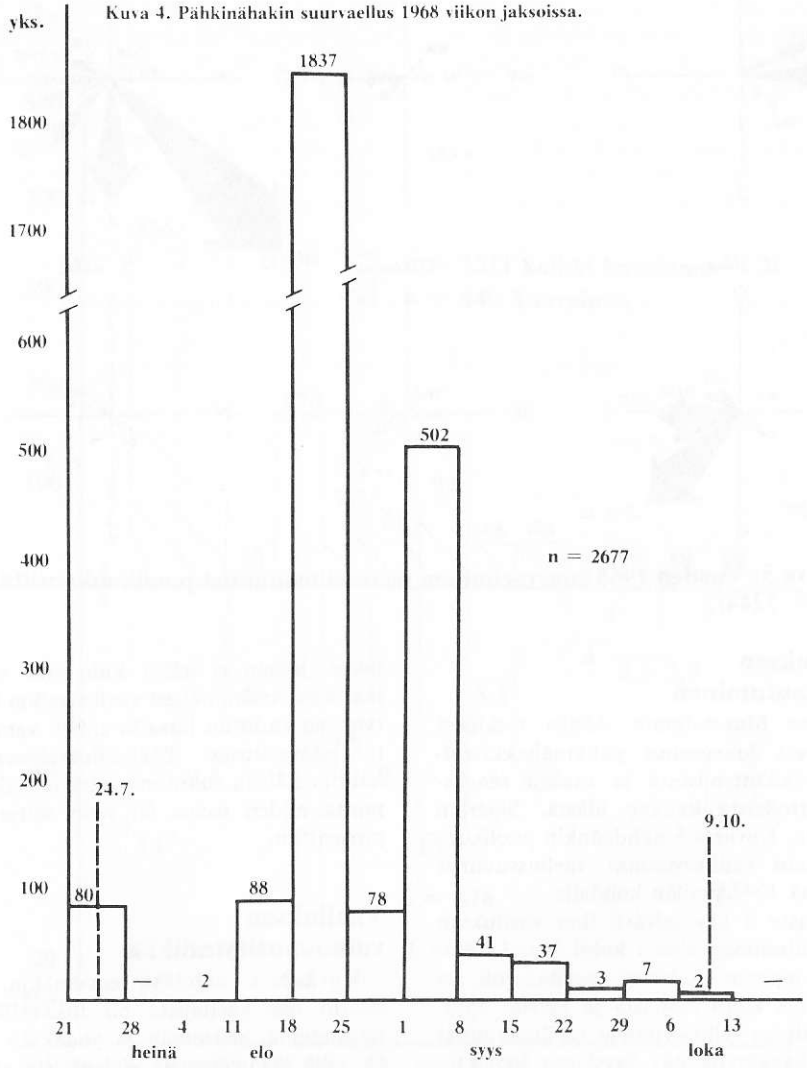

Kuva 4. Pähkinähakin suurvaellus 1968 viikon jaksoissa.

Vaellus päättyi lokakuun toisella viikolla, viimeinen vaeltaja nähtiin 9.10. 15.9. saatiin päiväsummaksi vielä 36 vaeltajaa, mutta sen jälkeen enää 13, josta kuusi 29.9. Vaelluksen päättymisen ja vuodenvaihteen välisenä ajanjaksona ei nähty paikallisia hakkeja kuin neljä yksilöä, mikä todistaa siperialaisten hakkien matkan johtaneen pois Varsinais-Suomesta ja ilmeisesti pois koko Suomen alueelta.

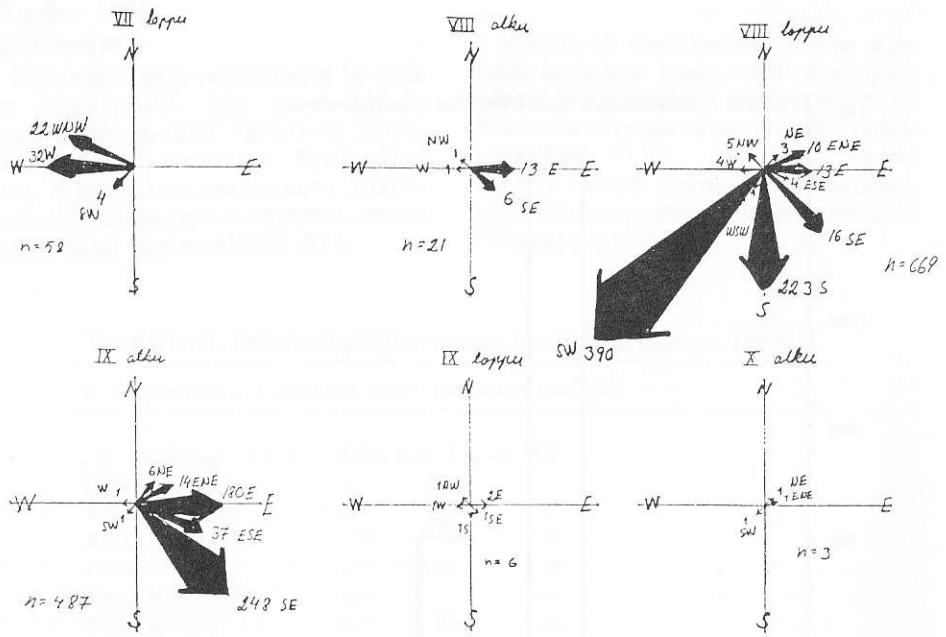

Kuva 5. Vuoden 1968 suurvaelluksen päävaellussuunnat puolikuukausittain. (n = 1244).

Vaelluksen suuntautuminen

Monet Muuttolinnut -kirjaa tutkineet muistavat lukeneensa pähkinähakkivaelluksen kääntymisestä ja useista rengastuskontrolleista kaukaa idästä, Siperian puolelta. Kuvassa 5 nähdäänkin puolikuukausittain vallitsevimmat vaellussuunnat yhteensä 1244 yksilön kohdalla.

Kuvasta 5 käy selvästi ilmi vaelluksen suuntautuminen aluksi kohti länttä. Elokuun lopussa hakkien vaellus oli jo kääntynyt kohti lounasta ja etelää. Syyskuun alussa vallitsevimmat vaellussuunnat olivat kaakko ja itä. Syyskuun lopun ja lokakuun alun havainnot eivät ole enää tilastollisesti vertailukelpoisia. Elokuun alun itäänpäin vallinnut suunta voidaan selittää ensimmäisen vaellusaaltoon osallistuneiden lintujen takaisinkääntymisenä. Olihan ensimmäisen ja toisen vaellusaallon välillä kahden viikon hiljainen jakso, jolloin ei nähty kuin viisi vaeltajaa, siksi ensimmäisen vaellusaallon kääntyminen ehdittiin havaita ennen varsinaista päävaellusta. Päävaellusvaiheessakin nähtiin itäisiin suuntiin vaeltavia hakkeja, mutta niiden osuus jäi noin seitsemään prosenttiin.

Vaelluksen vuorokausirytmiikka

Kuvasta 6 nähdään ensinnäkin, että suurin osa vaeltajista oli liikkeellä aamutunteina, seitsemän ja yhdeksän välillä, sekä kymmenen ja yhdentoista välillä. Iltapäivällä vaellus piristyi kolmentoista ja kuudentoista välillä, ja vaellus jatkui heikompana aina kahteenkymmeneen asti.

Parvikoko oli suurin aina kunkin vuorokautisen tuntijakson alussa keskimääräisen parven koon ollessa lähes kymmenen lintua.

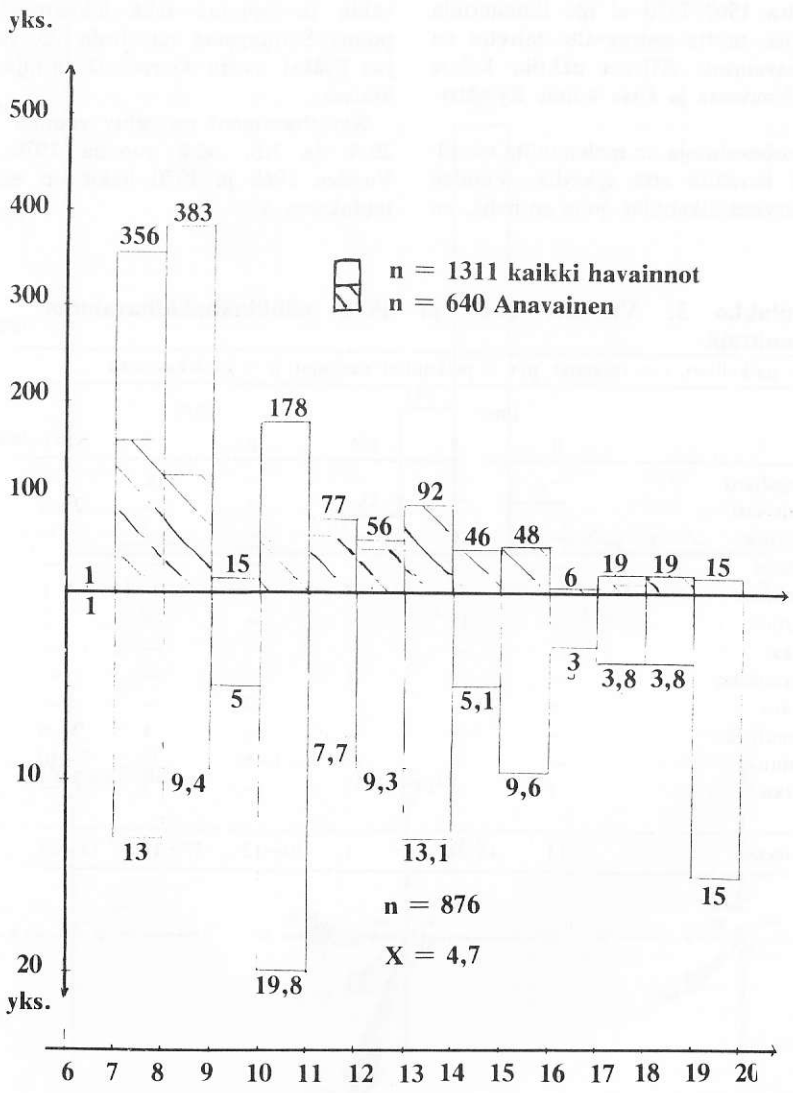

Kuva 6. Pähkinähakkivaelluksen vuorokausirytmiikka vuoden 1968 suurvaelluksella (ylhäällä) ja keskimääräinen parvikoko (alhaalla).

Vuosien 1969 ja 1970 pähkinähakkihavainnot

Talvelta 1969/1970 ei ole ilmoitettuja havaintoja, mutta seuraavalta talvelta on kaksi havaintoa: XII:ssa nähtiin kolme hakkia Nauvossa ja I:ssa kolme Rymättylässä.

Vaellushavaintoja on molemmilta vuosilta sekä keväältä että syksyltä. Vuoden 1969 syksyiset liikehtijät, joita on neljä, on nähty elokuun puolenvälin ja syyskuun alun välisenä aikana. Vuoden 1970 syksyiset havainnot ajoittuvat elokuun puoliväliin ja loppuun sekä lokakuun loppuun. Sottungassa havaittiin 25 vaeltajan lisäksi useita kierteleviä lintuja elokuussa.

Keväthavainnot on tehty vuonna 1969 20.4. ja 7.5. sekä vuonna 1970 4.4. Vuoden 1969 ja 1970 hakit on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Vuosien 1969 ja 1970 pähkinähakkihavainnot kunnittain.

p = paikalliset, v = vaeltajat, p/v = paikalliset/vaeltajat; k = keväthavainto

	1969			1970		
	p	v	p/v	p	v	p/v
Dragsfjärd	—	—	—	—	1k	—
Houtskari	—	—	—	3	—	2—3
Kaarina	—	1k	—	—	—	—
Kalanti	—	1	—	—	—	—
Korppoo	—	—	—	—	—	1
Kustavi	3	1k	—	—	—	2
Kökar	3	—	—	—	—	—
Merimasku	—	2	1	—	—	—
Nauvo	6	—	—	3	—	—
Rymättylä	—	—	—	—	1	3—6
Sottunga	—	—	—	4—6	25	7—10
Turku	1	1	—	—	1	—
Yhteensä	13	4+2k	1	10—12	27+1k	15—21

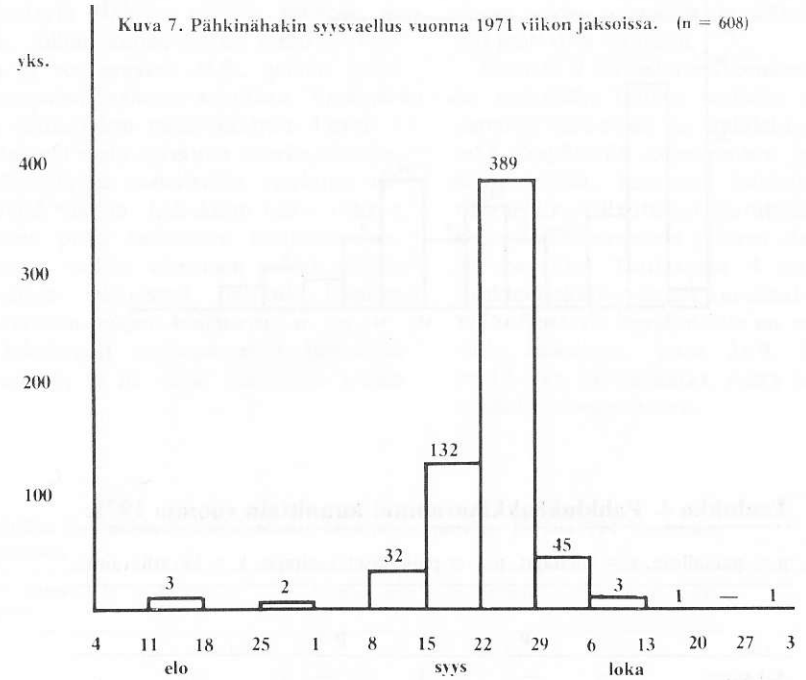

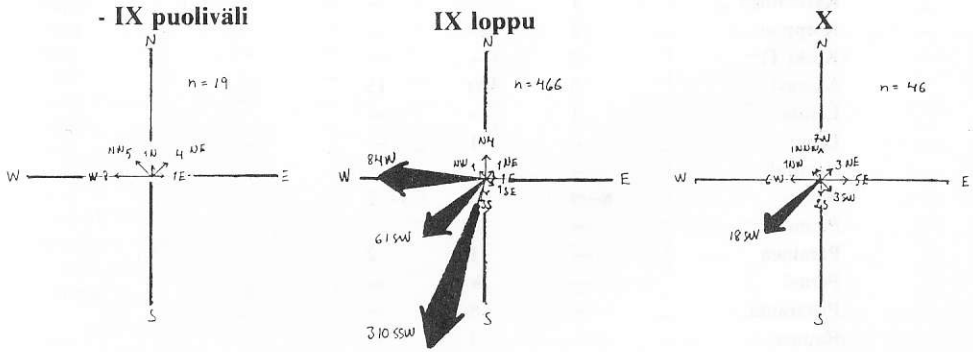

Kuva 8. Vuoden 1971 hakkivaelluksen päävaellussuunnat. (n = 531).

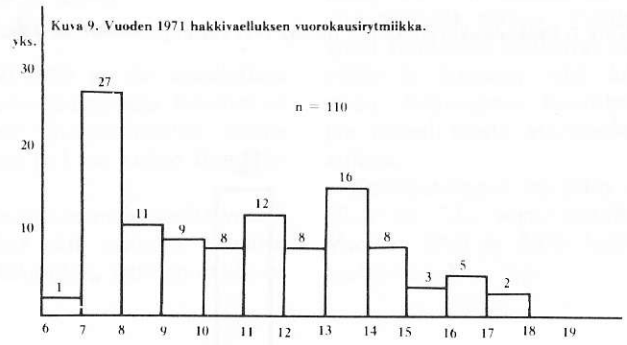

Taulukko 4. Pähkinähakkihavainnot kunnittain vuonna 1971.

p = paikalliset, v = vaeltajat, p/v = paikalliset/vaeltajat; k = keväthavainto.

	p	v	p/v
Askainen	—	1	—
Dragsfjärd	—	18	—
Hiittinen	—	13	—
Kaarina	1	1	—
Kalanti	2	3	—
Karinainen	1	—	—
Korppoo	2	—	—
Koski Tl	2	—	—
Kustavi	5	480	15
Laitila	1	—	—
Lemu	—	1	—
Naantali	—	1	—
Nauvo	8—9	—	1—2
Paimio	—	2	—
Parainen	—	11	2
Perniö	—	1k	—
Pyhäranta	—	8	—
Rauma	—	3	—
Rymättylä	5	1	3—4
Turku	2—3	65	2
Yhteensä	29—31	608+1k	23—25

Vuoden 1971 vaellus

Kustavin Rahissa nähtiin vaeltajia jo 17.8., jolloin kolme lintua vaelsi lounaaseen ja seuraavaksi 29.8., jolloin kaksi lintua paineli samaan suuntaan. Varsinainen vaellusjakso pääsi vauhtiin kuvan 7 mukaisesti vasta syyskuun toisella viikolla. Vaellushuippu saavutettiin syyskuun viimeisellä viikolla. Lokakuun toista viikkoa voidaan pitää vaelluksen päättymisajankohtana, vaikka viimeinen hakki nähtiin lokakuun viimeisenä päivänä Rahissa suuntanaan pohjois-koillinen.

Tärkeimmät vaellussuunnat ilmenevät kuvasta 8, ja ne olivat lännen ja etelän väliset ilmansuunnat, vaikkakin havaintoja on myös pohjoisiin ja itäisiin suuntiin lentävistä hakeista.

Kuvassa 9 on esitetty vuorokausirymiikka vaeltajille. Eniten vaeltajia on nähty aamulla seitsemän ja kahdeksan välillä sekä iltapäivällä kolmentoista ja neljäntoista välillä. Ilmeisesti hakkeja ei ole välivaelluksella riittänyt iltatunneiksi, sillä kello kahdeksantoista jälkeen hakkeja ei ole havaittu. Taulukossa 4 on esitetty pähkinähakkihavainnot kunnittain vuonna 1971. Kustavin havainnoista on suurin osa tehty Isokarissa, jossa 24.9. havaittiin peräti noin 300 vaeltajaa, joista kolmetoista saatiin rengastetuksi.

Taulukko 5. Pähkinähakkihavainnot kunnittain vuosina 1972—1974 Varsinais-Suomessa.

A = ammuttu, p = paikalliset, v = vaeltajat, p/v = paikalliset/vaeltajat, k = keväthavainto.

	1972			1973			1974		
	p	v	p/v	p	v	p/v	p	v	p/v
Dragsfjärd	—	—	—	—	1	1	—	2	—
Halikko	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Houtskari	—	—	—	2	—	1	—	—	—
Iniö	—	—	—	1	—	—	2	—	10
Karinainen	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Korppoo	21—36	—	—	7—10	—	—	5—10	—	—
Kustavi	—	—	—	1—2	3	—	1—2	1	—
Kökar	4	—	—	1	—	1	—	—	—
Laitila	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Muurla	—	—	—	1A	—	—	—	—	—
Naantali	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Nauvo	8	—	—	5	—	—	—	—	—
Paimio	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Perniö	—	—	1k	—	—	1	—	—	—
Piikkiö	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Pyhämaa	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Raisio	—	—	—	—	2	1	—	—	—
Rymättylä	1	1	—	2	—	—	1	—	—
Salo	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Turku	—	—	—	3	2	1	4	3	—
Yhteensä	34—49	1	1+1k	26—30	10	9	13—19	6	10

Taulukko 6. Pähkinähakkihavainnot kunnittain vuosina 1975 ja 1976 Varsinais-Suomessa.

p = paikalliset, v = vaeltajat, p/v = paikalliset/vaeltajat

	1975			1976		
	p	v	p/v	p	v	p/v
Askainen	1	—	1	1	—	—
Dragsfjärd	—	3	—	—	1	—
Hiittinen	—	—	1	—	1	—
Houtskari	—	—	—	5	2	—
Iniö	2—3	—	—	5	—	—
Kisko	2	—	—	—	—	—
Korppoo	2	—	—	8	1	—
Kustavi	3—4	4	5	4	5	2
Kökar	9	—	—	1	—	—
Nauvo	—	—	—	—	2	—
Piikkiö	1	—	—	—	—	—
Pyhämaa	—	4	4	—	1	—
Raisio	—	—	—	—	1	—
Rymättylä	2—4	5	—	—	8	—
Sauvo	—	—	—	—	1	—
Turku	2	6	1	—	3	2
Velkua	2	—	—	—	—	—
Yhteensä	27—30	22	9	24	26	4

Pähkinähakkihavainnot vuosina 1972—1976

Taulukkoihin 5 ja 6 on koottu vuosien 1972—1976 hakkihavainnot kunnittain. Paikallisten lintujen määrä on p/v-havainnot huomioon ottaen vaihdellut noin 25—50 linnun välillä. Varmoja vaeltajia eniten vuonna 1976, jolloin 26 hakkia vaelsi. Näyttää siltä, että vuosittain liikehtineiden syksyisten (siperialaisten) hakkien määrä tasaisesti nousi vuoden 1971 välivaelluksen jälkeen aina vuoteen 1977, jolloin seurasi uusi välivaellus.

Vuoden 1972 ainokainen vaeltaja nähtiin lokakuussa. Vuoden 1973 vaeltajahavainnot on tehty elokuun puolenvälin ja lokakuun lopun välisenä aikana. Vuoden 1974 havainnot ovat osuneet syyskuun puolivälin ja lokakuun puolivälin välille.

Vuonna 1975 eniten hakkeja nähtiin syyskuun puolivälin jälkeisenä viikkona, havaintoihin on kertynyt hakkeja elokuun puolivälistä lokakuun puoliväliin.

Vuoden 1976 liikehdintä poikkeaa edellisestä vuodesta, sillä suurin osa hakeista havaittiin elokuun puolivälissä ja lopussa, mutta havaintoja on vielä lokakuun alustakin muutama. Kuva 13 kertoo hakkien liikehdintöjen ajoittumisen vuosina 1972—1982.

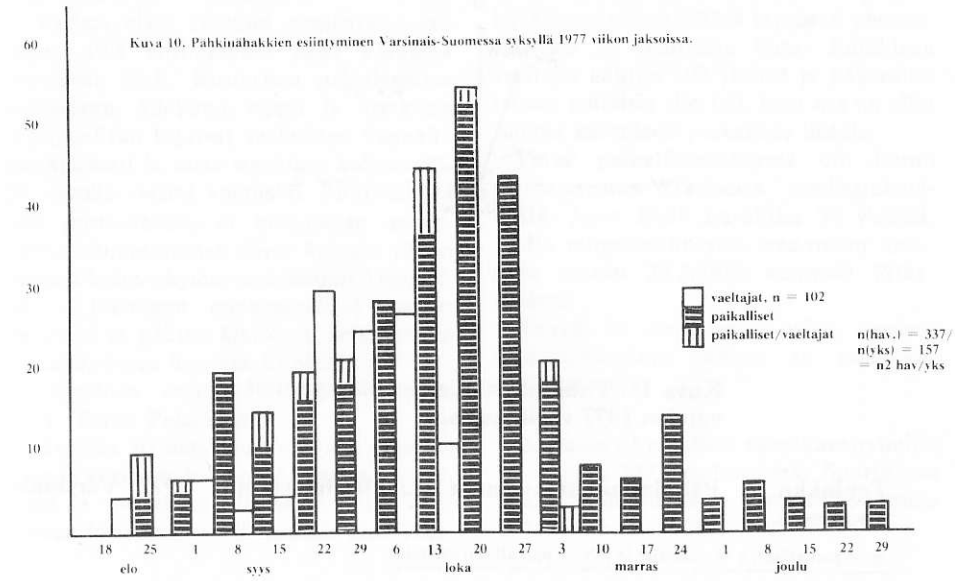

Kuva 10. Pähkinähakkien esiintyminen Varsinais-Suomessa syksyllä 1977 viikon jaksoissa.

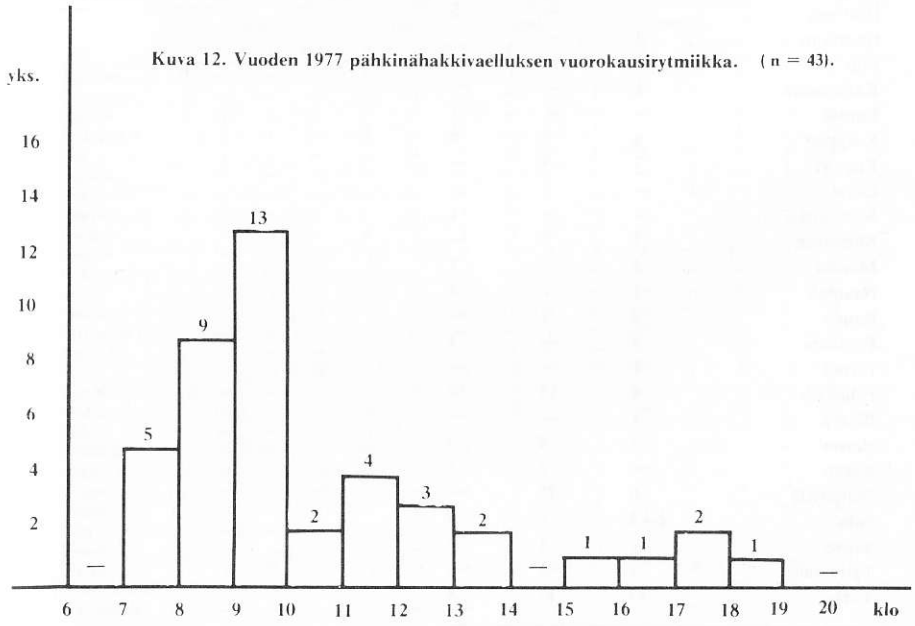

Kuva 12. Vuoden 1977 pähkinähakkivaelluksen vuorokausirytmiikka. (n = 43).

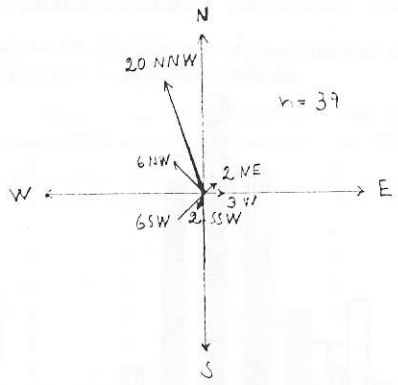

Kuva 11. Pähkinähakkien vaellussuunnat vuoden 1977 vaelluksessa.

Taulukko 7. Pähkinähakkihavainnot kunnittain vuonna 1977 Varsinais-Suomessa.

p = paikalliset, v = vaeltajat ja p/v = paikalliset/vaeltajat

	p	v	p/v
Askainen	1	2	1
Dragsfjärd	3—6	22	—
Hiittinen	—	—	5
Houtskari	4	—	—
Iniö	3	—	—
Karinainen	1	—	—
Kemiö	—	—	1
Korppoo	6	5	6
Kustavi	7	9	—
Lieto	—	1	—
Merimasku	—	—	1
Mietoinen	1	3	—
Muurla	1	—	1
Naantali	1	2	1
Nauvo	2	2	—
Parainen	3	—	1
Perniö	1	—	—
Pyhämaa	4	13	12
Pöytyä	1	—	—
Raisio	12	4	9
Rusko	—	2	1
Rymättylä	6	13	—
Salo	2—3	5	2
Sauvo	—	1	—
Taivassalo	1	1	—
Turku	47	17	6
Yhteensä	106—110	102	47

Vuoden 1977 vaellus

Vaellus alkoi elokuun puolenvälin jälkeen, sillä ensimmäiset neljä vaeltajaa havaittiin 20.8. Kustavissa painelemassa luoteeseen. Elokuun loppu ja syyskuun alkupuolisko sujuivat vaelluksen kannalta rauhallisesti ja vasta syyskuun kolmannella viikolla vaellus voimistui. Suurvaelluksen mittasuhteita ei kuitenkaan saavutettu, viikkosummat olivat kolmen viikon aikana kolmenkymmenen linnun kieppeillä ja lokakuun puolessävälissä vaellus heikkeni ja päättyi lokakuun kolmannella viikolla, kuten kuvasta 10 nähdään.

Viimeinen vaeltaja nähtiin kuitenkin 5.11. Turun Palokalliolla.

Kuvasta 10 nähdään kuinka paikallisia lintuja koskevat havainnot kasvoivat tasaisesti jo vaelluksen aikana ja vielä vaelluksen lopahtamisen jälkeenkin aina lokakuun kolmannelle viikolle, jonka jälkeen hakkihavaintojen määrä tasaisesti pieneni. Talveksi jäi muutama lintu. Kaikkiaan vaeltajia nähtiin 102 yksilöä ja paikallisia tai sen kaltaisia alle 160, josta osa on ollut samoja kierteleviä paikallisia lintuja.

Paras paikalliskeskittymä oli Turun tavara-aseman takaisessa sembramännikössä, jossa 15.10 havaittiin 34 yksilöä. 17.10. rengastettiin yksi mac-rodun lintu, josta saatiin 23.3.1978 kontrolli Pitkämäessä.

Kuvan 11 mukaisesti hakit suosivat suunnituksessaan lännen ja pohjoisen välisiä suuntia.

Kuvassa 12 nähdään vuorokausirytmiikka vuoden 1977 vaelluksessa. Suurin osa hakeista oli liikkeellä aamulla seitsemän ja kymmenen välillä.

Taulukko 8. Pähkinähakkihavainnot kunnittain vuosina 1978—1982 Varsinais-Suomessa.

p = paikalliset, v = vaeltajat, p/v = paikalliset/vaeltajat, k = keväthavainto.

	1978			1979			1980			1981			1982		
	p	v	p/v	p	v	p/v	p	v	p/v	p	v	p/v	p	v	p
Askainen	—	—	—	—	—	—	2	—	—	=	—	—	—	—	—
Dragsfjärd	—	—	—	—	4	—	—	2	1	—	3	1	1	4	1
Halikko	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	2
Houtskari	1	—	—	1	—	2	—	—	1	—	—	1	1	—	1
Iniö	1	—	—	—	—	1	2	—	1	5—6	10	—	5	1	—
Kaarina	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	2	—	1	1k	1
Kemiö	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—
Kokkila	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korppoo	6	1	—	6	1	1	4	1	10	7—8	—	—	3	—	1
Kustavi	4	1	6	2	2	6	5	2	2	4	—	—	—	5	2
Kökar	—	3k	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lemu	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lokalahti	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Merimasku	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Naantali	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Nauvo	2	1	11	—	1	9	7	—	15	+5	—	3	1	—	2
Parainen	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1+1k	—
Perniö	3	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—
Piikkiö	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pyhämaa	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Raisio	3	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Rusko	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Rymättylä	2—3	—	—	2—3	1	—	1	—	—	2	—	—	—	1	—
Salo	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—
Sauvo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Turku	9	2k	5	1	6	8	2	11	—	5—6	2	3	2	—	—
Uusikaupunki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Västanfjärd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Yhteensä	30—31	4+5k	28	15—16	23	27	27	19	31	29—32	24	9	16	18+2k	10

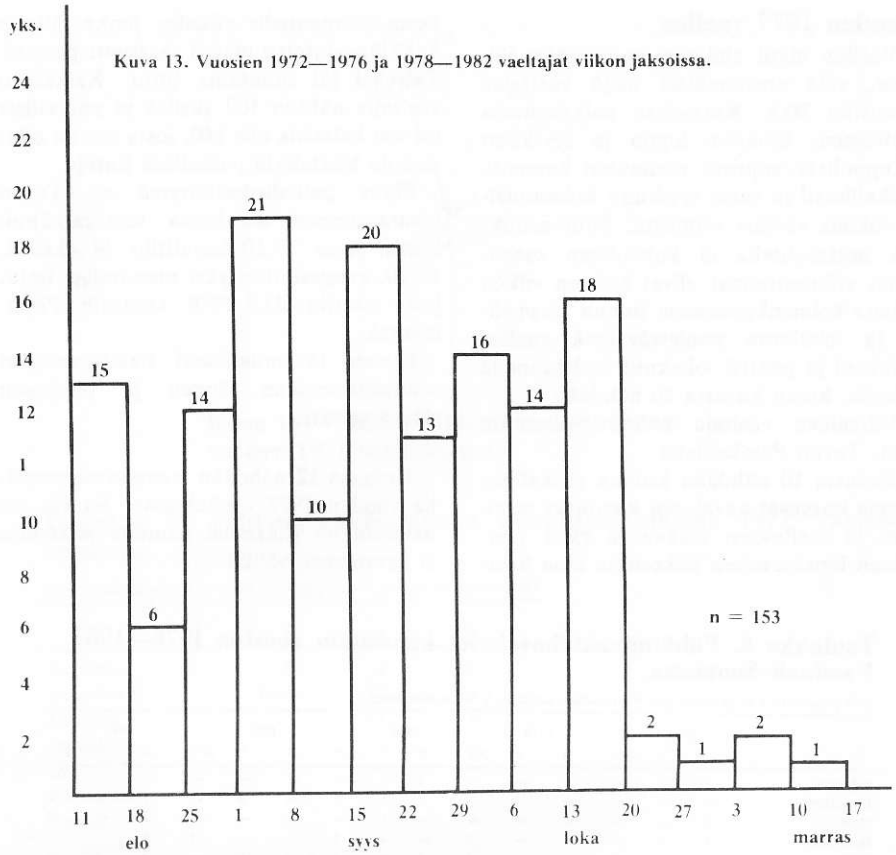

Kuva 13. Vuosien 1972—1976 ja 1978—1982 vaeltajat viikon jaksoissa.

Pähkinähakkihavainnot vuosina 1978—1982

Taulukkoon 8 on koottu hakkihavainnot kunnittain vuosina 1978—1982. Havainnot keskittyvät saaristoon ja rannikkokunnista Turkuun. Vuosittain on havaittu 46—77 pähkinähakkia, paikallisten lintujen määrä on vaihdellut p/v-havainnot huomioon ottaen 26 — noin 60 yksilön välillä. Eniten hakkeja tällä aikavälillä on nähty vuonna 1980 ja vähiten vuonna 1982.

Vaeltavien tai liikehtivien hakkien määrä vuonna 1978 jäi neljään yksilöön ja kolmeen havaintoon, jotka osuvat elo-, syys- ja lokakuulle. Vuoden 1979 vaellus oli jo pirteämpi, havainnot keskittyvät elo- ja syyskuun sekä syys- ja lokakuun vaihteeseen. Vuoden 1980 havainnot jakautuvat melko tasaisesti elokuun lopun ja marraskuun puolivälin väliselle ajanjaksolle, eniten lintuja havaittiin kuitenkin juuri ennen syyskuun puoliväliä ja lokakuun alussa.

Vuoden 1981 liikehdintä keskittyi syyskuun alun ja lokakuun puolivälin väliselle jaksolle enimmän osan haivainnoista osuessa jakson päihin. Vuoden 1982 hakkien liikehdintä sattui elokuun puolivälin ja lokakuun puolivälin väliselle ajanjaksolle suurimman osan havainnoista osuessa syyskuun ja lokakuun alkuun. Kuvassa 13 näkyvät myös yllä tarkastellun ajanjakson vaeltajat.

Taulukko 9. Varsinais-Suomessa 1970-luvulla ja 1980-luvun alussa talvehtineet pähkinähakit.

	69-70	70-71	71-72	72-73	73-74	74-75	75-76	76-77	77-78	78-79	79-80	80-81	81-82	82-83
Dragsfgärd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Houtskari	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Iniö	—	—	—	—	—	2—4	—	—	1	—	—	—	—	—
Kaarina	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Korppoo	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—
Kustavi	—	—	—	1	1	1	—	1	1	—	—	2	—	—
Kökar	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—
Muurla	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Nauvo	—	3	—	2—3	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1
Perniö	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Raisio	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
Rymättylä	—	3	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Salo	—	—	—	—	—	—	—	—	2—3	—	—	—	—	—
Turku	—	—	—	—	1	—	1	—	5	—	1	2—3	—	—
Yhteensä	—	6	2	6—7	2	3—4	11	1	21—22	1	2	6—7	3	1

Talvihavainnot talvesta 1959/1960 talveen 1982/1983

Talvihavainnot 1960-luvulta ovat niukat, sillä kuudelta talvelta ei ole lainkaan ilmoitettuja havaintoja. Talvella 59 /60 havaittiin Paraisilla XII:ssa yksi hakki ja talvella 62/63 samaten XII:ssa yksi. Seuraavalta talvelta on kaksi havaintoa: XII:ssa oleili Salossa noin kymmenen hakkia ja Kustavissa nähtiin I:ssa yksi lintu. Talvella 66/67 havaittiin Kustavissa III:ssa yksi ja Korppoossa neljä hakkia. Suurvaelluksen jälkeisenä talvena 68/69 havaittiin vain kolme hakkia: Nauvossa XII:ssa kaksi ja Merimaskussa yksi.

Taulukkoon 9 on kerätty talvehtijat 1970-luvulta ja 1980-luvun alusta. Nähdään, että selvästi eniten hakkeja nähtiin vuoden 1977 välivaelluksen jälkeisenä talvena. Vuoden 1971 välivaellus ei näy talvehtijoiden määrissä. Normaalina talvena tehdään siis muutama hakkihavainto joko saaristossa tai jossakin rannikon kunnassa.

Vaellusten syistä ja seurauksista

HILDENIN (1979) mukaan pähkinähakkien vaellusten syinä ovat ravintopula ja ylitiheä kanta. Suurvaelluksen käynnistyminen vaatii näiden molempien tekijöiden yhteensattumista. Hakeilla on siis fysiologinen muuttovalmius olemassa vuosikierron tietyssä vaiheessa, mutta normaalioloissa yksilöön kohdistuvat ympäristötekijät eivät riitä laukaisemaan muuttoviettiä.

Siperialaisen hakin vaellus aiheutuu siis osaksi sembamännyn siemenkadosta. Nimirodun hakitkin ovat havumetsien lintuja, mutta niiden vaellus aiheutuu pähkinäpensaan siemenkadosta.

Alkaneen vaelluksen kulkua ohjaavat lämpötila-, tuuli- ja näkyvyysolosuhteet. Hakeille vaellus on monesti kohtalon kysymys. Osa vaeltajista menehtyy vaelluksen rasituksiin, mutta rengastuskontrollienkin perusteella on voitu osoittaa suuren osan vaeltajista palaavan lähtöseuduilleen jo samana syksynä. Siperia-

laiset hakit tekevät silmukkavaelluksen, jonka pituus voi olla jopa yli 4000 kilometriä. Joitakin yksilöitä jää talvehtimaan vaellusalueille ja saattavatpa keväälle selvinneet hakit pesiäkin. Näin vaellukset myös voivat laajentaa kannan levinneisyysaluetta.

TLY:n aineisto ja vaellukset Suomessa

Kuten alussa todettiin, on suurvaellus havaittu vuosina 1844, 1887, 1900 ja 1911 sekä 1954 ja 1968. Välivaellus on havaittu vuosina 1899, 1917, 1933, 1950 ja 1971 sekä 1977.

TLY:n arkiston havainnoissa näkyvät suurvaellukset 1911 ja 1968 hyvin, sen sijaan vuoden 1954 vaellus hyvin heikosti. Välivaelluksista ovat viimeiset havaittu hyvin alueellamme.

Suurvaellus eroaa välivaellukseseta vaeltajien lukumäärän lisäksi myös ajoittumisensa puolesta. Kun suurvaellus alkaa jo heinäkuun lopussa ja saavuttaa huippunsa kuukautta myöhemmin, niin välivaellus alkaa vasta elokuun loppupuolella ja saavuttaa huippunsa syyskuun lopussa.

Suurvaelluksessa vuonna 1911 on samanlaisia piirteitä kuin on välivaelluksessa 1977, sillä vuoden 1977 välivaelluksessa vaellusvietin heikkeneminen näkyi paikallisten lintujen runsaudessa, ja hakkeja nähtiin elokuun lopusta joulukuulle huipun sattuessa lokakuun loppupuolelle, kuten vuonna 1911.

1970-luvulla ja 1980-luvun alussa hakit ovat vaeltaneet tai liikehtineet lähes joka vuosi jossakin määrin. Vaeltajien esiintymisajankohta on vaihdellut runsaasti, kuten kuvasta 12 on jo voitu päätellä.

Suurvaellus on tapahtunut keskimäärin 25 vuoden välein ja välivaellus on havaittu keskimäärin kolmentoista vuoden välein, niinpä voidaan ennustaa siperialaisten hakkien ryntäävän maahamme ja maakuntaamme seuraavaksi 1990-luvun alkuvuosina.

Osa saariston vaellushavainnoista on voinut koskea nimirodun yksilöitä, mutta suurempaa nimirodun vaellusta ei ole Suomessa koskaan havaittu. Etelä-Ruotsissa on havaittu Tanskaan ja Saksaan matkaavia paksunokkia vuosina 1929 ja 1940 sekä viimeksi vuonna 1975.

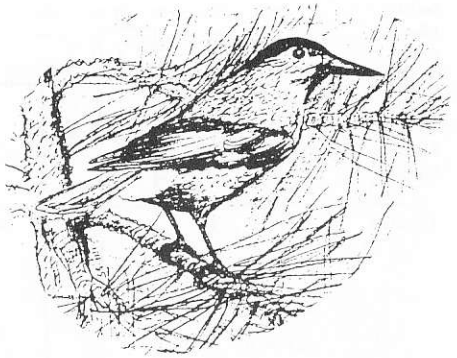

Kirjallisuutta

HAARTMAN, L. von ym 1969: Pohjolan linnut värikuvin.

HILDEN, O., TIAINEN, J. & VALJAKKA, R. (toimituskunta) 1979: Muuttolinnut. Kirjayhtymä, Helsinki.

HYYTIÄ, K., KELLOMÄKI, E. & KOISTINEN, J. (toimittajat) 1983: Suomen lintuatlas —SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki.

MINULLE PARAS PANKKI.

TOP

Muutamia lintuhavaintoja DDR:stä

Rauno Laine

Osallistuin 3.—9.5. Turun kaupungin nuorisovaltuuskunnan jäsenenä DDR:n matkaan. Kyseessä oli edustusmatka, ohjelmaa riitti aamusta iltaan. Lintujen katselu laajemmassa mielessä ei siis ollut mahdollista, mutta bussin ikkunoista ja satunnaisilla pysähdyspaikoilla voi saada kalpean kuvan maan toukokuun alun linnustosta. Allaolevassa muutama mielenkiintoisempi havainto:

Merimetso kymmenkunta Rostockin satamassa.

Harmaahaikara joitakin yksilöitä valtateiden varsilla. **Kattohaikara** näytti olevan kohtalaisen runsaslukuinen ainakin maan pohjoisosissa, Stralsundissakin esim. kolme pesää, jossa pesintä jo 5.5. täydessä käynnissä, lisäksi siellä täällä maanteiden varsilla.

Haarahaukka 2 yksilöä vasta tulomatkalla Berliinissä 9.5., lisäksi useita Milvus sp:tä. **Isohaarahaukka** 9.5. yksi hieman ennen Berliiniä. **Hiirihaukka & Sinisuohaukka** useita. **Tuulihaukka:** runsaslukuinen, tyypillinen kaupunkilintu. Jokaisen vanhan kaupungin tuomiokirkossa on oma tinnuparinsa.

Kurki runsaslukuinen valtateiden varsilla.

Mustatiira kaksi pohjoiseen muuttavaa Rostockin satamassa 8.5.

Turkinkyyhky: hyvin tavallinen kaupunkilintu, joka paikassa. **Turturikyyhky** huomattavasti harvalukuisempi, vain muutama Rostockin puistoissa.

Töyhtökiuru yksi laulava Rostockilaisen tehtaan verkkoaidalla 6.5. **Harmaasirkku** vain yksi laulava, johtunen tietenkin pysähdyspaikkojen vähyydestä. **Pikkuvarpunen** tavallinen.

Kaikki tyypilliset suomalaiset muuttolinnut, kertut ym. olivat jo saapuneet ja täydessä pesimistouhussa.

Lintuja varmasti näkisi, jos olisi tilaisuus viettää ao. maassa edes jonkin aikaa pelkästään niitä katsellen. Liikkumisrajoitukset tietenkin toisaalta estänevät intensiivisen tarkkailun.

Paikallisesta lehtikioskista löysin pari DDR:n valtakunnallisen Lintuyhdistyksen julkaisua, joten ainakin jossain mielessä ornitologiaa sielläkin lienee. Maan pohjoisosa on enimmäkseen nummea ja peltoa, Itämeren rannikolta löytyy jo mielenkiintoisen näköisiä pyökkimetsiä ja järviäkin.

Erikoispiirteenä todettakoon että useimmat moottoritiet ovat ilmeisesti vanhaa perua. Ne on koottu erillisistä laatoista, joiden välillä on sen verran rakoa, että kova ajaminen on mahdotonta; hyvä tapa säädellä nopeusrajoituksia...

Pyöräillen Varanginvuonolla

Rauno Laine

Kyllästyneenä opiskelun ja työnteon säännönmukaisuuteen päätin tässä menneenä kesänä heittäytyä pariksi viikoksi vapaalle ja ottaa suunnan pohjoiseen.

Tuumasta toimeen, kulkuvälineeksi sai kelvata vuosikymmenen vanha polkupyörä, eteenpäin silläkin pääsisi. Toki jo ennalta oli tiedossani se että lintumaailma heinäkuun puolivälin jälkeen pohjoisessa alkaa olla varsin hiljainen, hakemalla toki voisi jotain mielenkiintoista vielä löytää. Saisihan ainakin reippaan kuntoiluannoksen, jonka turvin talven pimeydessä jaksaisi taas kuunnella yliopiston penkeillä niinkutsuttua tiedettä.

Ensimmäinen ongelma tuli siinä mitä ottaa mukaan ja mitä ei. Rankan karsinnan jälkeen jäljelle jäänyt tavaramäärä hirvitti edelleen. No, ei niitä ainakaan selässä tarvitsisi kantaa niinkuin joskus aiemmin tunturivaelluksilla. Ja olinhan menossa linturetkelle, ei niinkään pelkälle pyörävaellukselle.

Polkupyörä kulki mukavasti junassa ja postibussissa, minä itse perässä. Pois bussista hyppäsin Utsjoen Kenesjärvellä. Ensimmäinen tuntuma matkaan oli lähinnä pistävä, tuhannet sääsket sekä mäkäräiset hyökkäsivät heti etelänmiehen kimppuun herkutellakseen aitoturkulaisella verellä, hyvin näkyi maistuvan. Sääskistä ei väliä, mutta vielä tätä kirjoittaessani kuukausi jälkeenpäin mäkäräisten pistosten arvet näkyvät jaloissani hyvin.

Joka tapauksesa löin teltan pystyyn järven rannalle ja aloin vilkuilla ympärilleni. Ensimmäinen näkemäni Lapin laji oli männikössä sirissyt tilhi.

Varhain seuraavana aamuna olin Kevon reitillä, kuunnellen ja katsellen Lapin heinäkuista hiljaisuutta. Eloa toivat ainoastaan pusikoissa tiksuttelevat sinirintapoikueet ja ainoina laululintuina vielä äänessä olevat pajulinnut ja punakylkirastaat. Tilhiä sirisi silloin tällöin ylitse ja jossain suolla soi kapustarinnan surumielisen haikea säe, hätääntynyt liro pysähtyy katsomaan outoa kulkijaa suomännyn latvaan. Polulla vastaani köpöttää riekkokoiras, joka minut huomattuaan päästää ilmoille nauravan vastalauseensa ja katoaa pusikon suojiin. Suolla joudun lapintiirojen ilmahyökkäyksen kohteiksi. Muuten on hiljaista ja rauhallista, Jäämereltä puhaltava raaka tuuli pyyhkii suon yli ja tuo mukanaan tihkusadetta.

Vielä samana iltana poljen tavaroineni Utsjoelle, pyörä narisee ja rutisee aluksi, mutta tottuu sitten tavaramäärään ja matka alkaa joutua. Muitakin on liikkeellä, toki lähinnä autoillen. Pyöräilijä herättää runsaasti huomiota, säälivät kai että mikähän hullu tuokin on. Jopa Hannu Velmala ilmestyy autoineen viereeni ihmettelemään jotenkin tutunnäköistä pyöräilijää.

Ailigastunturin radiomasto toivottaa tervetulleeksi Utsjoelle, sinnehän kiivettäisiin huomenna. Illalla seuraan aikani kuluksi lohenkalastusta Tenolla, etelänmiehet siellä yrittävät narrata viisaita pohjoisen kaloja? Ruoho lienee vihreämpää aidan toisella puolella, ainakin parhaimmat kalapaikat näyttävät olevan Norjan puoleisella rannalla. Muistan lukeneeni jostain että pula-aikoina ei saamelaisilla ollut mitään syötävää, oli tyydyttävä pelkästään poronlihaan ja loheen. Nyt näitä popsii "lanthalainen" suu amoollaan suurena herkkuna. Ja maksaa vielä suuret rahat.

Seuraava aamu näkee meikäläisen kapuamassa ylös Ailigastunturin rinnettä, seuralaisena tietenkin miljoona sääskeä. No, Ailigas toki on näitä kulttuuritunttureita joihin pääsee tietä pitkin huipulle asti. Se joka ensikertaa vierailee huipulla yllättynee Ailiggaan laajuudesta, paljakkaa riittää lähes silmänkantamattomiin.

Aidan vieressä lähtee jaloistani kierimään ruskea höyhenpallo, joka pian paljastuu keräkurmitsaksi. Lintu lähestyy metrin päähän ja alkaa oman teatteriesityksensä pyörien väkkäränä ympärilläni toinen siipi maata laahaten. Kauempana piipertää kaksi jo melko isoa poikasta pakoon varvikon suojiin. Vähän myöhemmin palaan samalle paikalle, mutten enää löydä jälkeäkään linnuista.

Muuten on Ailigas tyhjä, kiirunaakaan ei nyt löydy, varsinkin kun sääski-

lauma pakottaa melko pian siirtymään alemmas.

Perjantaina 19.7. pyöräilen Utsjoelta Norjan puolelle Skipagurraan, reitti seurailee koko matkan Tenon-Tanan vartta. Tähän vuodenaikaan on Tenon vesi todella matalalla, suuret hiekka- ja kivisärkät ammottavat kuivina joen keskellä. Lapintiira on tavallisin lintulaji.

Lähellä Nuorgamia maisemat alkavat jo muistuttaa Jäämeren maisemia, tie kaartaa jyrkästi pitkin tunturinrinnettä. Matkan ehkä yllättävin havainto oli pohjansirkku hiukan ennen Nuorgamia, harvemmin lajia enää tapaa näin ylhäällä. Myös muutama lapintiainen löytyi tienvarren metsiköistä. Matkan ensimmäinen piekana naukuu jossain tunturin yllä, kuulemani mukaan lajin pesintä tänä kesänä on ollut ennätyksellisen heikko.

Ylitän rajan ja alan blokata Norjan lajeja, ensimmäinen on meriharakka. Yövyn Skipagurran pikkukylässä ja jatkan seuraavana aamuna kohti Varanginvuonoa. Syyskukuntaan innostunut käki teltan vieressä toimi tehokkaana herätyskellona.

Tie laskeutuu jyrkästi kohti vuonon pohjukkaa, ja jo ylhäältä näen sen valtaisan lietealueen joka pohjukkaan on muodostunut. Mutta kahlaajat lienevät jo menneet, koko pohjukka ammottaa tyhjyyttään, vain meriharakoita, punajalkoja ja kaksi punakuiria, siinä kaikki.

Muuten vuonon rantaa on mukava pyöräillä, joskin tie Skipagurrasta eteenpäin on yhtä nousua, jossa kyllä voimat punnitaan. Jylhät maisemat korvaavat kyllä moninkerroin lihaksien maitohapot. Nessebyssä käyn jättämässä viestin norjalaisen ornarituttuni kotiin, mies itse on jossain saaressa lintuja tutkimassa.

Tämän päivän päätepiste on Vestre Jakobselv. Kylän takaa löytyy mukava kallio, jonka juurelta on kiva staijata merelle. Ja lintua liikkuu: satoja pikkukajavia virtaa vuonon pohjukasta päin, joukossa muutamia nuoriakin lintuja. Kajavien omintakeinen ääntely iskostuu taas kerran mieleen. Merelle ilmestyy kaksi kihua, toinen tumma merikihu, toinen vaalea jää valitettavasti liian kauas tunnistusta ajatellen, vaikutti leveäpyörstöiseltä. Yksinäinen kiisla tupsahtaa yllättäen eteeni. Suurempi yllätys lienee kuitenkin nuori suula, joka liittää vuonon pohjukasta päin, muutama minuuttia myöhemmin ilmestyy toinen, tällä kertaa kaksivuotinen. En odottanut näkeväni lajia näin sisällä vuonossa.

Jatkan aamulla Vadsöön, vuonon rannat muuttuvat jylhemmiksi, kunnes taas hieman ennen Vesisaarta tie sukeltaa jopa koivikkoon. Tämä osuus on pyöräilijälle mahdollisimman ikävä, koko välimatka on tietyön alla, kädet tärisevät vielä pitkään illallakin. Lisäksi ylämäkivoittoisuus jatkuu. Lintuakin toki näkyy, lähinnä nuoria haahkoja sekä kajavia, joita riittää joka lähtöön.

Itse Vesisaaresta olen muistaakseni kirjoittanut jossain aikaisemmassa jutussani, joten ei siitä sen enempää.

Totean vain ettei ollut kaupunki miksikään muuttunut sitten viimenäkemän, leiripaikkakin löytyy samasta kohtaa. Ruokapaikkaa on kaupungista muuten turha etsiä, krouvikin lopettaa ruokatarjoilun yhdeltä, muuta paikkaa ei sitten olekkaan. Vain illalla auki oleva hampurilaispaikka. Tämä todettakoon vain siksi ettei kenellekkään tulisi ikäviä yllätyksiä. Kaupungissa tapaan myös yllättäen jo aikaisemmin Lapissa tapaamani belgialaisornarin, juttua riittää kummankin maan lintuharrastuksen ominaispiirteistä. Kuulemma Belgiassakin on bongareita, alue toki lienee jonkin verran pienempi...

Retken pääkohde ja samalla kääntöpiste on Ekkeröyn lintuvuori, 15 km Vadsöstä eteenpäin. Jo päätieltä käännyttäessä kuuluu kajavayhdyskunnan jatkuvan tasainen kohina joka vuoren juurella muuttuu nousevaksi ja laskevaksi viidenkymmenentuhannen linnun äänten sekamelskaksi. Lintuja on mielettömästi, viimeistenkin tasanteet on "kajavoitettu", lähimmät pesivät metrin päässä katselutasanteesta. Pesintä tänä vuonna oli myöhässä, vasta muutama nuori lintu näkyi päässeen siiville. Alue on myös suosittu pysähdyspaikka muualtakin tulleille lintuharrastajille, autojen perusteella ainakin 7 kansakuntaa oli edustettuna.

Ekkeröyn vuorihan on suojelualuetta, mutta tasanteella saa kyllä liikkua vapaasti kunnei vain häiritse kajavia eikä muitakaan lintuja.

Näistä muista linnuista mainittakoon seuraavat:

Allihaahka, joita näkyi muutama vaihtopukuinen, Kyhmyhaahka joita löytyi muutama haahkojen joukosta. Vesilintuja oli todella paljon, satoja haahkoja, pikkuvesiäisiä, koskeloita, pilkkasiipiä, muutama lapasotka, riskilöitä sekä yksi ruokkikin. Pesivinä lajeina mm. pulmunen ja ka - pustarinta. Korppipariskunta seuraili tiiviisti kajavayhdyskunnan tapahtumia, ehkäpä herkkupalan toivossa. Kahlaajia ei taas ollut ensinkään, pakollisten meriharakoiden ja punajalkojen lisäksi vain yksinäinen pikkukuovi.

Tuntumaa nopeaan säätilanvaihdokseen saan seuraavana päivänä, aamu on helteinen ja kaunis, iltapäivällä riehuu jo valtaisa myrskytuuli ja taivaalta ryöppyy esteettömästi vettä, aiheuttaen teltassa täydellisen katastrofin ja pakottaen siirtymään nopeasti sisätiloihin.

Tiistaina 23.7. urakoin polkemalla Vadsöstä samantien Nuorgamiin, leppoisa myötätuuli ja viuhuvat alamäet vauhdittitivat matkaa. Joskin nousu vuonon pohjukasta ottaa koville.

Viimeisenä varsinaisena lintukohteenani on seuraavana päivänä Nuorgamin Pulmankijärvi. Järven päähän asti on hyvinkin pyörällä ajokelpoinen tie, siitä eteenpäin pyörällä ajokelvoton. Ilokseni huomaan että sääsket ovat muutaman päivän sisällä vähentyneet huomattavasti, nyt voi jopa pysähtyä ilman syödyksi tulemisen pelkoa.

Järvellä on aika hiljaista, joutsenpariskunta soutelee rauhassa vastarannalla, harmaalokit ja lapintiirat kisailevat keskenään. Rannasta löytyy muutama lapintiainen sekä riekkokoiras, piekana naukuu jossain tunturin takaa. Norjassa näin myös lennossa olevan piekanapoikueen, joten ainakin täällä ihan pohjoisessa sitä jonkinverran tänäkin vuonna on. Mainittakoon vielä suonpainanteiden tyyppilintu lapinsirkku niin tärkeimmät lajit lienevätkin tulleet mainituiksi, ei siis mitään kovin ihmeellistä, mutta kuitenkin tyypillistä pohjoisen heinäkuun lajistoa tuli matkan aikana nähtyä.

Lopuksi muutama vinkki sille joka ehkä suunnittelee vastaavanlaista pyörähommaa: ensinnäkin on todettava että Lappi ja Pohjois-Norja eivät todellakaan ole mitään koko perheen viikonloppupyöräilykohteita, usko voi loppua isommiltakin toistuvissa nousuissa, toisaalta jyrkät laskut heiluttavat tavaroilla lastattua pyörää hyvinkin paljon, ainakin ohisuhahtelevia autoja lienee silloin syytä varoa. Löytyy myös yllättävän paljon tietyön alla olevia soratieosuuksia. Huomioitava on myös jyrkästi vaihtelevat säät. Mutta sille joka lähtee matkaan sillä mielellä ettei pahemmin stressaa näistä eikä muistakaan matkan aikana tapahtuvista takaiskuistakaan, pohjoinen tarjoaa mahtavia elämyksiä. Paljon enemmän ehtii nähdä pyöräilijä kuin se joka vain istuu nopeasti kiitävässä autossa.

Tässä muutama mieleeni juolahtanut totuus pyöräretkistä, kutsuttakoon niitä vaikka Raunon rautaisiksi pyöräilylaeiksi: 1. Pyörästä pettää ensinnä se osa johon sinulla ei ole varaosia mukana. 2. Ensimmäisenä tarvitsemasi tavara on satulalaukussa alimmaisena. 3. Kovimmat vastatuulenpuuskat sattuvat kun olet polkemassa ylämäkeä.

Ette usko vai, kokeilkaa...

Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry:n toimintakertomus 1984

Rauno Laine & Ari Laine

Hallitus

Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry:n hallitukseen kuuluivat vuonna 1984 seuraavat henkilöt:

puheenjohtaja	Rauno Laine	(11/11)
varapuheenjohtaja	Hannu Lahtonen	(2/11)
vpj. 13.9.—31.12.	Esa Karhilahti	(6/11)
sihteeri	Arje Keskinen	(10/11)
rahastonhoitaja	Sinikka Jalonen	(10/11)
tiedotevastaava	Esa Halsinaho	(9/11)
pönttömyyntivastaava	Vesa Multala	(10/11)
pönttömyyntivastaava	Ari Laine	(7/11)
LYL-aluevastaava	Hannu Klemola	(9/11)
kirjamyyjä	Annika Forsten	(10/11)

Suluissa olevat lukemat osoittavat kuinka monta kertaa kyseinen henkilö on ollut läsnä hallituksen kokouksissa toimintavuoden aikana.

Hallituksen kokouksissa oli läsnä myös muita yhdistyksen jäseniä, heistä useimmin arkistonhoitaja Juhana Piha (6/11). Hallitus kokoontui vuoden aikana yksitoista kertaa, joista pöytäkirjoihin kertyi 185 pykälää (vuonna 1983 yhdeksän kokousta ja 148 pykälää).

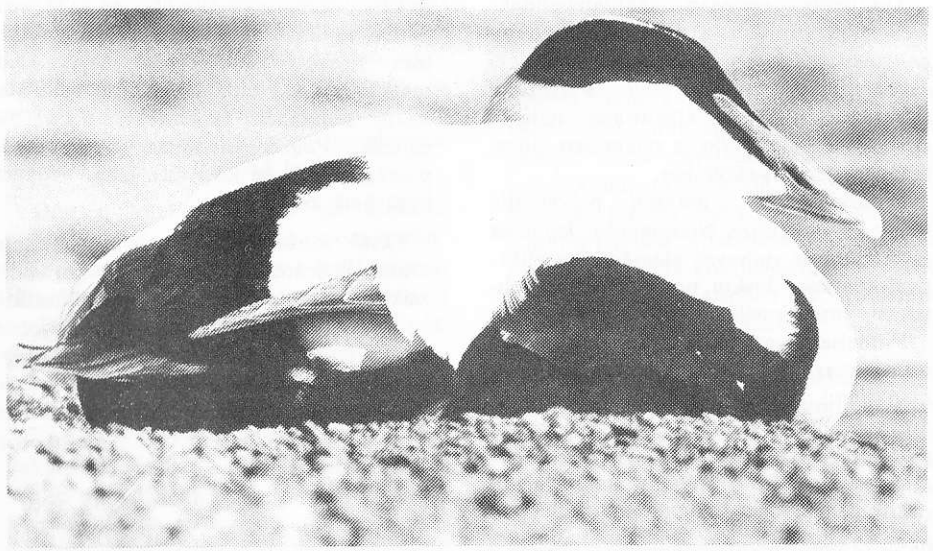

Joulukuun kokouksessa nähtiin mm. Matti Vallan luontokuvia.

Yhdistyksen kokoukset

Yhdistys kokoontui keväällä viidesti ja syksyllä neljästi. Kokoukset pidettiin edelleen Turun Yliopiston tiloissa. Osanottajaluetteloiden mukaan kokousten yhteinen osanottajamäärä oli 560 henkeä, keskimäärin 62 henkilöä kokousta kohden. Eniten kuulijoita keräsi helmikuun kokous jossa oli kuulijoita peräti 103, toiseksi eniten maaliskuun kokous, jossa osanottajia oli 77.

Uusia jäseniä hyväksyttiin vuoden aikana yhteensä 58, yhdistyksestä erosi 7 ja jäsenmaksujen laiminlyönnin vuoksi erotettiin 39 henkilöä. Vastaavat luvut 1983 olivat 42-7-15. Yhdistyksen jäsenmäärä vuoden 1984 lopussa oli 449.

Toimintavuosi oli kokousohjelmien puolesta kovatasoisin mitä yhdistyksessä on koskaan ollut. Yhdistyksen jäsenillä oli tilaisuus kuulla oman alansa huippuasiantuntijoita. Tarjonta oli myös varsin monipuolista.

Kokouksissa kuultiin vuoden aikana seuraavat esitelmät, suluissa osanottajien määrä kussakin kokouksessa:

1.2.	Lasse Kosonen	"Kannattaako tiirojen pesiä katolla"	(52)
28.2.	Nick Riddiford	"Fair Isle and its birds"	(103)
20.3.	Ilkka Koivisto	"Australian linnut"	(77)
17.4.	Rauno Tenovuo	"Lintuharrastajana ja retkeilijänä 1930-luvun Suomessa"	(51)
15.5.	Leo Karlsson	"Linturetkellä Israelissa"	
	Rauno Laine	"Tietokilpailu linnuista"	(52)
17.9.	Lars von Haartman	"Punakylkirastaista"	
	Rauno Laine	"Äänitietokilpailu linnuista"	(57)
23.10.	Kyösti Kielo	"Eläintentäyttäjä ennen ja nyt"	(46)
19.11.	Leo Karlsson	"Määrityskilpailu 1984"	(65)
18.12.	Annika Forsten, Henry Lehto, Matti Valta, Juha Vuorinen	"Luontokuvia"	(57)

Helmikuun kokous oli historiallinen. Yhdistyksen jäsenillä oli ensimmäistä kertaa tilaisuus kuulla ulkomaista huippuornitologia. Englantilainen Nick Riddiford tutkii työkseen Fair-saaren lintuja. Hänen esityksensä tarjosikin runsaasti mielenkiintoista asiaa tästä kuuluisasta lintupaikasta. Yhdistys järjesti seuraavana päivänä hänelle tutustumiskierroksen Turun alueen talvisiin lintupaikkoihin.

Retket ja kurssit

Yhdistyksen ensimmäinen kevätretki järjestettiin 15.4. Porkkalanniemelle sekä Espoon Finnånlahdelle. Retkelle osallistui 42 lintuharrastajaa. Parhaimpia havaintoja olivat harmaasorsa ja kaksi liejukanaa Finnånlahdella, Porkkalassa havainnointia haittasi huono sää.

Toinen kevätretki tehtiin 19.5., kohteena jälleen Porkkalanniemi. Osallistujia retki keräsi 45. Paras havainto oli kallion ohi lentänyt jääkuikka, joka oli monelle nuorelle retken osallistujalle ensimmäinen havainto ko. lajista. Lisäksi päivän aikana muutti noin 1500 sepelhanhea. Lisäksi havaittiin laulava idänuunilintu kaivon vieressä.

Ensimmäinen syysretki oli vuorossa

1.9., kohteena Porin Yyterin kahlaajarannat. Retkelle osallistui 35 henkeä. Huolimatta retken aikana sattuneista vaikeuksista (bussi juuttui Yyterin hiekkaan) saivat osallistujat nähdä runsaasti kahlaajia sekä myöhemmin päivällä Fleiviikin niityllä mukavaa petomuuttoa sekä useita harmaahaikaroita.

Toinen syysretki tehtiin 6.10. Porkkalanniemelle. Paras havainto oli kallion ohi lentänyt nuori merikotka. Retkelle osallistui 45 linnuista kiinnostunutta.

Yhteistyössä nuorisotoimiston kanssa järjestettiin 12.5. linturetki Mietoisten Mynälahdelle ja Taivassalon Kolkanaukolle. Retki oli maksuton ja sille osallistui noin 30 lintuharrastajaa.

Perinteinen yölaulajaretki suuntautui Paraisille 8.6. Tämäkin retki on maksuton ja järjestettiin yhdessä nuorisotoimiston kanssa. Retkelle osallistui 20 henkilöä.

Yhdistyksen puheenjohtaja veti 2.6. Liedon kunnan järjestämää linturetkeä Liedon Nautelankosken ympäristössä. Retkellä oli mukana 15 linnuista kiinnostunutta.

Yhdistyksen puheenjohtaja kävi myös esitelmöitsemässä lintujen muutosta Lausteen luontokerhossa.

Leo Karlsson järjesti toimintavuoden aikana kokousten yhteydessä harrastajatutkintoja, joissa jäsenet saivat testata lintujentunnistamistaitojaan. Karlsson näytti kerrallaan 30 diakuvaa eri lintulajeista, nämä oli pyrittävä tunnistamaan lajillen. Tutkinnossa korostetaan kuitenkin kriittisyyttä, ei ole syytä määrittää ellei ole varma oikeasta tunnistuksesta. Tutkinto järjestetään yhteistyössä muiden Suomen lintuyhdistysten kanssa. Vuoden aikana tutkintoon osallistui 60 henkilöä, joista hyväksyttiin 15. Vuoden aikana järjestettiin neljä tutkintoa.

Pienryhmätoiminta

Yhdistyksen jäsenillä oli mahdollisuus osallistua eri toimikuntiin. Yhdistyksessä toimivat seuraavat toimikunnat:

Petolintutoimikunta vastasi alueen petolintujen kartoituksesta sekä pönttöjen toimittamisesta pöllöille. Vetäjänä toimi Seppo Pekkala.

Jurmon lintuasematoimikunta kokoontui tarpeen vaatiessa asemanhoitaja Jouni Saarion johdolla. Toimikuntaa työllistivät rengastukseen sekä Jurmon kurinpitoon liittyvät asiat. Toimikunta vastasi asemalla suoritetun havainnointityön kontrolloinnista ja organisoinnista.

Havaintotoimikunta vastasi yhdistyksen havaintojen keruun organisoinnista sekä vuodenaikaiskatsausten laadinnasta yhdistyksen lehteen. Toimikuntaa johti Hannu Klemola.

Projektitoimikunta kartoitti alueen yölaulajia. Toimikuntaa johti Juhana Piha.

Urheilutoimikunta keskittyi etupäässä jalkapalloon. Lajissa oltiin mukana TUPIN A2-sarjassa. Urheilun yhdistykselle tuoma PR-arvo on huomattava.

Jurmon lintuasema

Toiminta oli edellisten vuosien tapaan jälleen erittäin vilkasta. Pyrkimyksemme on saada kattava miehitys muuttoajoiksi keväisin ja syksyisin sekä jäätilanteesta riippuen myös joulu-tammikuuksi. Yhteensä miehityspäiviä tuli noin 250, mikä kattoi kaikki tärkeimmät jaksot.

Havainnoitsijoita kävi asemalla asemalomakkeiden mukaan yli 150. Päämiehityksestä vastasivat Olli Vesikko, Rolf Karlsson, Esko Tarponen, Pekka Rintamäki sekä Matti Nieminen.

Suhteet saarelaisiin pysyivät hyvinä, vaikka ongelmiakin oli.

Asemaa kunnostettiin jälleen kesällä. Nyt olivat vuorossa ulkoseinät, jotka uusittiin ja maalattiin. Talkooporukkana vanhaan tapaan Veijo Vänskä ja kissa.

Asematoimikunta ja yhdistyksen hallitus joutuivat vuoden aikana puuttumaan tavallista useamman henkilön käyttäytymiseen lintuasemalla, syynä piittaamatto-

Linnustonsuojelutoimikunnallekin riittäisi kyllä tehtävää, onhan ihmisen ja luonnon sopusointu jo historiaa. Kuva Seppo Rytkönen.

muus aseman säännöistä, joita jokaisen on noudatettava.

Hallitus teki syksyllä päätöksen jolla kiellettiin harvinaisista lajeista ilmoittaminen saarelta ja telttailemineen määrättynä aikana. Koska kiellot kuitenkin perustuivat osittain vääriin ja epävarmoihin tietoihin, päätti hallitus, neuvoteltuaan asiasta saarelaisten kanssa, kumota mainitut kiellot.

Aseman toimintamuodot olivat vanhaan tapaan rengastus ja kahlaajareitillä lepäilevien kahlaajien laskenta. Varsinaista systemaattista muutonseurantaa ei suoritettu. Sen sijaan kaikki muuttavat ja paikalliset linnut merkittiin ohjeiden mukaisesti asemalomakkeelle. Joillakin asemallakävijöillä tuntuu edelleen olevan vaikeuksia lomakkeen täyttämisessä oikealla tavalla.

Verkoilla rengastettiin 31.3.—9.6., 15.—31.8. sekä 7.9.—14.10. lähes päivittäin. Muina aikoina oli satunnaista verkkopyyntiä sekä kahlaajien katiskapyyntiä. Poikaspyyntiä harjoitettiin myös enemmän kuin vuosiin.

Jurmon pyydystilanne on seuraava: 12 tiheäsilmäistä ja 5 acci-verkkoa, noin 20 katiskaa, haukkahäkki sekä siemenpyydys.

Kulunut vuosi oli verkkorengastuksen kannalta hyvä. Ilmat olivat suotuisat. Keväällä rengastettiin yli 5000 lintua, mutta syksyllä vain vähän yli 3000 lintua vaikka kausi oli pitkä. Vuoden kokonaismäärä oli 8726. Näistä oli punarintoja 2405, hippiäisiä 1454 ja laulurastaita 565. Uudet acci-verkot näyttivät heti tehonsa ja pitkälti niiden ansiosta varpushaukkasaalis oli 173 (kahtena edellisenä vuonna 222). Muita acciverkkoon joutuneita lajeja olivat mm. lehtokurppa (14). käki (14), sarvipöllö (15), lisäksi eräät kahlaajat ja tiirat.

Erikoisimmat rengastukset olivat harjalintu (1), alppirautiainen (1), pensassirkkalintu (2), mustaleppälintu (3), sepelsieppo (1), kirjosiipiuunilintu (1), keräkurmitsa (1) sekä sepelhanhi (1), kyseinen laji juostiin kiinni.

Muita saarella vierailleita harvinaisuuksia olivat mm. jalohaikara, punapäänarsku, alaskansirri, avosetti (useita), mehiläissyöjä (jopa 13:n yksilön parvi), kirjosiipiuunilintu sekä ruusukottarainen.

Vaelluslintujen osalta vuosi oli yksi heikoimmista. Sarvipöllöjä oli paljon, helmipöllöjä neljä ja muut ns. vaelluslinnut kateissa.

Jurmon tunnetuimmista lajeista tunturipöllö nähtiin vain pari kertaa, mutta merisirrejä oli erittäin paljon, parhaimmillaan jopa 69. Parvi oli ilmeisesti kaikkien aikojen suurin syysparvi Suomessa. Merisirrien yhteismäärä oli varovaisesti arvioiden yli sata yksilöä.

Tutkimustoiminta

Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto ry. käynnisti keväällä 1984 Suomen peltolinnuston tilan ja muutosten tutkimuksen. Tarkoituksena on selvittää Suomen peltolinnuston tila sekä siinä noin puolen vuosisadan aikana tapahtuneet muutokset. Lisäksi tutkittiin eräiden keskeisten peltolintulajien ympäristönkäyttöä ja ekologiaa.

TLY osallistui omalla alueellaan tähän tutkimukseen. Työn käytännön järjestelyistä vastasi Vesa Multala. Laskentoihin osallistui alueellamme 14 henkilöä, jotka tutkivat yhteensä 28 peltoa tai koealaa. Tutkittavien alueiden koko vaihteli yhdestä kahteensataan hehtaariin. Tarkoituksena oli saada tutkittua mahdollisimman monta eri kokoista peltoaluetta. Kaikkiaan tutkimuspelloilla havaittiin 49 lintulajia, joista pesivien osuus 30—32 lajia. Tutkimuksesta on laadittu raportti Ukulin numeroon 3/84, josta ilmenevät muut tutkimukseen liittyvät seikat.

Yhdistyksen puheenjohtaja toimi kesällä Ruissalon luontovalvojana ja suoritti työn ohessa lintulaskentoja; peltolintulaskentaa sekä pesivien lajien kartoitusta.

Yhteensä Ruissalossa havaittiin 15.5.—20.6. 102 lintulajia, joukossa muutamia

Ruissalossa harvinaisia lajeja kuten mm. lampiviklo, pikkusieppo, sepelhanhi, merikihu sekä kolme kuhankeittäjää. Lisäksi Ruissalossa lauleli kesällä yhteensä 42 satakieltä, viitakerttunen ja pari luhtakerttusta.

Projektitoimikunta jatkoi työtään alueen yölaulajakannan selvittämiseksi.

Lisäksi jäsenet suorittivat omia paikallisia tutkimuksiaan, joista toivottavasti saadaan myöhemmin lukea Ukuleissa.

Aluerarireettikomitea (ARK)

ARK jatkoi toimintaansa entiseen tapaan. Toimintavuonna komiteaan kuuluivat seuraavat henkilöt:

puheenjohtaja	Esa Lehikoinen
varapuheenjohtaja	Tom Lindroos
sihteeri	Tapani Numminen
jäsen	Leo Karlsson
jäsen	Olli Tenovuo
varajäsen	Rurik Baarman
varajäsen	Ari Linna
varajäsen	Kari Salonen
varajäsen	Juha Varrela

ARK piti toimintavuoden aikana neljä kokousta, joissa käsiteltiin 128 havaintoa. Näistä 39 oli RK:n alaisia ja 89 ARK:n alaisia. ARK hyväksyi havainnoista 105 (82%) ja hylkäsi 23 (18%).

Eniten havaintoja palautettiin mustaleppälinnusta (23). Sen jälkeen seurasivat harmaasorsa (16), isolokki (16), heinäkurppa (15) sekä tundraurpiainen (11).

Arkistot

Lintuhavaintoarkisto: arkistossa olevan tiedon määrä kasvoi toimintavuoden aikana. Se sisälsi vuoden lopussa noin 30 000 arkistokorttia, joista noin 24 000 koski harvinaisia lintulajeja ja loput harvinaisia pesintöjä tai muita mielenkiintoisia havaintoja.

Arkistoja käytettiin vuonna 1984 laadittaessa laji-, rarireetti- sekä vuodenaikaiskatsauksia Ukuliin. Perusteellinen lajikatsaus Ukuliin tehtiin härkälinnusta, luhtakanasta ja kuhankeittäjästä.

Pyydettäessä lähetetään arkistosta havaintoja myös muualle Suomeen, mm. LYL:n raporttitoimittajille.

Toimintavuoden aikana arkisto sai myös uudet säilytystilat. Vesa Multala teki hallituksen toimeksiannosta vanhaa huomattavasti tilavamman ja laadukkaamman arkistokaapin, joka oli tarpeellinen parannus yhä laajenevalle arkistolle. Arkistoa hoiti Juhana Piha.

Järvilintuarkisto: Vuonna 1975 perustettuun järvilintuarkistoon on kerätty mm. seuraavia tietoja toimialuemme järvistä ja lammista: (1) kaikki järvellä havaitut lintulajit yksilömäärineen (koskien myös rantalajeja), (2) suo- ja kalliorannan sekä kaislikon osuus koko järven rantaviivasta, (3) kasvisto, (4) kesämökkien määrä, (5) muut mielenkiintoiset tiedot (mm. kalakantaa ja veneilyä koskevat). Arkiston perusteella arvioidaan järvien ja lampien vesilintutuottoa.

Keväällä 1981 aloitetun Varsinais-Suomen järvilinnustoinventoinnin tulokset täydentävät monelta osin arkiston tietoja. Järvilinnustoinvennoinnin tärkeimmät tavoitteet ovat järvilinnuston koostumuksen, määrän ja alueellisen jakautumisen selvittäminen maakunnassa. Samalla saadaan aineistoa erikokoisten ja -tyyppisten järvien vertailuun. Arkistosta vastasivat entiseen tapaan Esko Gustafsson ja Asko Suoranta.

Lintulehtiarkisto: Yhdistyksellä oli toimintavuoden aikana vaihtoyhteydet kaikkiin LYL:n jäsenjärjestöön sekä seitsemään muuhun yhteisöön. Uudet vaihtoyhteydet solmittiin Ostrobotnia Australis-seuran ja Karjalan Museon kanssa.

Lehtiarkisto sisälsi vuoden vaihteessa noin 1500 julkaisua. Toimintavuoden aikana oli arkistoon saapunut mm. seuraavien kotimaisten lintulehtien numeroita: Aureola, Aves, Corvus, Hippiäinen, Keski-Suomen linnut, Kokko, Lintukymi, Lintumies, Lintuviesti, Lounais-Hämeen

luonto, Ornis Botnica, Ornis Fennica, Ornis Karelica, Päijät-Hämeen linnut, Satakunnan linnut, Savon luonto, Siipipeili, Siipirikko, Siivekäs, Sirri, Suomen Riista, Suomenselän linnut, Tringa ja Ukuli. Ruotsalaisista lintulehdistä mm. Fåglar i Norrköpingstrakten ja Vingspegeln Lisäksi on sekalainen joukko muita julkaisuja, mm. yhteenveto Merenkurkun öljykatastofista kuluneena vuonna.

Arkisto on kaikkien jäsenten käytettävissä. Lehtiä saa lainata kotiin, lainaaika on puoli vuotta. Arkistosta vastasi Vesa Multala.

Yhteydet

Yhdistyksellä oli yhteydet kaikkiin Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton jäsenjärjestöihin sekä muutamaan liiton ulkopuoliseen järjestöön. Vuoden aikana solmittiin uudet yhteydet em. yhteisöjen kanssa sekä luotiin myös yhteydet Turun ystävyyskaupungin, Göteborgin, vastaavan yhdistyksen kanssa tavoitteena informaatio- ja harrastajavaihto yhdistysten välillä. Pääasiassa yhteistyö on lintutieteellisen aineiston vaihtoa, myös retkiä suunnitellaan.

Lintutieteellisten Yhdistysten Liitossa yhdistyksellä oli liiton hallituksessa kaksi edustajaa: Arto Kalliola toimi liiton rahastonhoitajana ja Antti Karlin LYL:n toiminnanjohtajana.

Liiton edustajistossa TLY:llä oli viisi edustajaa: Rauno Laine, Juha Vuorinen, Hannu Lahtonen, Juhana Piha sekä Juha Kääriä. Liiton sääntöjen mukaan jokainen jäsenyhdistys saa edustajan jokaista alkavaa sataa jäsentä kohti.

LYL:n edustajisto kokoontui toimintavuoden aikana kaksi kertaa. Sääntömääräinen kevätkokous pidettiin 25.3. Kokkolassa. Kokousta edelsi vesilintusymposio. TLY:n edustajana kokouksessa oli Rauno Laine.

Liiton sääntömääräinen syyskokous pidettiin Kuopiossa 23.10., samassa yhteydessä järjestettiin vesilintusymposio. TLY:n edustajana oli Arto Kalliola (valtakirjoilla yhdistyksen LYL-edustajilta). Kokouksessa valittiin vuoden 1985 projektilajeiksi kuikka ja joutsen.

Vuoden lopussa LYL:n jäsenyhdistysten toimialueet kattoivat koko maan. Jäseniä lintuharrastusyhdistyksissä oli noin 6000.

Suomen Lintutieteellinen Yhdistys ry. täytti helmikuussa 60 vuotta. Juhlakokous ja iltajuhla pidettiin Helsingissä. Puheenjohtaja Rauno Laine luovutti SLY:lle muistoksi yhdistyksemme viirin ja edusti TLY:tä myös iltajuhlassa. Juhlakokouksessa esitelmöi ruotsalainen muuttolintututkija Thomas Ahlerstam.

25.6.—6.7. pidettiin Kuusamossa ensimmäiset valtakunnalliset lintuharrastuspäivät. TLY oli mukana esittein yhdistyksen toiminnasta sekä Jurmon lintuasemasta.

Julkaisu-, tiedotus- ja PR-toiminta

Yhdistyksen lintulehti Ukuli ilmestyi nelinumeroisena joukkojulkaisuna yhteissivumäärän ollessa 188. Ukuli painettin nyt ensimmäisen kerran kirjapainossa ja lehden ulkoasu paranikin huomattavasti.

Kyseessä oli Ukulin 15. vuosikerta. Paitsi jäsenille, Ukulia myytiin myös valtakunnallisen lintulehtipaketin kautta, tilaajia oli 186. Lisäksi lehti postitettiin vaihtojulkaisuna kolmellekymmenelle yhdistykselle ja yhteisölle. Lehden kokonaispainosmäärä numeroa kohti oli noin 700 kpl. Ukulin päätoimittajana toimi edelleen Tuukka Pahtamaa.

Jäsentiedote ilmestyi kymmenen kertaa, yhteissivumäärältään 72. Kokouskutsujen ohella tiedotteet sisälsivät tietoa mm. toimikunnista, Jurmon lintuasemasta, tutkimuksista, jäsenten osto- ja myyntitarjouksia ym.

Tiedotevastaavana toimi Esa Halsinaho. Vuoden viimeisen tiedotteen mukana lähetettiin kaikille jäsenille TLY:n toimintaa koskeva laajamittainen jäsenkysely. Lisäksi kaikki vuoden aikana yhdistykseen liittyneet uudet jäsenet saivat TLY:n toiminnan peruslinjoista kertovan infon.

Julkisia tiedotusvälineitä käytettiin hyväksi yhdistyksen toiminnan tunnetuksi tekemisessä. Yhdistyksen jäsenten kirjoituksia julkaistiin mm. Turun Sanomissa sekä Turkulaisessa ja muissa paikallislehdissä. Kokouksista ilmoitettiin Turkulaisen sivuilla.

Yhdistyksen jäsenet antoivat lausuntoja eri aiheista sekä alueradioon että myöskin valtakunnanverkkoon, yleisradioon.

Talous

Yhdistyksen talous on edelleen hyvällä pohjalla. Velkoihin ja lainoihin ei ole tarvinnut turvautua. Rahaa oli toimintavuoden lopussa sidottuna käyttö- ja vaihto-omaisuuteen, lähinnä lintuoppaisiin ja linnunpönttöihin.

Yhdistyksen talous rakentui pitkälti mainittujen artikkelin myyntiin. Linnunpönttöjä kaupattiin sekä suorana torimyyntinä että puhelinmyyntinä. Torilla oltiin myymässä keväällä neljä kertaa ja syksyllä kerran. Yhteensä pönttöjä myytiin noin 700 kpl. Pönttömyyntivastaavina toimivat tuloksekkaasti Vesa Multala ja Ari Laine.

Kirjamyynnistä vastasi Annika Forsten.

Muita tärkeitä tulolähteitä olivat jäsenmaksut sekä lehden ja tiedotteen mainostulot. Myös lintulehtipaketin kautta saadut tulot olivat tärkeitä.

Avustuksia yhdistys sai kaupungilta yhteensä 5000 mk sekä Varsinais-Suomen kunnilta 2000 mk käytettäväksi Varsinais-Suomen linnut kirjan toimittamiseen.

Suurimman yksittäisen menoerän muodosti Ukulin painatus. Rahaa kului myös tiedotustoimintaan sekä Jurmon lintuaseman ylläpitoon. Yhdistyksen järjestämät retket eivät tuota voittoa, ne järjestetään omakustannusperiaatteella.

Yhdistyksen puolesta

RAUNO LAINE
puheenjohtaja

ARI LAINE
sihteeri

Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry
TASE 31.12.1984

VASTAAVAA		
Rahoitusomaisuus		
PSP-tili TU 5138 66-3	6.634,21	
SYP 205721-65063	789,85	
Kassa	49,80	
Tilisaamiset	1.000,00	8.473,86
Vaihto-omaisuus		
Pönttövarasto	1.811,00	
Opasvarasto	4.536,00	6.347,00
Käyttöomaisuus		
Kalusto	3.615,00	
Jurmon rakennus	100,00	3.715,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ		18.535,86
VASTATTAVAA		
Vieras pääoma		
Tilivelat		8.160,71
Oma pääoma	Pääoma 1.1.84	8.501,69
Tilikauden tulos	1.873,46	10.375,15
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		18.535,86

Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry

TULOSLASKELMA 1.1.—31.12.1984

1. VARSINAINEN TOIMINTA		
1.1 Opintotoiminta		
1.1.1 Kulut		
LYL:n jäsenmaksu	1.296,00	
LYL:n matkakulut	617,00	1.913,00
1.2 Tiedotustoiminta		
1.2.1 Tuotot		
Jäsentiedote, mainokset		600,00
1.2.2 Kulut		
Jäsentiedote, painatus	1.807,60	
postitus	2.652,55	
toimitusk.	581,70	
Salivuokrat	555,00	
Esitelmäkulut	386,66	
Muut kulut	352,00	6.335,51
1.3 Arkistot		
1.3.1 Kulut		47,50
1.4 Jurmon lintuasema		
1.4.1 Tuotot		
Asemamaksut		2.390,00
1.4.2 Kulut		
Aseman kunnostus	1.120,90	
Lämmitys- ja kaasumenot	18,40	
Rengastus	4.820,80	
Vakuutus	124,40	
PR + muut kulut	1.042,56	7.127,06
1.5 Leiri- ja retkeilytoiminta		
1.5.1 Tuotot		
Kevätretkitulot	2.560,00	
Syysretkitulot	1.535,00	4.095,00
1.5.2 Kulut		
Kevätretkimenot	2.400,00	
Syysretkimenot	2.285,00	4.685,00
1.6 Julkaisutoiminta		
1.6.1 Tuotot		
Ukulin tilausmaksut	100,00	
Ukulin irtonumeromyynti	154,00	
Ukulin mainostulot	2.500,00	
Lintulehtipaketti	4.094,00	6.848,00
1.6.2 Kulut		
Ukulin painatus	15.105,00	
Ukulin postitus	2.210,35	
Ukulin toimituskulut	1.000,00	18.315,35
SIIRTO		- 24.490,42

SIIRTO		-24.490,42
1.7 Lintuoppaiden myynti		
1.7.1 Tuotot		
Kahlaajaopas	674,00	
Peto-opas	448,00	
Lintuharrastusopas	398,00	
Ruissalo-opas	657,21	
Sorsaopas	1.001,00	
Lintuvesi-inventoinnit	5,00	
Atlas-kirja	1.610,00	4.793,21
1.7.2 Kulut		
Oppaiden osto	4.551,00	
Oppaiden postitus	267,30	
Varaston muutos	-1.647,30	3.171,00
1.8 Toimikunnat		
1.8.1 Kulut		
Petolintutoimikunta	77,15	
Urheilutoimikunta	250,00	327,15
1.9 Hallinto		
1.9.1 Kulut		
Posti- ja puhelinkulut	1.695,65	
Postilokeron vuokra	15,00	
Monisteet	1.598,95	
Toimistotarvikkeet	1.010,85	
Hallituksen kokouskulut+PR	1.370,90	
Sähkekulut	35,00	5.725,95
VARSINAINEN TOIMINNAN KULUJÄÄMÄ		-28.921,31
2. VARAINHANKINTA		
2.1 Linnunpönttöjen myynti		
2.1.1 Tuotot		
Torimyynti	3.891,00	
Muu myynti	15.071,00	18.962,00
2.1.2 Kulut		
Ostot	6.841,50	
Kuljetus	1.335,80	
Ilmoitukset	578,20	
Muut kulut	464,55	
Varaston muutos	246,00	9.466,05
2.2 Muu varainhankinta		
2.3.1 Tuotot		
Jäsenmaksutulot	10.535,00	
Liittymismaksut	840,00	
Perhejäsenmaksut	110,00	
Korkotulot	461,09	
Jäsenmerkkien yms. myynnistä	450,00	
Muut tuotot	2,73	12.398,82
OMATOIMINEN KULUJÄÄMÄ		-7.026,54
3. YLEISAVUSTUKSET		
3.1. Kerhoavustus	3.600,00	
3.3 Leiriavustus	2.400,00	
3.4 Muut avustukset	2.900,00	8.900,00
TILIKAUDEN TULOS/ YLIJÄÄMÄ		1.873,46

Vääntelemme kivitaskua

Tapani Veistola

Ukuli jatkaa skismaattisten kuvien sarjaansa. Viimekertaisen määrityskuvan vekkuli tasku koetteli turkulaisbongarien huumorintajua kummitellessaan Korppoon Utössä viime lokakuun kymmenennen päivän tienoilla.

Lintu aiheutti hämminkiä ja katkeruutta näyttäytyessään yksille sekunnin, toisille toisen, kolmansille ei ollenkaan. Tilanteen selvitti vasta näiden Ari Rivaston valokuvien valmistuminen ja ajanmukaisen taskuartikkelin uittaminen saarelle.

Rarireetti?

Myöhäissyksyllä kannattaa katsoa tarkkaan kaikkia kivitaskuja. Ne ovat lokakuussa näkyviä, kesyjä, vieläpä hyvin kauniita lintuja.

Lisäksi yksilömäärän vähetessä mahdollisuus harvinaisuuden löytämiseen kasvaa. Kaakkoistuulethan heittävät vuosittain koko joukon harvinaisia hyönteissyöjiä miehuuskokeeksi kaukaisimmankin Pohjolan ornitomaaneille.

Kivitaskujen (Oenanthe) suvusta on syksyllä maassamme havaittu kivitaskujen (O. oenanthe) lisäksi kolme aavikkotaskua (O. deserti), kaksi nunnataskua (O. pleschanka), yksi määrittämätön nunnatai rusotasku (O. pelschanka/hispanica) ja yksi arotasku (O. isabellina).(SOLONEN 1985, MIKKOLA 1982). Epäilemättä määrityskuva ratkeaa tästä joukosta. Muita taskuja epäilevät voivat vilkaista esim. JONSSONIA (1983) ja vakuuttua tilanteesta.

Alku aina hankalaa

Kuvat ovat inhottavia. Linnut ovat

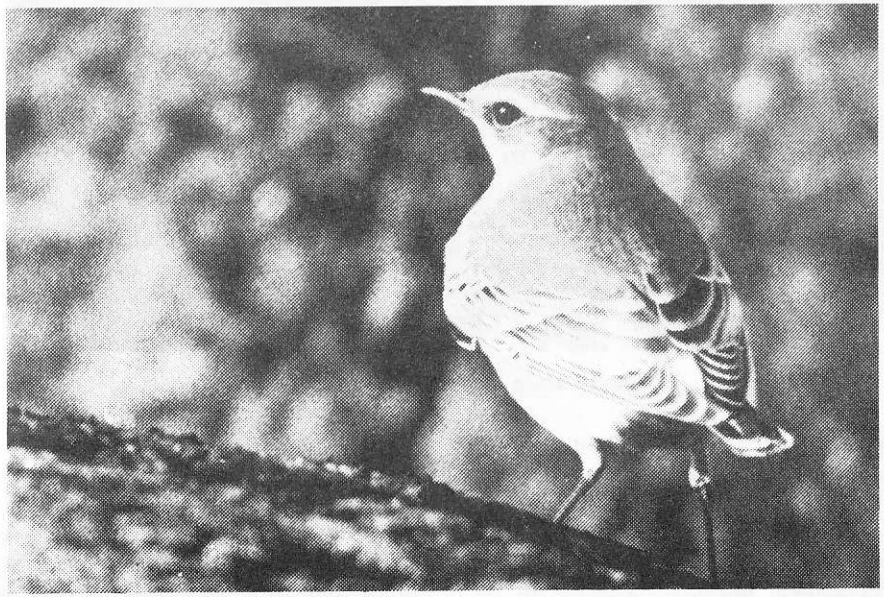

Sama lintu kuin viimekertaisessa määrityskuvassa. Kuva Ari Rivasto.

niissä litteän kaksiulotteisina hiljaa paikallaan, vieläpä aina väärin päin! Kuvassa tasku ei niiaa, ei pumppaa pyrstöään, heilauta päätään eikä ääntele. Se on ikuistettu valokuvaan, säilötty ajassa ja paikassa.

Linnun asento ja habitus voivat olla aivan vääntyneet. Mustavalkokuva peittää värejä siinä missä värillinen olisi pettänyt ne. Hyvä kuva valehteleekin tuhatta sanaa paremmin. Siksipä määrityskilpailut ovat vääntökilpailuja!

Määrityskuvasta nähdään, että tasku on mitä todennäköisimmin naaraspukuinen. Syksyisillä vanhoilla taskukoirailla — arotaskua ehkä lukuunottamatta — pitäisi kaiketi olla tummempi korvan- ja poskenseutu.

Kuvassamme lintu pitää siivenkärkiään osin pyrstönsä päällä. Pyrstö voi siis olla kokonaan musta tai siinä voi olla jonkinlainen T-kuvio. Lisäkuvat paljastavat, ettei lintu voi olla kokonaan mustapyrstöinen aavikkotasku. Muuten se olisikin ollut vaikeampi tapaus (ks. JONSSON 1983).

Lintu voisi olla kukaties nunna- tai rusotasku. Tällaiset huonosti tunnetut syksyiset linnut ovat kuitenkin liian vaikeita Ukulissa kommentoitaviksi. Jos joku joskus määritystiedon kehittyessä Utön taskun jommaksi kummaksi näistä määrittää, onneksi olkoon!

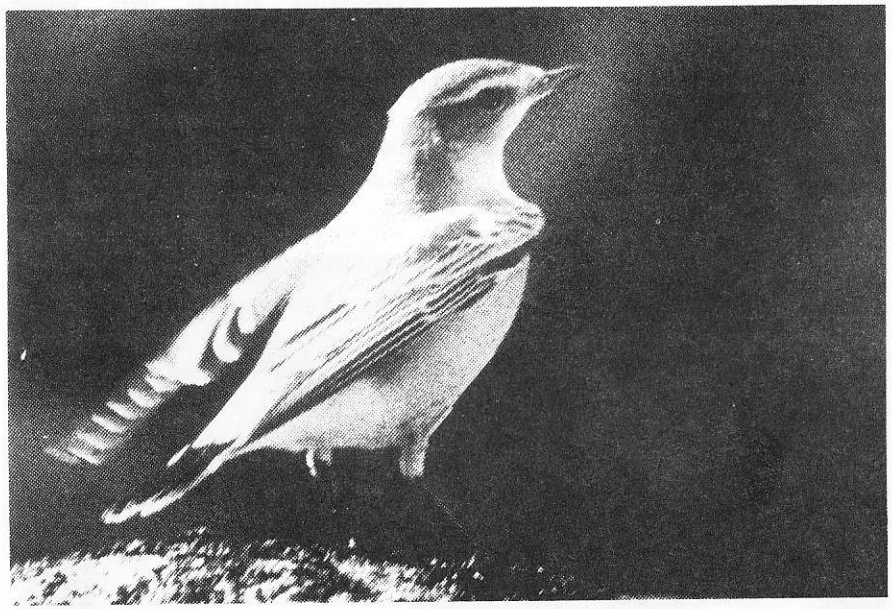

Musta alula loistaa... Kuva Ari Rivasto.

Arotasku vastaan kivitasku

Paikan päällä lintua pidettiin kivitaskuna, jossa oli teoreettinen arotaskun mahdollisuus. Linnullahan paistaa ilmiselvästi ainakin musta alula, tunnettu isabellinan tuntomerkki.

Mutta lintujen määrittäminen on enemmän palapeliä kuin venäläistä rulettia. Pitää katsoa myös kokonaisuutta — ja katso: Musta pikkusiipi ei oikeastaan loistakaan arotaskumaisesti, koskapa myös siipisulat peitinhöyhenineen ovat tummat!

Siivet muodostavat linnun tummimman osan, joka erottaa harmaan yläpuolen valkeasta vatsapuolesta. Tämä kolmiosainen yleisväritys istuu huonosti arotaskuun, jonka ainakin kuuluisi olla yhtenäisen "isabella", vaaleanruskeankeltainen (kreikankeltainen).

Linnun pyrstö voi joissain asennoissa muistuttaa arotaskua, jolla pitäisi olla puolet pyrstöstä mustaa. Tämä tuntomerkki vaihtelee kuitenkin yksilöittäin ja näkökulman mukaan. Tällä linnulla on kuitenkin mustaa arotaskuksikin liian vähän.

Kovia taskuja väännettäessä kannattaa kuvata tarkasti myös pään kuviot. Tämän linnun selkeä leveä silmäkulmajuova lienee kivitaskulle tyypillinen. Sitävastoin korvan peitinhöyhenten ja ohjasten väritys vaihtelee kuvakulmasta riippuen.

Lintua voidaan tuntomerkkejä ynnäämmällä pitää ilmeisenä kivitaskuna. Tämä ei ole edes ylivaalea, leukistinen kivitasku, jollainen on ehtinyt jo kerran juoksuttaa suomalaisiakin bongareita.

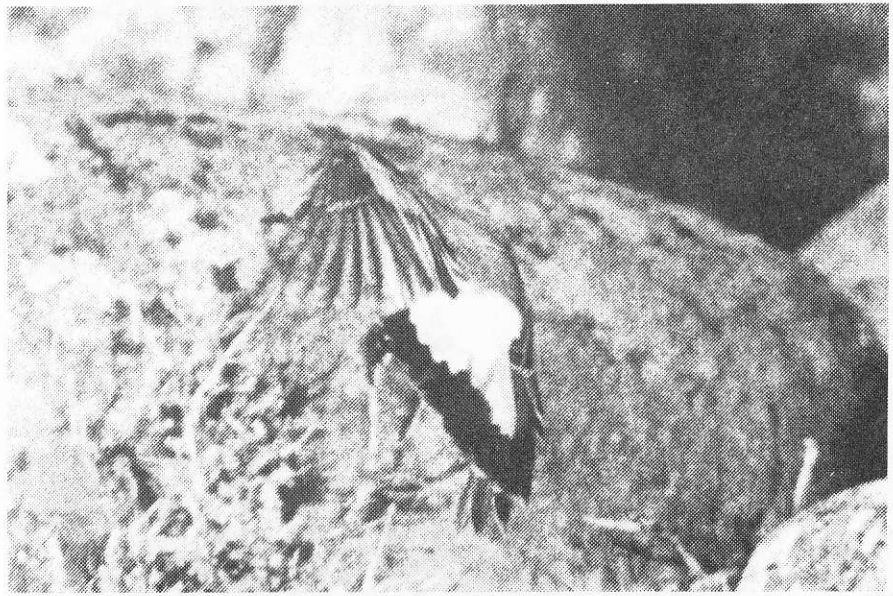

Pyrstövyö: liikaa ja liian vähän tummaa rarireettiin! Kuva Ari Rivasto.

Lopuksi

Yleisesti ottaen ei ole hyvä tuntea määrityskirjallisuutta liian hyvin. Perusteellisista määritysopinnoista on ensinnäkin kovasti paljon vaivaa. Niistä voi lisäksi saada päähänsä muotin, johon viatonkin voi sulloa epäselvän höyhenpallon. Näin syntyy ns. vääntöjä.

Muistettakoon myös pinnateorian ailahtelevuus: Ken tietoa lisää, se tuskaa lisää!

Mitä se määritystieto on? Kokoelma havaintoja, joita jotkut toiset höystävät omilla kommenteillaan, niin kuin tässäkin nyt. Yleistetään yleistyksistä ja poiketaan poikkeuksista!

Traditio ei ole mitenkään pyhä tai muuttumaton. Kirjallisuuden kiertoaiheista on ainakin arotaskun koukkunokan monopoli kärsinyt hiljattain vararikon ja

siirretty oppihistorian kauhugalleriaan. Ja kukapa tietää, josko jo piankin määritys-kuvamme lintu osoittautuu joksikin vallan toiseksi, jolloinka allekirjoittanut siirtyy monen muun turkulaisen kera käpymiesten harmaaseen joukkoon.

Sulkapositivismia ei ole vielä loppuun asti kehitetty. Koska todellisuus on tarua ihmeellisempää — maastoon ystävät! Ja hyvän ehdokkaan löytyessä pinnapuhelin pärisemään!

Suositeltavaa kirjallisuutta

ALSTRÖM, P. 1985: Identification of Wheatear and Isabelline Wheatear. —British Birds 78 (6): 304—305.

FRITZ, Ö. 1985: Isabellastenskvätta Oenanthe isabellina anträffad i Sverige. —Vår Fågervärld 44 (1): 31—34.

JONSSON, L. 1983: Linnut luonnossa. Välimeri ja Alpit. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

MIKKOLA, K. 1982: Rarireettikomitean hyväksymät vuoden 1981 harvinaisuushavainnot. —Lintumies 17 (4): 161—174.

SOLONEN, T. 1985: Suomen linnusto. Lintutieto Oy, Helsinki.

TYE, A. & TYE, H. 1983: Field identification of Wheatear and Isabelline Wheatear. —British Birds 76 (10): 427—437.

Syysharjoituksia voidaan jatkaa vaikkapa tällä heinäkuisella kuvalla.

TLY:n osoitemuistio

Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry.,
PL 67, 20101 Turku.

Hallitus

Puheenjohtaja Rauno Laine, Rauhankatu 9 b B 43, 20100 TURKU, puh. 304 562.
Varapuheenjohtaja Simo Veistola, Hämeenkatu 14 B 26, 20500 TURKU, puh. 333 081.
Sihteeri Ari Laine, Papinsaari, 20900 TURKU, puh. 367 840.
Rahastonhoitaja Sinikka Jalonen, Kuninkaankartanonkatu 6 as 14, 20810 TURKU puh. 333 290 (työ).
Tiedotevastaava Esa Halsinaho, Mittarinkatu 2 B 19, 20100 TURKU, puh. 304 120.
Pönttömyyntivastaava Vesa Multala, Hoviherrankatu 3 b A 3, 20780 KAARINA, puh. 433 697.
Kirjamyynti Annika Forsten, Aurakatu 20 A, 20100 TURKU, puh. 18 404.
Jäsen Esa Karhilahti, Yo-kylä 34 A 4, 20510 TURKU, puh. 372 462.
Jäsen Arje Keskinen, Päivännousevanpolku 13 B 51, 20610 TURKU, puh. 448 204.
Jäsen Kari Salonen, Pohjantähdentie 6 A 27, 20200 TURKU, puh. 308 810.

Jurmon lintuasema

Lintuasemanhoitaja Jouni Saario, Hakinkatu 12 as 23, 21210 RAISIO AS., puh. 797 347.

Ukuli — Journal of Modern Birding

Päätoimittaja Tapani Veistola, Hämeenkatu 14 B 26, 20500 TURKU, puh. 333 081.
Tilaukset, irtonumerot, vuosikerrat Simo Veistola, ks. hallitus.

Arkistot

Lehtiarkistonhoitaja Vesa Multala, ks. hallitus.
Havaintoarkistonhoitaja Juhana Piha, Yliopistonkatu 1—3 F 86, 20110 TURKU, puh. 515 993.
Suoarkistonhoitaja Antti Karlin, Kalevantie 15 A 22, 23500 UUSIKAUPUNKI, puh. (922) 24 040.

Toimikunnat

Havaintotoimikunnan pj. Kari Salonen, ks. hallitus.
Petolintutoimikunnan pj. Seppo Pekkala, Vaskitorvenkatu 11 as 3, 20840 TURKU, puh. 303 505 (työ).

LYL keräysalue n:o 2

Aluevastaava Hannu Klemola, Vähä-Heikkiläntie 50, 20810 TURKU, puh. 355 603.

Harvinaiset linnut: ARK

Puheenjohtaja Tom Lindroos, Kerttulinkatu 15 F 68, 20500 TURKU, puh. 516 826.
Sihteeri Tapani Numminen, Sähköyhtiö 2 A, 21530 PAIMIO, puh. 732 783.

Loukkaantuneet linnut

(ja muut eläimet) Anja Eerikäinen, puh. 484 062.

Kuolleet linnut

(ja muut eläimet) TY Biologian laitos, Eläinmuseo, puh. 645 774.

Renkaat

Helsingin Yliopisto, Eläinmuseo, Rengastustoimisto, Pohjoinen Rautatiekatu 13, 00100 HELSINKI.

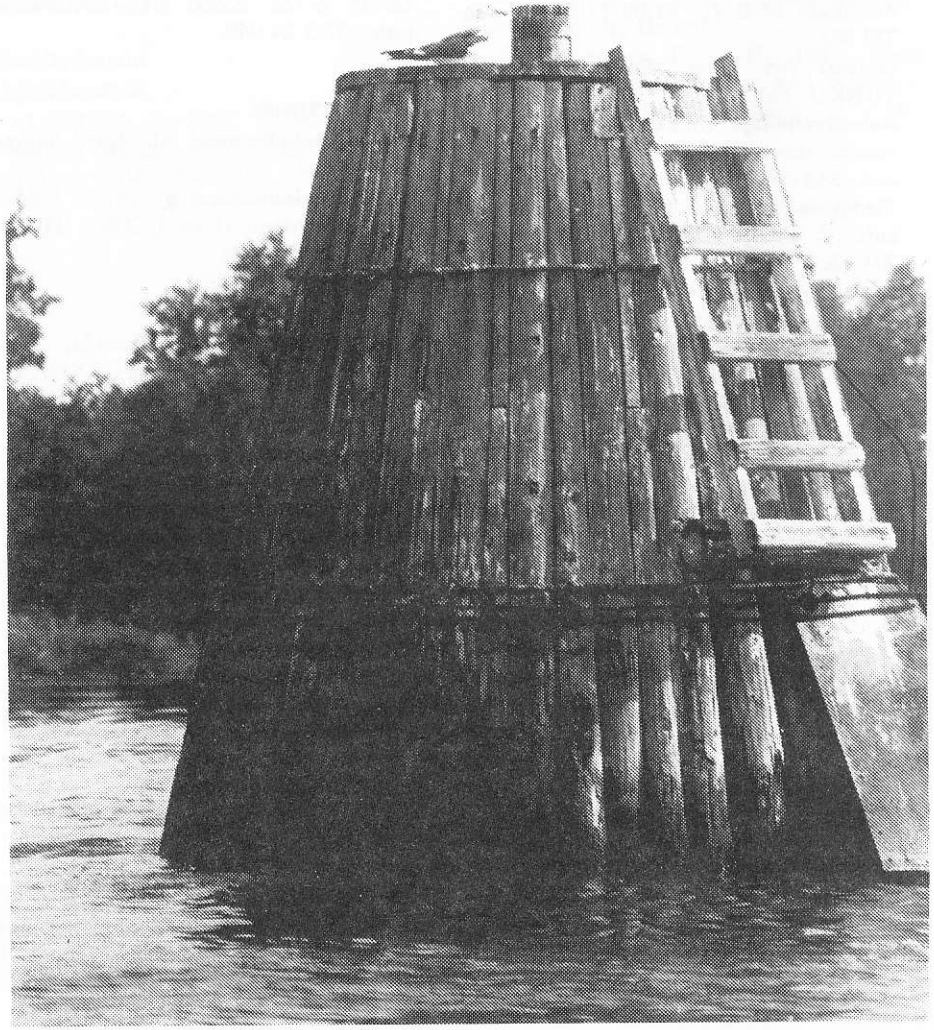

Kuva Seppo Rytkönen.

LINTUMIEHEN JA LUONNON-
TUTKIJAN KIIKARIT

ZEISS 10×40 B/GAT DIALYT
ESCHENBACH 10×40 FARLUX
SWAROVSKI HABICHT
10×42

Ammattimiehen
toiveet täyttävä
korkealuokkainen työväline

OPTIKKO
KANGASNIEMI
Vuodesta 1984
Kauppiaskatu 10
puh. 337 522